

Jaarverantwoording
HOLLAND
FESTIVAL
2022

Citydressing

inhoud

Raad van toezicht
Governance

Bestuursverslag:

1. Inleiding
2. Holland Festival 2022
3. Communicatie & Marketing
4. Development
5. Financiën
6. Organisatie
7. Jaarrekening
8. Controleverklaring

bijlagen

04	Bijlage 1.	
07	Coproductiepartners/ samenwerkingspartners	69
12	Bijlage 2.	70
16	Programma 2022	
21	Bijlage 3.	73
28	Prestatieoverzicht 2022 per productie	
31		
36	Bijlage 4	76
40	Overzicht medewerkers	
65	Bijlage 5.	78
	Nevenfuncties	
	Bijlage 6.	80
	Donateurs	

RAAD VAN TOEZICHT

Het Holland Festival werd 75 jaar. Het festival werd goed bezocht en kreeg veel waardering van zowel publiek als pers. De voorbereiding van het festival was nog onveranderd complex, komende uit een pandemie waarbij de internationale context van het festival en de uitdagingen binnen de sector in Nederland het nog eens extra lastig maakten: van buitenlandse gezelschappen die zelf nog te maken hadden met restricties tot tijdelijk personeel wat moeilijk te vinden was. De totstandkoming van het festival in 2022 was onvergelijkbaar met een normaal jaar.

De feestelijkheden werden overschaduwed door de oorlog in de Oekraïne. De grootschalige productie *Euphoria*, die gepland stond voor de verjaardag van het festival, kon helaas geen doorgang vinden, aangezien de installatie deels zou worden gefilmd in Kiev in het voorjaar van 2022. In de maartvergadering hebben we de consequenties daarvan doorgesproken. Gelukkig is het mogelijk gebleken de productie door te schuiven naar het festival van 2023.

Voorontvangt opening Holland Festival 2022, v.l.n.r. Emily Ansenk, Carolien Gehrels, Gunay Uslu, Femke Halsema, Touria Meliani

Net als bij de editie van 2021 was het uitgangspunt van het festival dat er ondanks de onzekerheden met betrekking tot de ontwikkelingen van de coronapandemie (en eventuele bijbehorende maatregelen) live, fysiek te bezoeken voorstellingen en concerten op locatie zouden worden gepresenteerd. Met broedplaats De Sloot, (nacht)club Lofi en de vijfde verdieping van Q-Park Westergasfabriek waren er ook weer nieuwe en verrassende locaties. Hoogtepunten van het festival zijn altijd heel persoonlijk. De raad van toezichtleden hebben veelvuldig het festival bezocht en vanzelfsprekend allen verschillende appreciaties. Bijzonder aan de

Holland Festival tram

opening in Carré was de vrolijkheid en de verbondenheid in moeilijke tijden. Angélique Kidjo, een van de twee associate artists, opende het festival met het daverende concert, waarbij ze ook talenten als Jeangu Macrooy en Zeynab Abib de ruimte gaf. Prachtig om het samenspel met de zaal en collega's te ervaren en te beleven. Maatschappelijke vraagstukken krijgen een gezicht en stem tijdens zo'n prachtige openingsavond. Het is in ieder geval verrijkend daar na afloop met elkaar over na te kunnen praten en mensen te spreken tijdens onverwachte ontmoetingen. Daar hebben we allemaal naar verlangd.

Een ander hoogtepunt was het optreden voor toezichthouders van Herman Tjeenk Willink in Theater De Krakeling, voorafgaand aan het dubbelconcert *Circulus/Coro*. Hij sprak over hoe het nu verder moet in de kunst- en cultuursector na corona: 'Het gaat om aanzienlijk meer dan het voortbestaan van de eigen instelling. Het gaat om antwoord op de vraag waarom kunst en cultuur in een samenleving – juist nu – belangrijk zijn. We moeten voorkomen dat de sociaaleconomische problemen die (opnieuw) op ons afkomen, wederom de sociaal-culturele problemen wegdrücken. Het oplossen van die laatste is essentieel om de eerste te kunnen verdragen.'

En zo was er veel noemenswaardig. Voor de een was dat Heiner Goebbels in Het Concertgebouw met zijn bijzondere *A House of Call. My Imaginary Notebook*, met een veelheid aan stemmen, klanken en beelden, en voor de ander de slotvoorstelling van Nicolas Stemmann in het Muziekgebouw *Kein Licht. (2011/2012/2017)*, met poëtische teksten van Elfriede Jelinek, die de mens op de hak nam, omdat we niet in staat zijn het energievraagstuk op te lossen. En dan gaat het licht uit.

Raad van toezicht: feiten en cijfers

In 2022 kwam de raad van toezicht vier keer samen voor een officiële vergadering, één keer voor een strategiesessie en één keer digitaal voor de zelf-

evaluatie. De vergaderingen van de raad van toezicht werden in besloten kring beëindigd, buiten aanwezigheid van de directeur en notulist. In alle reguliere vergaderingen werd gesproken over governance, (toezicht op) de financiën, de consequenties van de coronapandemie voor de voortgang van het festival en het contact met de subsidiënten, fondsen en andere stakeholders, en uiteraard het artistiek beleid. De raad van toezicht heeft dit jaar een interne evaluatie van het eigen functioneren gedaan. De resultaten van de zelfscan en actiepunten zijn besproken in de vergadering van 6 februari 2023. Besloten is om in 2023, volgens de Governance Code Cultuur, de zelfevaluatie extern te laten begeleiden. In de raad van toezicht vergadering zal meer tijd worden vrijgemaakt voor de bespreking onderling zonder directeur en notulist. Daarnaast zullen de expertisegebieden van de individuele leden goed worden bewaakt en worden meegenomen en geborgd in de opvolging.

Persbijeenkomst 9 maart 2022, v.l.n.r. Jochem Valkenburg, Angélique Kidjo, Nicolas Stemann, Annemieke Keurentjes

Op 15 maart 2023 heeft de raad van toezicht de jaarstukken 2022 besproken en vastgesteld. De afronding van de 75e editie is op gepaste wijze verlopen met inachtneming van goed werkgeverschap voor zowel tijdelijke medewerkers als externe partijen. Deze editie van het Holland Festival voldoet aan de vooraf gestelde financiële kaders. Op grond hiervan en op grond van de door de directeur gepresenteerde informatie en toelichting heeft de raad van toezicht de jaarverantwoording 2022 goedgekeurd. De jaarrekening en het bestuursverslag is gecontroleerd en goedgekeurd door accountant Kamphuis & Berghuizen. Op grond hiervan verleent de raad van toezicht decharge aan het bestuur voor het gevoerde beleid. Dit jaar werd de sinds 2020 ingeslagen weg naar digitalisering verder geïmplementeerd in het bedrijf. Voor het publiek was dit zichtbaar in de vorm van een nieuwe website, tevens dienend als media-platform, die gelanceerd is in het voorjaar en een nieuw kaartverkoopstelsel in het najaar. Achter de schermen is dit jaar gewerkt aan de verdere invoering en verfijning van de bedrijfsprocessen in

het Salesforce systeem en aan een gezamenlijk digitaal theaterplatform met Internationaal Theater Amsterdam en Nederlands Dans Theater.

Strategie

Kein Licht. (2011/2012/2017), Nicolas Stemann

In april heeft de jaarlijkse strategiesessie plaatsgevonden met de raad van toezicht. In de ochtend presenteerde de staf hun plannen. De raad kon daarop reageren en meedenken met de staf over de voorgelegde plannen en dilemma's. In de middag heeft de raad samen met de directeur vergaderd om de strategie te bespreken. Onderwerpen die aan bod kwamen, waren financiën en governance, artistieke vernieuwing en positionering (internationaal, nationaal en lokaal), toegankelijkheid (publiek), partners en digitalisering. Deze dag werd door zowel raad van toezicht als directie en afdelingshoofden als zeer positief ervaren.

Programma- en productieteam

Het festival wordt vormgegeven door het artistieke team (het programmteam) bestaande uit de directeur, twee programmanagers (theater en dans, en muziek en muziektheater) en een programmeur. Annemieke Keurentjes, programmamanager theater en dans) heeft dit jaar na 17 jaar het festival verlaten. De raad van toezicht dankt haar voor haar jarenlange inzet, expertise en aanstekelijke enthousiasme. Tijdens het festival is de procedure gestart voor haar opvolging. In de vergadering in september heeft de raad van toezicht kennis gemaakt met haar opvolger Kasia Tórz. Per 1 oktober is programmeur Katinka Enkhuizen begonnen als opvolger van Ravian van den Hil. De raad van toezicht is blij met de completering van het programmteam en ook verheugd met de interne benoeming van het nieuwe hoofd productie: Hidde Bisschop, als opvolger van Han van Poucke.

Informatievoorziening en -uitwisseling

De kwaliteit van de informatievoorziening vanuit de organisatie is goed. De agenda wordt door de voorzitter van de raad van toezicht samengesteld en met de directeur afgestemd, vergaderstukken worden een week voor de vergadering toegestuurd.

Vanuit de raad van toezicht is Tom de Swaan aangewezen om specifiek toezicht te houden op de financiën. In aanvulling op de reguliere vergaderingen wordt hij door het hoofd bedrijfsvoering, in afstemming met de directie, op de hoogte gehouden of om advies gevraagd.

Daarnaast is Astrid Helstone aangewezen als contact ten aanzien van de HR-portefeuille. In het afgelopen jaar is er zes keer contact geweest tussen haar en de directeur over de werkdruk, de invloed van corona op de organisatie en het personeelswelzijn in het algemeen en een enkeling in het bijzonder.

Ook is er een externe ethische code vastgesteld in 2022, nadat in 2021 – na een uitvoerig intern proces – een interne ethische code vastgesteld was. Deze externe code heeft betrekking op de samenwerking tussen het Holland Festival en haar partners, leveranciers, kunstenaars, gezelschappen en uitvoerenden.

Publiek bij *When Paths Meet* van Sami Yusuf

Cybersecurity en datagebruik

In de maartvergadering van de raad van toezicht is specifiek het onderwerp cybersecurity en datagebruik geagendeerd en besproken, met daarbij ook aandacht voor de rol van de raad zelf. In toekomstige vergaderingen zal het onderwerp regelmatig op de agenda gezet worden.

Ten slotte

De raad van toezicht besteedt tijdens de vergaderingen graag haar tijd en aandacht aan de inhoud en opdracht van het festival en dat maakt het werk zo bijzonder. De raad ontvangt geen bezoldiging, hanteert de Governance Code Cultuur, de Code Culturele Diversiteit en Fair Practice Code, en heeft de salariëring van de directeur vanaf 1 januari 2023 vastgesteld. De WNT-verantwoording is opgenomen in de jaarrekening.

Het presenteren van een samenhangend creatief proces is complex. Het is een verenigen van ogenschijnlijke tegenstellingen: kwaliteit leveren en een breed publiek aanspreken; experimenteren en 'scoren'; je identiteit uitdragen en internationaliseren.

Succes wordt zowel aan waarde als aan waardering afgemeten.

De raad van toezicht complimenteert de organisatie voor haar veerkracht en dankt alle betrokken stakeholders: het ministerie van OCW, de gemeente Amsterdam, Ammodo als productiepartner, Fonds 21 als hoofdbegunstiger en de vele fondsen, begunstigers en vrienden.

De raad van toezicht dankt alle medewerkers van het Holland Festival voor hun enthousiasme, kennis, kunde en grote inzet. De raad van toezichtleden waren zelf veelvuldig aanwezig tijdens het festival en bij andere speciale ontvangsten, zoals de voorjaars- en najaarsbijeenkomst.

Amsterdam, 15 maart 2023

Carolien Gehrels (voorzitter)

Gert Jan van den Bergh

Tom de Swaan

Astrid Helstone

Clarice Gargard
(lid tot september 2022)

Guikje Roethof
(lid vanaf mei 2022)

GOVERNANCE

Missie en maatschappelijke doelstelling

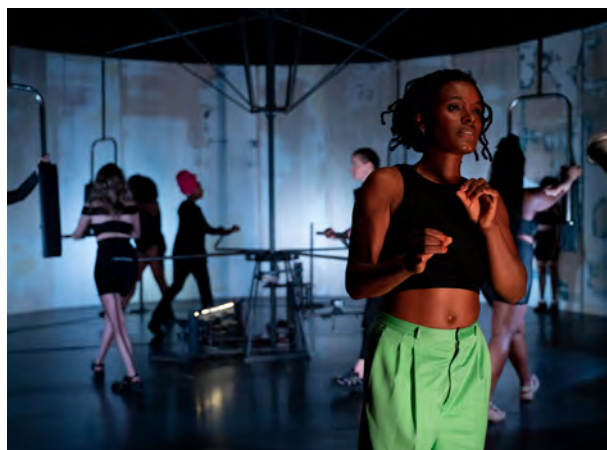
Artistieke vernieuwing, innovatie en experiment zijn de kernwaarden van stichting Holland Festival. Al sinds de oprichting in 1947 zijn deze leidend bij de programmering. Elk jaar in juni toont het festival grensverleggende voorstellingen van makers van over de hele wereld en nieuwe ontwikkelingen binnen de podiumkunsten: van theater, dans, muziek, muziektheater en opera tot multidisciplinaire vormen en crossovers met beeldende kunst, digitale kunst, fotografie en film. Brede contextuele programmering zorgt daarbij voor duiding, reflectie en inbedding van de programmaonderdelen in de thematiek van het festival in het betreffende jaar.

Het Holland Festival voegt ieder jaar iets nieuws toe aan het podiumkunstenveld. Het festival is van oorsprong vooruitstrevend en grensverleggend. Als grootste en toonaangevende internationale podiumkunstenfestival van Nederland draagt het Holland Festival bij aan de groei van een groot, breed en loyaal publiek voor innovatieve, internationale podiumkunst, en weet het dat publiek ook aan zich te binden. Het Holland Festival past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe en licht in dit jaarverslag toe hoe zij dat doet. Verder onderschrijft zij de Fair Practice Code en Code Diversiteit & Inclusie. Ook deze worden afzonderlijk toegelicht. De verschillende elementen van het onderwerp Diversiteit & Inclusie komen verder in de verschillende hoofdstukken aan bod (Programma en Partners onder Holland Festival 2022, Personeel onder Organisatie en Publiek onder Communicatie & Marketing).

Het bestuur

De stichting wordt geleid door een dagelijks bestuur dat bestaat uit een algemeen directeur-bestuurder (in het jaarverslag als directeur aangeduid). Het bestuur van de stichting werd in 2022 gevormd door Emily Ansenk, in dienst sinds september 2019. De voorzitter van raad van toezicht en directeur overleggen regelmatig en tenminste maandelijks telefonisch over de lopende zaken.

Het functioneren van de directeur is jaarlijks onderwerp van gesprek tussen haar, voorzitter en verantwoordelijk raad van toezicht-lid voor HR. Ook in 2022 was dat een buitengewoon plezierig gesprek over het festival (zowel de korte als lange termijn), de organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering.

A Play for the Living in a Time of Extinction, Floor Houwink ten Cate, Annelinde Bruijs, Théâtre Vidy-Lausanne, Frascati Producties

De directeur is verantwoordelijk voor het artistieke beleid en de inhoudelijke koers van het festival, samen met de afdeling Programmering en de jaarlijks wisselende associate artist(s). Daarnaast is zij verantwoordelijk voor de organisatie en het financiële beleid, de naleving van wet- en regelgeving, risicobeheer en het handelen als goed werkgever. Zij neemt deel aan en vertegenwoordigt de organisatie in diverse brancheverenigingen en overlegorganen (zie hoofdstuk 6, lidmaatschappen). De directeur heeft een tweewekelijkse stafvergadering met alle afdelingshoofden en periodiek bilateraal overleg met de afdelingshoofden.

Verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Het Holland Festival hanteert een bestuursreglement waarin verantwoordelijkheden, bevoegdheden, het handelen, de rechten en plichten van de directeur staan beschreven en er is een raad van toezichtreglement. De raad van toezicht en de directeur komen jaarlijks ten minste viermaal in vergadering bijeen en eenmaal voor een strategiesessie in aanwezigheid van de voltallige staf. De vergadering kent een aantal vaste onderwerpen, te weten governance, de diverse codes, (nieuwe) nevenfuncties, het artistiek beleid, (toezicht op) de financiën, organisatie, risicobeheer en de stand van zaken op het gebied van development en digitalisering. De afgelopen jaren waren ook de gevolgen van de coronapandemie een vast onderwerp op de agenda.

Governance Code Cultuur

Het Holland Festival past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe. Als toezichthoudend orgaan opereert de raad van toezicht. De leden van de raad van toezicht houden

actief, kritisch en op stimulerende wijze toezicht. De leden van de raad van toezicht dragen, naast het openstellen van hun eigen netwerken en het leggen van contacten die voor het festival interessant zouden kunnen zijn, ook bij door hun expertises te delen: HR, diversiteit en inclusie, juridisch, financieel en maatschappelijk.

De raad van toezicht bestaat op dit moment uit 5 personen, waarbij er een vacature is vanaf 1 oktober 2022 door het vertrek van Clarice Gargard. Zij heeft in de zomer van 2022 aangegeven haar makerspraktijk en freelance bestaan niet meer te kunnen combineren met haar toezichthoudende taak bij het Holland Festival. In goed overleg met de voorzitter is besloten dat er begin 2023 gezocht wordt naar een opvolger van Clarice, iemand met het profiel van een maker. Clarice Gargard is formeel uitgeschreven per 30 september 2022.

Sinds eind 2021 neemt raad van toezicht lid Gert-Jan van den Bergh als algemeen bestuurslid zitting in het in december 2021 geïnstalleerde bestuur van de Stichting Vrienden van het Holland Festival. Hij vormt vanuit die positie een verbinding tussen dit bestuur en de raad van toezicht.

De raad volgt de Governance Code Cultuur als het gaat om benoeming en herbenoeming, en hanteert daarbij een rooster van aftreden. Guikje Roethof heeft per 11 mei 2022 de plek van Jet de Ranitz overgenomen in de raad. Ze was al wel aanwezig bij de strategiesessie van de raad van toezicht op 29 april 2022 in Huis Oudegein te Nieuwegein. De raad van toezicht is qua diversiteit in balans (gender, leeftijd, kennis en culturele achtergrond).

De samenstelling

De samenstelling en de verschillende portefeuilles van de raad van toezicht zijn beschreven in de reglementen. De profielschets wordt periodiek en in ieder geval bij vacatures in de raad herzien aan de hand van de competentiematrix. Nieuwe raad van toezichtleden krijgen een inwerkprogramma en worden door de directeur verder geïntroduceerd in de organisatie en maken kennis met medewerkers van de organisatie en externe stakeholders via de directeur.

Integriteit, onafhankelijkheid en nevenactiviteiten

Governance wordt als onderwerp standaard minstens een keer per jaar geagendeerd op de vergadering van de raad van toezicht. Iedere vergadering wordt stilgestaan bij wijzigingen in (neven) functies, (vermijden van) mogelijke (ongewenste) belangenverstrengeling en mogelijke tegenstrijdige belangen.

Toestemming voor nevenactiviteiten van (nieuwe) medewerkers wordt vooraf of tijdens het dienstverband voorgelegd aan de directeur en in het geval van de directeur wordt er toestemming gevraagd aan de raad van toezicht. Nevenactiviteiten van zowel de leden van de raad van toezicht als die van de directeur en medewerkers (afdelingshoofden) worden vermeld in het jaarverslag. Nieuwe banen en/of nevenactiviteiten zijn besproken in de raad en hebben in 2022 niet geleid of leiden niet tot belangenverstrengeling of tegenstrijdige belangen.

Ontmoetingsplek met randvoorwaarden

Het Holland Festival is een ontmoetingsplek voor internationale kunstenaars, podiumkunsten en publiek. Wij zijn ervan overtuigd dat kunst de kracht geeft om iemand (beter) te leren kijken door de ogen van een ander. Het stelt je in staat om andere perspectieven te zien, te voelen of te ervaren.

Om die ontmoeting zo goed en inspirerend mogelijk te laten verlopen wil het Holland Festival een inclusieve festivalervaring bieden. Dat betekent dat toegankelijkheid, veiligheid, service en een open gesprekscultuur van groot belang zijn. Niet alleen op en tijdens het festival zelf, maar ook op de werkvloer. Een team dat bestaat uit mensen met uiteenlopende ervaringen is nodig om tot een optimaal festival programma te komen. Ook in de onderlinge samenwerking en communicatie tussen Holland Festival en al haar partners (locaties, hotels en diverse leveranciers) streven wij naar veelzijdigheid en complementariteit.

Dit staat verwoord in onze externe ethische code waarin verder de kernwaarden van Holland Festival beschreven staan, alsmede de uitwerking over hoe er samengewerkt wordt. Het Holland Festival onderschrijft en oefent de waarden uit van de Gover-

		benoemd per	1e termijn	2e termijn
Gert-Jan van den Bergh	Lid	04-01-2016	04-01-2020	04-01-2024
Tom de Swaan	Lid	08-07-2016	08-07-2020	08-07-2024
Astrid Helstone	Lid	12-12-2018	12-12-2022	12-12-2026
Clarice Gargard	Lid	01-10-2019	30-09-2022	
Carolien Gehrels	Voorzitter	01-03-2021	01-03-2025	
Guikje Roethof	Lid	11-05-2022	11-05-2026	

nance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie en de Code Fair Practice.

When Paths Meet, Sami Yusuf, Amsterdams Andalusisch Orkest, Cappella Amsterdam

Code Diversiteit en Inclusie

Het Holland Festival is een internationaal podiumkunstenfestival, dat in zijn programmering een zo groot mogelijke diversiteit aan perspectieven en stemmen toont. Op de festivalpodia staan mensen uit de hele wereld, met uiteenlopende culturele achtergronden, leeftijden, opleidingen en disciplines. Bij elke voorstelling wordt gezocht naar een passend divers publiek, dat idealiter een afspiegeling vormt van de Nederlandse samenleving.

Voor de programmering worden de expertise en het netwerk van het artistieke team uitgebreid met experts die eventuele blinde vlekken kunnen adresseren. Dankzij de samenwerking met associate artists worden er elk jaar weer nieuwe ideeën, perspectieven en netwerken bij de totstandkoming van het festivalprogramma betrokken. Zij verbreden de blik van het festival en dragen relevante en actuele thema's aan die de tijdgeest vatten. Ook

wordt de associate artists gevraagd na te denken over een inbedding van hun kunst in de Nederlandse context, en hoe er duurzame verbindingen met verschillende mensen, kunstenaars, collectieven en gemeenschappen in de stad kunnen worden aangegaan.

Op het vlak van publiek heeft het festival een compleet nieuwe strategie opgezet voor een duurzame verbreding van het publiek. Deze strategie is gestoeld op het idee dat een divers publiek begint bij een jonger publiek, dat heterogener is samengesteld. Tevens wordt de toegankelijkheid van het festival vergroot voor anderstaligen (boventiteling), mensen met een beperking (extra service) en cultuurliefhebbers met een beperkt budget (o.a. Stadspaskorting en HF Youngkorting). Ook werkt het festival samen met een steeds groter aantal partners dat diversiteit en inclusie hoog in het vaandel heeft staan.

We zien het publiek over de hele linie diverser worden, maar de volgende voorstellingen sprongen er dit jaar uit. Twee gezamenlijke clubavonden in Lofi, het concert van Sami Yusuf in Het Concertgebouw en de African MC's avond in de Melkweg. Daarnaast hebben we kaarten aangeboden aan mensen die gebruik maken van de diensten van de Voedselbank voor een van de Yemandja voorstellingen in ITA. Ook spraken we een specifiekere en deels nieuwe doelgroep aan met aan duurzaamheid gerelateerde voorstellingen (*Altamira 2042*, *A Play for the Living in Times of Extinction*) en activiteiten (De Kas). Tenslotte kende het programma in 2022 wederom (live)streams en registraties waardoor ook mensen die moeilijker of niet naar het theater kunnen gaan toegang hadden tot een deel van het festivalprogramma. Wij realiseren ons

Yemandja, Angélique Kidjo, Cheryl Lynn Bruce, Naïma Hebrail Kidjo, Kerry James Marshall - generale repetitie tijdens Holland Festival 2022

dat er de komende jaren nog veel werk te doen is, in het vergroten van de toegankelijkheid van het festival en het bereiken van een jonger en (meer) divers publiek. Maar we hebben de afgelopen jaren, mede door de enorme digitale sprong voorwaarts al zichtbare stappen gezet en we hebben vertrouwen in de ingezette weg.

A House of Call. My Imaginary Notebook, Heiner Goebbels, Ensemble Modern

In het creëren van een diverse organisatie zijn de afgelopen jaren eveneens grote stappen gezet. Juist vanwege de internationale context van het festival en het werken met een grote verscheidenheid aan artiesten met zeer diverse achtergronden vinden wij het van groot belang dit ook te laten resoneren in de organisatie. De organisatie van het Holland Festival bestaat uit een relatief bescheiden team van ca 25 medewerkers, dat in de loop van het jaar aangevuld wordt met freelancers, stagiaires, tijdelijke- en oproepkrachten en een enkele vrijwilliger. Wij zien meerwaarde in het continue uitbreiden van onze netwerken, naar nieuwe en jonge publieksgroepen, naar nieuwe partners en naar voor Nederland vaak nog onbekende kunstenaars. Om dit mogelijk maken zijn wij intrinsiek gemotiveerd de afspiegeling van deze ambities in ons personeelsbestand op te nemen. De verschillende elementen van het onderwerp Diversiteit & Inclusie komen verder in de verschillende hoofdstukken aan bod (Programma en Partners onder Holland Festival 2022, Personeel onder Organisatie en Publiek onder Communicatie & Marketing).

Fair Practice Code

Het Holland Festival onderschrijft de Fair Practice Code en heeft hieraan in 2022, net als in de coronajaren 2020 en 2021 en de jaren daarvoor, intern en extern (in het jaarverslag, op de website en als onderdeel van het vierjaarlijkse kunstenplan) aandacht besteed. De Fair Practice Code omvat vijf waarden: transparantie, solidariteit, vertrouwen, duurzaamheid en diversiteit. Het festival is een professionele, middelgrote, culturele organisatie en wil conform de code opereren. Het Holland Festival is een verantwoordelijke werkgever en betaalt conform de geldende (cao)-normen.

Fair chain

Makers, kunstenaars en creatievelingen, maar ook mogelijkmakers van kunst en cultuur komt een fair share en fair pay toe van de waarde van hun vakmanschap, zeggingskracht en uniciteit in de samenleving in het algemeen en als onderdeel van Holland Festival in het bijzonder. Dat wil zeggen dat iedereen onder goede en eerlijke omstandigheden werkt en tegen een passende vergoeding. Dat ieder bewust is van zijn plek in de keten, verantwoordelijkheid neemt en solidair is met andere werkenden in het veld.

Holland Festival heeft in 2022, een externe ethische code opgesteld, die is afgeleid van de interne ethische code. Deze communiceert het festival actief aan al haar partners. Op onder andere deze manier probeert het festival haar rol in de keten te pakken en verantwoordelijkheid te nemen in gesprekken met locaties, leveranciers, hotels, transporteurs en vele andere partners.

Duurzaamheid neemt daarbij een steeds prominere plaats in. Niet alleen als onderwerp van voorstellingen, maar zeker ook in de productionele totstandkoming van het hele festival. Volgende stappen in het duurzamer maken van het festival zijn onder andere het opstellen van een nulmeting (op basis van festival 2022), bijvoorbeeld van alle reisbewegingen, en het toevoegen van een 'groenparagraaf' in de presentatiecontracten met de gezelschappen.

Fair pay en fair share

Dit betreft gezelschappen (honoraria, coproductiebijdragen, compositieopdrachten, per diems etc.), freelance producenten & technici, inleiders, oproepkrachten, chauffeurs en anderen die betrokken zijn bij de totstandkoming van het festival. Het gaat hier ons inziens niet alleen over de vergoeding voor het gedane werk, maar ook over attent, sociaal, open en gastvrij zijn zoals beschreven in onze ethische codes. Deze en andere randvoorwaarden zorgen ervoor dat Holland Festival haar toonaangevendheid jaar in jaar uit kan waarmaken. Het Holland Festival heeft een eigen functie- en salarishuis (opgesteld met behulp van een externe partij) en een eigen personeelsregeling, waarin de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden en functiewaardering zijn geregeld. Eind 2021 is een salarishuis en functieraster opgesteld voor freelance producenten en technici, op basis van het salaris- en functiehuis voor de vaste en tijdelijke medewerkers. Daarbij is gekeken naar de onderlinge verschillen tussen technici en producenten met inachtneming van ieders werkervaring, kennis en kunde.

In 2022 is hier op verder geborduurd bij opdrachten die freelancers voor het Holland Festival hebben uitgevoerd. In dat jaar hebben diverse freelancers tevens een meer dan gemiddelde sprong gemaakt in hun Holland Festival dagtarief. Naast freelancers

worden er ook heldere contractafspraken gemaakt met stagiairs en oproepkrachten.

Gezelschappen ontvangen naast een fee/honorarium of uitkoopsom ook daggeld voor lunch en diner (per diems). Daarnaast vergoed Holland Festival de benodigde hotelovernachtingen, de reis naar en van Amsterdam en het eventuele transport van kostuums, decor, rekwisieten etc.

Muziekrechten en auteursrechten worden vergoed aan het betreffende gezelschap, een daarvoor ingeschakelde organisatie of met Buma/Stemra, de auteursrechtenorganisatie van muzikanten en muziekuitgevers in Nederland, en/of soortgelijke auteursrechtenorganisaties in het buitenland zoals SACD. Naast afspraken over rechten met betrekking tot de live voorstellingen worden ook zaken omtrent een eventuele (live)stream van de voorstelling, een eventuele registratie en gebruik van beelden voor het Holland archief ("HF parels") vastgelegd.

HF x Melkweg present Sho Madjozi, Aunty Rayzor and more

BESTUURSVERSLAG

I. INLEIDING

De ontlading was groot op 3 juni 2022. In Koninklijk Theater Carré opende Angélique Kidjo het 75e Holland Festival met haar opzweepende voorstelling *Mother Nature*. Het hele theater zong en danste mee. Er was dit jaar genoeg te vieren. Niet alleen een jubileum, maar ook het feit dat het festival eindelijk weer voluit kon, waar het sinds de oprichting in 1947 voor bedoeld is: mensen samenbrengen om live voorstellingen uit binnen- en buitenland te beleven.

Artist driven

Het Holland Festival is artist driven. Het zet altijd de kunstenaars en hun visie in het middelpunt. Dit jaar werd het artistieke team geholpen en geïnspireerd door twee charismatische associate artists: de Frans-Beninse zangeres Angélique Kidjo en de Duitse theaterregisseur Nicolas Stemann. Naast hun eigen werk werden in het festival ook in andere voorstellingen thema's belicht die voor hen van betekenis zijn, zoals representatie en klimaat. Deze vragen kwamen aan bod in voorstellingen van de associate artists zelf. Maar ook in *Altamira 2042* van Gabriela Carneiro da Cunha, waarin de rivierbevolking rond de Braziliaanse rivier Xingu aan het woord kwam. En in *Antarctica* van componiste Mary Finsterer speelde de natuur tevens een centrale rol. Op een unieke locatie op het dak van een parkeergarage vond een achtdaags programma plaats over het antropoceen, klimaatcrisis en de rol van de mens daarin.

Van 3 tot en met 26 juni waren in totaal 34 producties te zien met 107 voorstellingen, waaronder 7 wereldpremières en 16 Nederlandse première's. Daarnaast waren er 3 (live)streams en 18 aanvullende programma's, zoals workshops, een tentoonstelling, podcasts met inleidingen, een uitgebreid programma over duurzaamheid in een kas op het dak van Q-Park Westergasfabriek, een educatieprogramma, een online filmprogramma en gesprekken met makers.

Daarmee heeft Holland Festival de afgesproken prestaties ruimschoots gehaald.

Complexe tijd

Naast deze successen moest het festival helaas twee producties afgelasten. De grootschalige filminstallatie *Euphoria* van Julian Rosefeldt kon niet op tijd worden voltooid doordat de kunstenaar in

Ontvangst voorafgaand aan de opening van Holland Festival in de tuin van de Hermitage.

Oekraïne filmde en samenwerkte met een Oekraïense filmploeg. Vanwege de Russische invasie moesten de kunstenaar en het team het land voortijdig verlaten. De voorstelling *The Murder of Halit Yozgat* van Ben Frost kwam te vervallen vanwege coronabesmettingen binnen het technische team. De muziektheatervoorstelling *Yemandja* van Angélique Kidjo ging wel door, maar als gevolg van de inmiddels uitgebroken oorlog kwamen decors en kostuums niet op tijd aan en werd de voorstelling in een versoberde encensering uitgevoerd. Ook bleek dat het publiek zo kort na de coronaperiode niet meteen op volle sterkte terugkeerde.

75 jaar jong

Speciaal voor het jubileumjaar werd dit jaar een extra, gratis toegankelijke, door het publiek gekozen Opera in het park vertoond: Verdi's komedie *Falstaff*. Ook bouwde deze editie voort op de traditie om grootschalig werk te vertonen dat anders niet in Nederland te zien zou zijn geweest. Zoals *Circulus/Coro* in de Gashouder, met daarin werk van componist Luciano Berio en een speciaal voor deze ruimte geconcipeerde wereldpremière van Robin de Raaff. Regisseur Heiner Goebbels, eveneens een graag geziene gast in de geschiedenis van het festival, was terug met het concertstuk *A House of Call. My Imaginary Notebook*.

Een unieke samenwerking was die tussen Sami Yusuf en het Amsterdams Andalusisch Orkest en Cappella Amsterdam met *When Paths Meet*. Ook regisseur Tiago Rodrigues' bewerking van Tsjechovs *De Kersentuin (La Cerisaie)* was jubileumwaardig, mede dankzij het fenomenale acteerwerk van onder anderen Adama Diop en steractrice Isabelle Huppert.

Het festival is zich altijd zeer bewust geweest van zijn rijke geschiedenis. Onder de noemer 'Holland

Angélique Kidjo kreeg iedereen bij het openingsconcert *Mother Nature* uit de stoelen.

Festival Parel's zijn 75 televisiefragmenten verzameld van hoogtepunten uit de geschiedenis van het festival. Ruim 140 festival fragmenten zijn via de website en via het HF YouTube kanaal ontsloten voor publiek. In Amsterdam was, naast de feestelijke vlaggen en een speciale festivaltram, een bijzondere historische afficheroute te zien. Binnen- en buitenlandse pers besteedde aandacht aan de jubileumeditie van het festival, van Het Parool tot The New York Times. Zo schreef Max Arian in een artikel in De Groene Amsterdammer van 22 juni 2022 'Nu het Holland Festival 2022 bijna ten einde loopt, kun je concluderen dat het een intens en spannend gebeuren is geweest. De keuze voor twee heel verschillende artistieke adviseurs, zangeres Angélique Kidjo uit Benin en regisseur Nicolas Steinhilber uit Zürich, leidde tot verrassende, aantrekkelijk en interessante voorstellingen'. De publieke omroep NTR zond het concert *When Paths Meet* uit

en de VPRO het concert *Mother Nature*. *Ifé* werd daarnaast nog uitgezonden op de radio.

Toegankelijker

Er is dit jaar opnieuw veel geïnvesteerd in digitalisering voor en achter de schermen. Zo is er een nieuwe dynamische website gelanceerd, met daarbij een ticketverkoopsysteem in eigen beheer. HF Digital is opgericht: een platform waarop tijdens het festival live en on-demand streams en andere digitale content te vinden zijn. Er werden podcastinleidingen gemaakt in samenwerking met De Groene Amsterdammer. Het festival was beter zichtbaar op sociale media, met onder andere live uitzendingen en gesprekken op Instagram. Ook ging het festival de nacht in met thematische clubavonden. De voorstelling *Le moindre geste* bracht veel lokale vrijwilligers voor het eerst naar het festival. En tenslotte kon ook Immense weer plaatsvinden, een meerdaags programma waarin jonge kunstenaars kennismaken met festivalkunstenaars en het programma, en met elkaar hierover en hun eigen werk in gesprek gaan. Het festival bereikte oude en ook veel nieuwe doelgroepen. Dit was duidelijk terug te zien in de zalen, waar publiek met verschillende leeftijden en culturele achtergronden samenkwam. Het aantal scholieren, CJP-pashouders en studenten dat kennis heeft gemaakt met het Holland Festival is substantieel gestegen.

Financiën

Financieel is het festival het jaar conform de door de raad van toezicht vastgestelde begroting en meest recente prognose met een negatief exploitatieresultaat geëindigd. In hoofdstuk 5 Financiën en hoofdstuk 7 Jaarrekening wordt dit verder toegelicht. Het Holland Festival is de subsidiënten, het

Le moindre geste, Selma en Sofiane Ouissi - met lokale medewerkers op het podium

Der Ring des Nibelungen, Christopher Rüping, Necati Öziri, Black Cracker, Schauspielhaus Zürich

ministerie van OCW en de gemeente Amsterdam, dankbaar voor de coulance die zij wederom hebben betracht wat betreft de te leveren kwantitatieve prestaties en dat ze hun volledige subsidiebedrag gestand deden. Dat heeft ervoor gezorgd dat een goed festival is neergezet. Ook kreeg het festival net als in 2020 en 2021 coronasteun van het ministerie van OCW. Daarmee zijn diverse kosten opgevangen, die ook in hoofdstuk 7 Jaarrekening worden toegelicht. Een deel van het eigen vermogen (o.a. bestemmingsreserves Kunstenplan 2021-2024 en OCW Coronagelden) wordt ook de komende jaren (2023-2024) gebruikt voor het financieren van:

- De verwachte jaarlijkse begrotingstekorten, die met name het gevolg zijn van achterblijvende publieks- en sponsorinkomsten vanwege corona.
- Het opvangen van de OCW-subsidiekorting.
- Het op niveau houden van het artistieke budget inclusief het coproductiebudget, zodat de missie van het festival niet in gevaar komt.
- De jaarlijks (substantieel) hogere freelance tarieven vanwege de (door corona ontstane) schaarste op de arbeidsmarkt van (ervaren) producenten, technici en andere freelancers.
- Digitalisering van de organisatie en ruimte maken voor artistiek inhoudelijke experimenten.

Toekomst

In de achterliggende periode is er een aantal gesprekken geweest met het ministerie van OCW, de Raad voor Cultuur en de BIS-festivals om onze gezamenlijke zorgen over de toekomst te delen. De financiële uitgangspositie voor de komende Kunstenplanperiode 2025-2028 lijkt voor wat betreft het Ministerie van OCW dezelfde te blijven. Acht van de negen BIS-festivals worden momenteel gefinancierd met de middelen die oorspronkelijk bestemd waren voor maximaal zeven festivals. Het Holland Festival is hierdoor ten onrechte met maar liefst € 500.000 gekort (peiljaar 2021). Deze weef fout in de financiering van de BIS-festivals zorgt voor een zorgelijke uitgangspositie bij het ingaan van de nieuwe Kunstenplanperiode. De verwachte

inflatiecorrectie op het prijspeil van 2022 zal dit tekort niet kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen van het Holland Festival is door prudent financieel beheer goed te noemen, maar als de onterechte korting van het Holland Festival niet wordt gerepareerd in het volgende Kunstenplan, zullen de begrotingen in de volgende Kunstenplanperiode onmogelijk sluitend zijn (te maken) en lopen wij tegen aanzienlijke jaarlijkse tekorten aan. Wij pleiten voor een herstel van het benodigde budget voor de hele categorie BIS-festivals, en voor het Holland Festival in het bijzonder zodat wij de taken en verantwoordelijkheden die van het Holland Festival verwacht worden, naar behoren uit kunnen voeren.

Dankbaar

Het Holland Festival is dankbaar voor de terugkeer van publiek en artiesten. Dankzij hen kon dit jaar een begin gemaakt worden met de wederopbloei van het culturele leven. Op de festivallocaties zijn bijzondere prestaties geleverd die onmogelijk waren geweest zonder de steun van de subsidiënten, de vele partners, particuliere vrienden en fondsen, en niet te vergeten het team en de raad van toezicht van het Holland Festival.

Contre-enquêtes, Nicolas Stemann, Théâtre Vidy-Lausanne

Het Holland Festival bestaat 75 jaar en prijst zich gelukkig. Er zijn tijdens dit festival vele bruggen gebouwd tussen verschillende generaties, genres en culturen. Angélique Kidjo verwoordde het treffend: 'Het Holland Festival bestaat 75 jaar. Jullie mogen je in Nederland gelukkig prijzen dat je al die tijd een festival hebt gehad waar een uitwisseling van verschillende internationale culturen kan plaatsvinden door middel van kunst.'

Ook veel dank aan alle medewerkers, freelancers, stagiairs, oproepkrachten en vrijwilligers die ieder op hun eigen terrein en vanuit hun eigen expertise hebben bijgedragen. Zij hebben het 75-jarige bestaan van het Holland Festival dit jaar extra glans gegeven, samen met de makers, gezelschappen en alle partners van het festival.

Speciale dank gaat uit naar enkele vertrekkende collega's: programmamanager Annemieke Keurentjes (die na 17 jaar Holland Festival heeft verhuisd voor Fonds Podiumkunsten) en programmeur

Ifé, Angélique Kidjo

Ravian van den Hil (die het context- en educatie-programma een stevige plek heeft gegeven de afgelopen jaren). Dank gaat ook uit naar andere oud-collega's die in 2022 hebben gekozen voor een uitdaging buiten het Holland Festival, te weten Han van Poucke (hoofd productie), Tessa Bosma (online content marketeer) en Harsono Sokromo (medewerker development particulieren).

Emily Ansenk,
directeur Holland Festival

15 maart 2023

75 jaar relevant

Het Holland Festival is 75 jaar geleden opgericht met het idee om te helen. In 1947 was Europa, zo vlak na de Tweede Wereldoorlog, verscheurd. Daarom werden in verschillende landen festivals opgericht, waar nationale en internationale kunst te zien was, om zo de internationale samenwerking te stimuleren. Kunst, zo was het idee, kon de boze geesten weer verdrijven. 75 jaar later is het blikveld van het Holland Festival verruimd naar de hele wereld. Oorlogen verscheuren nog steeds landen, zoals nu in Oekraïne. Het festival steunt alle slachtoffers van alle oorlogen, alle kunstenaars die moeten schuilen, vluchten of de wapens moeten oppakken. Daarom omarmt het festival nog altijd de kracht van kunst en cultuur. Laat kunst alle wonden helen.

2. HOLLAND FESTIVAL 2022

De 75e editie van het Holland Festival vond plaats van 3 tot en met 26 juni op 17 verschillende locaties in Amsterdam. Voor deze jubileumeditie is een veelzijdig programma samengesteld met theater, muziek, dans, opera, muziektheater en multidisciplinaire voorstellingen van over de hele wereld.

Associate Artists

Het Holland Festival werkt sinds 2019 met per editie wisselende associate artists. Dit jaar waren dat: de Frans-Beninse zangeres Angélique Kidjo (1960) en de Duitse theaterregisseur Nicolas Stemann (1968). Het festival toonde nieuw en bestaand werk van hen. De thema's waar zij zich mee bezighouden, zoals representatie en klimaat, werden ook in de verdere programmering uitgediept. Ook werden kunstenaars uitgenodigd met wie zij graag samenwerken of met wie zij zich verwant voelen. Zowel tijdens de voorbereiding als tijdens het festival waren beide kunstenaars zeer betrokken en gemotiveerd om contact te maken met publiek en andere makers. In oktober werd de associate artist voor 2023 bekendgemaakt: zangeres, componist en beeldend kunstenaar ANOHNJ.

Mother Nature, Angélique Kidjo en Jeangu Macrooy

Angélique Kidjo

Tijdens het openingsconcert *Mother Nature* speelde Angélique Kidjo samen met jonge sterren uit Afrika of met Afrikaanse roots, zoals Yemi Alade, Zeynab Abib, Blue Lab Beats en Ghetto Boy. Ook zong ze een nummer met de Surinaams-Nederlandse Jeangu Macrooy, die vervolgens zijn eigen nummer *Gold* liet horen. Voor Macrooy was dit een kans om een gedeeltelijk nieuw publiek te bereiken op een internationaal podium. Dat het klikte tussen Kidjo en Macrooy bleek wel toen zij hem na afloop van het Holland Festival ook uitnodigde voor een

gastoptreden tijdens het festival Jazz à Vienne in Frankrijk.

Tijdens haar concert *Ifé* in Het Concertgebouw – met onder andere het door Philip Glass op gedichten van Kidjo gecomponeerde titelwerk – kwamen Afrikaanse en westerse muziek samen. Met *Yemandja* maakte Kidjo een persoonlijke muziektheatervoorstelling over het slavernijverleden van haar geboorteland Benin. Door haar eigen perspectief op dit beladen onderwerp te geven, droeg Kidjo met deze de voorstelling ook bij aan het festivalthema 'representatie': wie kan/mag welk verhaal vertellen? Deze productie sloot bovendien aan bij de wens van het Holland Festival om de komende jaren het musicalgenre nader te onderzoeken en te kijken wat het festival aan het bestaande musical-aanbod in Nederland kan toevoegen. De voorstelling werd overigens in een versoberde uitvoering gespeeld. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne kwamen kostuums en decor per schip te laat aan.

Der Besuch der alten Dame, Nicolas Stemann, Friedrich Dürrenmatt, Schauspielhaus Zürich

Nicolas Stemann

Van Nicolas Stemann was de toneelvoorstelling *Der Besuch der alten Dame* te zien. Twee acteurs speelden alle rollen in deze Zwitserse klassieke tekst van Friedrich Dürrenmatt over schuld en boete. Stemann zag hierin een metafoor voor onze massale ontkenning van verantwoordelijkheid met betrekking tot de klimaatcrisis. Met *Contre-enquêtes* maakte Stemann een voorstelling naar het boek *Moussa of de dood van een Arabier* van Kamel Daoud, waarin de naamloze Arabier die in Camus' *De vreemdeling* wordt vermoord, een naam krijgt. De centrale vraag in deze voorstelling sluit aan bij festivalthema 'representatie': wie zijn de maker en de acteurs om zich (onderdelen van) het verhaal van Moussa op deze manier toe te eigenen? Voor *Who's talking?* gingen schrijvers Kamel Daoud en Nazmiye Oral in debatcentrum De Balie (een vaste

festivalpartner) in gesprek over het belang van representatie.

Sonne, Nicolas Stemann, Elfriede Jelinek

Ook te zien was de voorstelling *Kein Licht*. (2011/2012/2017), waarin de klimaat- en energiecrisis aan bod komen. Stemann maakte deze in samenwerking met componist Philippe Manoury en met een tekst van Elfriede Jelinek. Het derde deel werd voor deze herneming herschreven waardoor het geheel nog beter aansloot op de actualiteit. Voor *Sonne* ging de regisseur met musici en acteurs één dag aan de slag met een andere nieuwe tekst van Elfriede Jelinek over klimaatrampen die door de mens worden veroorzaakt. Daarna werd het resultaat, een eerste lezing, gepresenteerd tijdens het speciale kas-programma over klimaat op het dak van Q-Park Westergasfabriek. Het project werd speciaal voor deze gelegenheid gemaakt en was een bijzondere samenkomst van Nederlandse en Duitse theatermakers en musici, zoals de Nederlandse muzikant Wiek Hijmans, zangeres Olivia Vermeulen, actrice Manja Topper en de Duitse actrice Alicia Auerbach. Stemann deed zelf mee op keyboards en het geheel werd aangevuld door het Brandweermannenkoor Zuid-Holland Zuid.

Netwerk van kunstenaars

Naast de voorstellingen en concerten van de associate artists zelf, kwamen meerdere programma-onderdelen voort uit gesprekken met hen en hun netwerk. Een voorbeeld; Stemann is momenteel samen met Benjamin von Blomberg intendant van Schauspielhaus Zürich. Zij werken daar met een aantal huisregisseurs, van wie Stemann er drie meenam naar het Holland Festival: de Duitse regisseur Christopher Rüping met *Der Ring des Nibelungen* en de Amerikaanse Wu Tsang met *MOBY DICK; or, The Whale*. De dansvoorstelling *Porca Miseria* van de Amerikaanse choreograaf Trajal Harrell (ook een van de drie huisregisseurs) werd al in 2020 geprogrammeerd, maar vanwege de pandemie uitgesteld. De voorstelling bleek naadloos te passen in het programma van dit jaar. In deze drie werken kregen klassiekers (*Der Ring des Nibelungen*, *Moby Dick* en *Cat on a Hot Tin Roof*) een herinterpretatie

en werden perspectieven verkend die eerder in het origineel maar weinig aandacht kregen.

Coproducties en compositieopdrachten

Eigen productie:

- *A Play for the Living in a Time of Extinction* in samenwerking met Frascati Producties

Compositieopdrachten (2):

- Robin de Raaff, *Piano Concerto No. 2 'Circulus'* (voor pianist Ralph van Raat en het Radio Filharmonisch Orkest)
- Annelinde Bruijs, *A Play for the Living in a Time of Extinction*

Coproducties (7):

- *The Nation*
- *De Kersentuin (La Cerisaie)*
- *Antarctica*
- *Yemandja*
- *Porca Miseria* (De bijbehorende coproductiebijdrage is voor deel 2 van deze trilogie verantwoord in de jaarrekening van 2020.)
- *The Murder of Halit Yozgat*. (Deze productie was al voor festivaleditie 2020 geproduceerd, maar dat festival is destijds vanwege de coronapandemie noodgedwongen geannuleerd. De bijbehorende coproductiebijdrage is verantwoord in de jaarrekening van 2020.)
- *Sonne*

Achtdaags programma over klimaat

Twee thema's die uit de gesprekken met de associate artists voortvloeiden en die in hun werk terugkwamen, waren representatie en klimaat. Deze thema's kwamen aan bod in verschillende voorstellingen van de associate artists zelf, maar ook van anderen, zoals *Altamira 2042* van Gabriela Carneiro da Cunha en *Antarctica* van componiste Mary Finsterer. Het Holland Festival produceerde in samenwerking met Frascati Producties de voorstelling *A Play for the Living in a Time of Extinction* – een Nederlandse invulling van het gelijknamige, duurzame theaterconcept van regisseur Katie Mitchell, waarvoor alle benodigde elektriciteit zichtbaar tijdens de voorstelling werd opgewekt. Hierbij hoorde ook een achtdaags programma over klimaatverandering: *Manifesto for the living in a time of extinction*. Voor dit programma werd door de dakfestivalspecialisten van ROEF speciaal een kas neergezet op het dak van parkeergarage Q-Park Westergasfabriek. Nicolas Stemann maakte hier *Sonne*. Ook vond hier Future Festival Meet-up plaats, georganiseerd in samenwerking met collegafestival Eurosonic Noorderslag, een panel waarin directeur Emily Ansenk ook deelnam, en waarin met

Green Events werd gekeken naar mogelijkheden om duurzamer te produceren. Er werden verschillende workshops georganiseerd, over rivieren en (balkon) tuinieren. Op de finaledag van deze programma-reeks leerde het publiek de klimaatcrisis vanuit andere perspectieven bekijken tijdens twee panels. Boer en kunstenaar Anne van Leeuwen sloot het geheel af met een manifest, gepresenteerd tijdens een interactieve wandeling over het dak. Bij deze hele programmering stond duurzaamheid als onderwerp centraal, dus werd er uiteraard ook aandacht besteed aan een duurzame uitvoering door bijvoorbeeld zo min mogelijk gebruik te maken van energieverbruikende techniek. De keuze voor het bouwen van een kas op een dak maakte mensen bewust van de enorme, maar grotendeels nog onbenutte (groene) mogelijkheden op daken in steden.

Programma De Kas

- zaterdag 11 juni: Manifest kick-off en workshop Bloei & Groei*
- dinsdag 14 juni: Future Festivals Meet-Up i.s.m. Eurosonic Noorderslag
- woensdag 15 juni: Workshop The All Rivers & Species Act**
- donderdag 16 juni: Workshop The All Rivers & Species Act
- vrijdag 17 juni: Workshop Bloei & Groei en voorstelling *Sonne* (van associate artist Nicolas Stemann op basis van een tekst van Elfriede Jelinek)
- zaterdag 18 juni: Workshop Bloei & Groei (2x) en Manifest final day, inclusief panel Climate Justice

* de workshops van Bloei & Groei waren in samenwerking met ROEF/Stichting Stadsvinderij

** deze workshops waren een samenwerking van Gabriela Carneiro da Cunha (ook met Altamira 2042 in het festival) en FIBER

Nachtprogrammering

Voor haar album en concert *Mother Nature* werkte Angélique Kidjo met jonge Afrikaanse artiesten. Een van de gasten, Zeynab Abib, liet tijdens haar eigen concert in het Muziekgebouw haar eigenzinnige blik op de traditionele Beninse Bolodjo-muziek horen. Het was Kidjo's uitdrukkelijke wens om in Amsterdam een actuele kijk te geven op de succesvolle Afrikaanse pop- en dance-scene. Dit idee kreeg ruim baan in een uitgebreid nachtprogramma in Lofi en de Melkweg. Hiermee wilde het Holland Festival ook kijken wat voor rol het de komende jaren kan spelen in het club- en nachtleven en wat het op het gebied van (internationale) performing arts daaraan kan toevoegen.

Holland Festival x LOFI, Nakibembe Xylophone Troupe

Dit keer kon het veelal nieuwe en jonge publiek tijdens de nachten kennismaken met baanbrekende artiesten uit onder meer Oeganda, Indonesië, Zuid-Afrika, Kenia en Nigeria. Nederlandse artiesten als Pink Oculus, Nana Fofie en het Britse duo Blue Lab Beats, ieder met Afrikaanse roots, stonden naast artiesten die nooit eerder in Nederland te zien waren. Zo maakte het Nederlandse publiek voor het eerst kennis met Afrikaanse rap-grootheden als Aunty Rayzor en Sho Madjozi en met indrukwekkende muzikale acts als die van Nakibembe Xylophone Troupe uit Oeganda, die met acht mannen één grote xylofoon bespelen, daarbij deels samenwerkend met Gabber Modus Operandi uit Indonesië. Jennifer Muntslag was de voortreffelijke MC die de presentatie in de Melkweg op zich nam. Voor sommige artiesten betekende de uitnodiging van het Holland Festival een Europees debuut. Voor het hip-hop en R&B-duo Def Maa Maa Def was het zelfs hun debuut buiten Senegal.

HF x Melkweg present Sho Madjozi, Aunty Rayzor and more

Bijzondere voorstellingen

Een aantal andere bijzondere voorstellingen en samenwerkingen gaf deze feestelijke jubileumeditie van het festival extra kleur. Zo was er met *Circulus/Coro* weer een groots concert in de Gashouder, zoals alleen het Holland Festival dat kan organiseren. Daarin was werk te horen van festivalveteraan Luciano Berio en een nieuw gecomponeerd stuk dat Robin de Raaff speciaal schreef voor meester-

pianist Ralph van Raat en het Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van Matthias Pintscher. Een groot succes was het optreden van megaster Sami Yusuf in Het Concertgebouw, in samenwerking met het Amsterdams Andalusisch Orkest en Cappella Amsterdam. Dit optreden (oorspronkelijk geprogrammeerd voor 2020) is in december 2022 door Sami Yusuf ook uitgebracht als album onder de naam *When Paths Meet* (Live at the Holland Festival). Ook vruchtbaar was de samenwerking tussen AskolSchönberg (vaste samenwerkingspartner van het festival) en Sydney Chamber Opera in de opera *Antarctica*. Kleinschaliger, maar uniek in zijn soort was de virtual reality-ervaring *Symbiosis* van het Nederlandse ontwerperscollectief Polymorf. Gehuld in een speciaal ontworpen pak vol sensoren kon je ervaren hoe het was om een ander wezen of plant te zijn.

Jubileumactiviteiten rondom 75 jaar Holland Festival

- Voorontvangst in de Hermitage met hoogwaardigheidsbekleders voorafgaand aan de opening in Carré
- Jubileumbijlage in NRC Handelsblad
- Historische posterroute door de binnenstad van Amsterdam
- Grote outdoorcampagne in diverse steden tussen 30 mei en 6 juni 2022
- 2 vlogs over 75 jaar Holland Festival
- Enkele programmaonderdelen legden een link met de festivalhistorie, zoals uitvoeringen van werk van legendarische festivalartiesten als Benjamin Britten en Luciano Berio.

Ontspannen ontmoetingen

Het festival vormde een ontspannen setting voor meerdere ontmoetingen tussen makers en andere professionals uit de sector. Ook vonden er veel gesprekken plaats met en over kunstenaars, bijvoorbeeld in de serie *Conversations*, tijdens *Meet the artists*, in de samenwerking met Dipsaus (de tweewekelijkse podcast door en voor vrouwen van kleur en iedereen die geïnteresseerd is in een ander geluid) en in de 23 podcastinleidingen door De Groene Amsterdammer. In *Afro Beats; from High life to Amapiano*, in de Tolhuistuin, interviewde Angelo Bromet twee experts over de oorsprong van ritmes en beats. In de tentoonstelling *Ways of Water* in de Melkweg onderzochten beeldend kunstenaars de relatie tussen mens en water. Ook het online filmprogramma in samenwerking met platforms Cinetree en Pepr sloot thematisch aan op het programma, met vertoningen van *Africa's Great Civilizations*, een zesdelige serie van Henry Louis Gates, Jr., en de aangrijpende documentaire *Regard Noir*. In

deze film gaat actrice en regisseur Aïssa Maïga op een internationale reis met als vraag: waarom is er zo weinig ruimte voor diversiteit in de film- en televisiewereld?

Antarctica, Mary Finsterer, Sydney Chamber Opera, AskolSchönberg

Immerse

Immerse is het jaarlijkse Holland Festivalprogramma voor kunstenaars uit binnen- en buitenland die aan het begin staan van een internationale carrière. Het programma wil internationale netwerken stimuleren en kunstenaars over generatiegrenzen heen met elkaar verbinden. Het festival bouwt zo een band op met talentvolle makers die nog niet in het festival hebben gestaan. Deelnemers dit jaar waren Abhishek Thapar (India), Genevieve Murphy (Schotland), Marwen Errouine (Tunesië) en Myriam Soufy (Tunesië). Het programma werd gehost en begeleid door theatermaker Jeroen De Man die zelf deel uitmaakte van de eerste Immerse-lichting in 2016.

De deelnemers dompelden zich een week lang onder in het festival en elkaars werk en hadden interessante gesprekken en ontmoetingen. Er werden zes voorstellingen bezocht, waaronder *Porca Miseria* van Trajal Harrell en *A House of Call*. *My Imaginary Notebook* van Heiner Goebbels. Er werd uitgebreid gesproken met de programmamanagers, de directeur, een van de associate artists van het festival en met de regisseurs en componisten van de voorstellingen. De Man: 'Het was een ontzettend krachtige verdieping in een week tijd.'

Educatieprogramma

Het Holland Festival is ook een leeromgeving. De activiteiten voor studenten en leerlingen varieerden van voorstellingsbezoek en workshops op de CKV-dag op school tot een les muziekanalyse gekoppeld aan de voorstelling *A House of Call*. *My Imaginary Notebook* van componist Heiner Goebbels. Dit jaar werden in samenwerking met verschillende onderwijsinstellingen de volgende educatieve activiteiten georganiseerd:

- Leerlingen van het **Hyperion Lyceum** in Amsterdam met een gymnasium- en een atheneum+-

opleiding kregen op maat gemaakte educatieprogramma's en workshops in en rond het festival. Ook bezochten ze enkele voorstellingen.

- Leerlingen uit het vijfde leerjaar van het **Stedelijk Gymnasium Amersfoort** bezochten onder begeleiding van een CKV-docent de voorstelling *Antarctica* van componist Mary Finsterer.
- Stichting **IMC Weekendschool** verzorgt aanvullend, motivatiegericht onderwijs voor jongeren, op plekken in Nederland waar dat het hardst nodig is. De alumni van de IMC Weekendschool werden bij deze festivaleditie actief betrokken bij de HF Young programma's die ze promootten en bezochten.
- De **Herman Brood Academie** is een in 2006 opgerichte popacademie op mbo-niveau in Utrecht. Aspirant muziekprofessionals van deze opleiding doken in de wereld van Heiner Goebbels' *A House of Call. My Imaginary Notebook*. Ze kregen een inleiding door de programmamanager muziek en muziektheater en bezochten de voorstelling met een groep van ongeveer vijfentwintig studenten.
- In samenwerking met de in 2016 opgerichte **HvA-minor Festivals** onderzochten studenten de digitale uitingen van het Holland Festival. Ze bezochten als onderdeel van het onderzoek de voorstelling *30 appearances out of darkness* van Arno Schuitemaker.
- Tenslotte bezochten leerlingen van de **Deutsche International Schule** een voorstelling van *Der Besuch der alten Dame* van Nicolas Stemann, en gingen studenten van de **AHK** in gesprek met Trajal Harrell, wiens *Porca Miseria* onderdeel was van het festivalprogramma.

3. COMMUNICATIE & MARKETING

Jonger en diverser publiek

De speerpunten in de communicatiestrategie zijn de aanwas van nieuwe publieksgroepen en het vergroten van de toegankelijkheid van het festival. Het festival heeft daarom een compleet nieuwe strategie opgezet voor een duurzame verbreding van het publiek. De filosofie hierachter is het idee dat een divers publiek begint bij een jonger publiek, dat heterogener is samengesteld.

Dit heeft onder andere als gevolg dat de communicatie in toenemende mate online plaatsvindt. Daarom zijn er dit jaar weer verregaande stappen gezet met digitalisering. Zowel de website als het kaartverkoopsysteem zijn compleet vernieuwd en er is een digitaal platform gelanceerd.

HF Young Afterparty

De resultaten waren goed. In dit jaar, waarin de naweën van de coronapandemie nog gevoeld werden, was de gemiddelde zaalbezetting 76%. Het beeld was grilliger dan eerdere jaren. Sommige voorstellingen waren volledig uitverkocht, andere zaten slechts voor 50% vol. Dat het publiek over de hele linie diverser was, was goed te zien tijdens de clubavonden in Lofi, het concert van Sami Yusuf en de African MC's avond in de Melkweg.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van het festival is vergroot voor anderstaligen (boventiteling), mensen met een beperking (extra service) en cultuurliefhebbers met een beperkt budget (o.a. Stadspaskorting en HF Young korting). Via de Voedselbank zijn kaarten aangeboden voor een voorstelling van *Yemandja*. Ook werkt het festival samen met een steeds groter aantal partners dat diversiteit en inclusie hoog in het vaandel heeft staan.

Het Holland Festival zette een aantal samenwerkingen op om bredere en diversere doelgroepen te bereiken. Er werd onder andere succesvol samengewerkt met podcasts, radioprogramma's en influen-

cers als One World, Omek, Dipsaus, Glamcult, Titti Mag, Shot of Culture en Radio Mart. Daarmee wist het festival nieuwe potentiële bezoekers te bereiken uit veelal bi-culturele community's.

Om jongeren te laten kennismaken met het festival werden studenten- en CJP-prijzen fors verlaagd en gold deze korting ook voor scholieren voor alle voorstellingen. De actie had als effect dat het aantal bezoekers, dat van deze kortingen gebruikmaakte, verdubbelde ten opzichte van voorgaande jaren.

Mystery Guests

Om de toegankelijkheid van het festival te onderzoeken werden dit jaar enkele voorstellingen bezocht door mystery guests. Dit gebeurde in het kader van een toegankelijkheidsstraject van de gemeente Amsterdam in samenwerking met De Uitvoerders. Deze mystery guests bezochten en onderzochten vijf voorstellingen op toegankelijkheid en service (*Der Besuch der alten Dame* in ITA, *A Play for the Living* in Frascati en *Kein Licht*. (2011/2027/2017) in het Muziekgebouw). Er is een uitgebreid verslag uitgebracht, waarin diverse verbeterpunten naar voren kwamen voor het Holland Festival en voor zijn partners. Deze informatie is zeer nuttig gebleken en daarom zal in 2023 dit onderzoek met mystery guests opnieuw plaatsvinden. Drie specifieke lessen zijn:

- Beter communiceren of een voorstelling wel of niet toegankelijk is voor personen met een beperking. Indien toegankelijk, dan alsnog ook communiceren over eventuele belemmeringen en/of obstakels, of hulphonden welkom zijn etc.
- Met de diverse locaties van te voren zaken afstemmen en/of een checklist doornemen op het gebied van toegankelijkheid.
- Kaartkopers telefonisch beter te woord staan bij vragen over toegankelijkheid van de voorstelling en/of de locatie.

In 2022 heeft Holland Festival een subsidie bij de gemeente Amsterdam aangevraagd en toegekend gekregen voor (i) het vergroten van de digitale toegankelijkheid voor mensen met een beperking en (ii) het stapsgewijs toegankelijker maken van de voorstellingen voor mensen met een visuele of auditieve beperking. Door de complexe omstandigheden van de afgelopen jaren is het niet gelukt de bijbehorende werkzaamheden in 2022 uit te voeren. De gemeente heeft uitstel gegeven, zodat deze zaken in 2023 alsnog opgepakt kunnen gaan worden.

In het kader van toegankelijkheid dienen ook de podcasts genoemd te worden. De Groene Amster-

dammer maakte voor het Holland Festival podcasts waarin voorstellingen werden uitgelicht. Presentatoren Roos van der Lint, Gawie Keyser, Joost de Vries en Christiaan Weijs praatten met makers en experts. De podcasts boden achtergrond en reflectie bij de programmering en vormden een laagdrempelige inleiding bij de voorstellingen. Het bereik ervan is veel groter dan de voormalige live inleidingen hadden. In 2023 zullen deze podcasts daarom terugkomen.

Dit jaar is tevens de Hidden Disabilities Sunflower keycord geïntroduceerd. Het in het Verenigd Koninkrijk gevestigde bedrijf Hidden Disabilities Sunflower Scheme Limited ontwikkelde voor mensen met een verborgen handicap (denk aan autisme, PTSS, ADHD of angststoornissen, of een lichamelijke beperking die niet zichtbaar is) een keycord om aan te geven dat zij extra steun, hulp of wat meer tijd nodig hebben. Het is inmiddels een wereldwijd begrip op luchthavens. Inmiddels wordt de zonnebloem keycord op veel meer openbare plekken gebruikt, zoals in het OV, musea en publieke instanties. Alle medewerkers hebben een instructie ontvangen wat de keycord betekent en hoe te handelen als ze een festivalbezoeker treffen met zo'n keycord.

Bezoekcijfers

- De 107 voorstellingen zijn door 52.587 personen bezocht.
- De 18 aanvullende programma's (het programma in De Kas, de voorstelling in de Tolhuistuin, het online filmaanbod, de podcasts van De Groene Amsterdammer en Dipsaus, de meet the artist(s) sessies en de expositie in de Melkweg) zijn door 19.409 personen bezocht, bekeken of beluisterd.
- De 3 (live) streams (*Der Besuch der alten Dame*, *Contre-enquêtes* en *Mother Nature*) zijn door 231 personen bekeken
- Het overige digitale festivalaanbod inclusief de resterende episodes van *Soft Valkyrie* zijn 26.682 (waarvan *Soft Valkyrie* 6.655 keer; begin 2023 waren er wekelijks nog steeds tussen de 75 en 100 downloads per week) keren bekeken en/of beluisterd.

Er is nog veel werk te doen de komende jaren om de toegankelijkheid en diversiteit van het festival blijvend te vergroten. De afgelopen periode zijn, mede door de grote digitale sprong voorwaarts, enkele grote, zichtbare stappen gezet. Het festival heeft vertrouwen in de ingeslagen weg.

Automatisering en nieuwe website

Het festival werkt sinds 2020 met Salesforce. Dit is een platform waarin het hele werkproces is geauto-

matiseerd en waarin alle bedrijfsgegevens staan en bewerkbaar zijn: van voorstellingsinformatie, productiegegevens en marketing tot klantgegevens. Het doel is drieledig: transparantie, foutreductie en efficiëntie.

De Kersentuin (La Cerisaie), Anton Tsjechov, Tiago Rodrigues, Isabelle Huppert, Adama Diop, Festival d'Avignon

Vanaf dit jaar is ook de nieuwe website van het Holland Festival gekoppeld aan Salesforce. Deze wordt grotendeels dynamisch gevoed vanuit de database en is daardoor completer en altijd up-to-date. In maart 2022 werd de nieuwe website gelanceerd. Thonik zorgde voor de nieuwe vormgeving en web-bureau Fabrique nam de technische uitwerking voor zijn rekening. De website wordt voor festival 2023 verder uitgebreid met een webshop. Ook het grote archief van het Holland Festival wordt opnieuw gelanceerd via deze nieuwe website. Drie archiefvrijwilligers controleerden en verrijkten in 2022 alle archiefinformatie. De verwachting is dat dit voor het festival van 2023 beschikbaar komt.

Op de website van het festival is tevens een nieuw platform gecreëerd: HF Digital. Hier zijn alle online uitingen van het festival te vinden. Alle live streams en video-on-demand-voorstellingen en andere digitale en interactieve content zijn hier te vinden.

Parels

Een voorbeeld van digitale content zijn de Holland Festival Parels. Het festival hecht veel waarde aan zijn rijke geschiedenis. Naast de 70 reeds bestaande parels, zijn er dit jaar 75 nieuwe historische video- en televisiefragmenten van ongeveer vijf minuten ontsloten en gepubliceerd via het gezamenlijke YouTube-kanaal van VPRO en Holland Festival. Deze fragmenten, die vaak slechts eenmalig te zien waren geweest, zijn nu als hommage en als online archief beschikbaar gemaakt, om zo de historische reikwijdte van het festival te tonen. Dit project is mogelijk dankzij een flink aantal mediapartners: VPRO, NTR, en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Alle rechthebbenden hebben toestemming gegeven om deze beelden te publiceren.

Eigen kaartverkoopstelsel

Het festival heeft sinds najaar 2022 een eigen gebruikerslicentie op een ander kaartverkoopstelsel en maakt daarom niet meer gebruik van de licentie van ITA. Dit was uit nood geboren omdat SeatGeek zich met haar kaartverkoopstelsel SRO terugtrok uit de Benelux. Tevens levert het hebben van een eigen licentie ook diverse voordelen op met het oog op de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Met het nieuwe IJslandse stelsel Tixly krijgt het festival meer controle over het verkoopproces en de data die hieruit voortkomt. Daarmee kan effectiever marketing gevoerd worden. Ook kan het festival zich daarmee de komende jaren richten op een efficiëntere en duurzamere online verkoop. In november is het stelsel live gegaan met de eerste verkoop van kaarten voor het festival in 2023 aan de Vrienden van het festival. Dat ging voorspoedig. Tixly blijkt goed beheersbaar te zijn en wordt door meerdere theaters en andere culturele instellingen gebruikt..

HF x Lofi

Live streams

Om de verdere toekomst van (live) streaming, waarmee het festival in coronatijd noodgedwongen begon, te onderzoeken en deze op kwalitatief hoog niveau verder te ontwikkelen, is het Holland Festival een samenwerking aangegaan met ITA en NDT. Samen wordt gewerkt aan een overkoepelend digitaal platform. Deze partijen hebben de krachten gebundeld, omdat ze al eerder ervaring hebben opgedaan op dit gebied en een gedeelde internationale oriëntatie hebben.

Uit eerder aanbod van streams en video-on-demand door het Holland Festival blijkt dat deze presentatiemethode het bereik en daarmee de toegankelijkheid van het festival sterk vergroot. Zeker bij producties van internationale wereldsterren kan een digitaal kanaal een veel nieuw publiek aantrekken: in dat geval zijn het vaak internationale toeschouwers, die anders niet waren gekomen. Ook op nationaal niveau bedienen streams een (deels) nieuw publiek dat anders niet de middelen of tijd heeft om naar de hoofdstad te reizen voor een voorstelling.

Voor de uitvoering zijn de experts van Digital Natives aangetrokken. De directieleden van de drie deelnemende instellingen vormen de stuurgroep. Het uitvoerende werk wordt begeleid door drie werkgroepleden van de verschillende instellingen. Het is de bedoeling om een stabiel platform te creëren waarop streams van voorstellingen gepresenteerd kunnen worden in een eigen omgeving van iedere organisatie. Uiteindelijk moet het ook te gebruiken zijn door kleinere instellingen. De eerste fase was mede mogelijk door een subsidietoekenning van Fonds 21 en is opgeleverd in januari 2023. Voor het vervolg is een subsidieaanvraag gedaan bij het nieuwe digitale loket van de overheid.

Campagnes

Voor de 75e editie van het Holland Festival werden twee campagnes gemaakt. Een om het jubileum vorm te geven en een om het publiek te laten zien dat het festival na de coronapandemie nog altijd springlevend en spannend is.

De start van de kaartverkoop werd afgetrapt met de eerste, feestelijke campagne, ontworpen door studio thonik. In het beeld zaten de namen van alle makers verwerkt. Zo werd het publiek in maart en april alvast enthousiast gemaakt voor de komende voorstellingen. Voor de latere mei-junicampagne werd dit idee verder uitgewerkt met een beeld, waarin thema's uit de festivalprogrammering waren terug te zien.

Nog meer dan vorige jaren is het voeren van online campagnes steeds belangrijker om jongere en diversere doelgroepen naar het festival te krijgen. Hiertoe voerde het festival awareness en retargeting campagnes via Google Grants en Google display, Nederlands- en Engelstalig, primair gericht op doelgroepen tussen 20 tot 34 jaar.

Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn van belang om een groot en diverser publiek te bereiken. Zo werkte het festival in 2022 samen met De Voedselbank Amsterdam Oost. Klanten van De Voedselbank kregen gratis tickets voor de voorstelling *Yemandja* van Angélique Kidjo. De Amsterdamse minima in bezit van een Stadspas konden *Ifé* en *Mother Nature* bezoeken voor € 5 per ticket. Met donaties van de Geef-een-toegift actie uit 2019 konden minima gratis deelnemen aan de workshops op het dak van Q-park Westergasfabriek.

Ook had het festival een zeer succesvolle samenwerking met het internationale platform Omek, home of the global bicultural community. Zij organiseerde voorafgaand aan het festival een talk over *Ifé* van Angélique Kidjo en bezochten met een groep het concert.

De nieuwe clubnights van het Holland Festival in Lofi trokken een compleet ander publiek door de samenwerking met club Lofi. Bij het tweede concert was 90% van het publiek niet bekend in de databa-

se van het festival. Samen met hen kijken we voor het festival 2023 naar publieksuitbreiding in het kader van de voorstelling *Respublika*.

67.443 socialmediavolgers van het Holland Festival

Om de jongere doelgroep te bereiken, maakte het Holland Festival gebruik van social media-campagnes die primair gericht waren op mensen tussen 20 en 34 jaar met interesse in kunst en cultuur. Een social media content marketeer bracht deze strategie ten uitvoer. Deze zorgde voor een aanzienlijke groei van de social media-accounts. De medewerker is het hele jaar verbonden aan het festival, zodat het ook buiten festivaltijd online zichtbaar blijft.

Het festival zette social mediacampagnes ook in om gericht andere doelgroepen te bereiken. Een speciaal opgezette campagne voor Sami Yusuf in vier talen resulteerde in een zeer gemengde zaal bij het concert. Bezoekers van alle leeftijden kwamen van over de hele wereld om hem in Amsterdam te horen spelen en zingen.

Vrije publiciteit en mediapartners

De geschreven pers besteedde dit jaar weer veel aandacht aan het Holland Festival. Er verschenen redactioneel onafhankelijke bijlages in Het Parool, De Groene Amsterdammer, Scenes, Cultureel Persbureau en de VPRO Gids. Daarnaast bracht het festival zelf een jubileumbijlage uit bij NRC Handelsblad en NRC online, waarin de rijke geschiede-

nis van het Holland Festival ruim aan bod kwam. In het kader van publieksverbreding werkte het Holland Festival ook samen met media die andere groepen bereikte, zoals Radio Mart (de multikleurrijke radiozender uit Amsterdam Zuidoost), Afro Magazine en de podcast Dipsaus, voor vrouwen van kleur en iedereen die geïnteresseerd is in een ander geluid.

De VPRO bracht weer een Holland Festival-journaal op televisie en zond het concert *Mother Nature* uit van Angélique Kidjo. De NTR zond het concert *When Paths Meet* uit van Sami Yusuf. Ook presenteerde de NTR een reeks aan de hand van het werk dat fotograaf Erwin Olaf maakte naar aanleiding van het Hans van Manen Festival van Het Nationale Ballet. Deze voorstelling maakte onderdeel uit van het Holland Festival.

Het Holland Festival trok internationaal weer veel aandacht. Vooral Angélique Kidjo, Nicolas Stemann en Sami Yusuf kregen veel internationale media-aandacht. Het festival was weer erg blij met de aandacht die de New York Times gaf met een overzichtsartikel over het festival (zie volgende pagina's).

Citydressing

Om de 75e verjaardag van het Holland Festival extra zichtbaar te maken, werd de stad uitbundig versierd met vlaggen, gebouwaankleding en historische affiches. Een duidelijk herkenbare, feestelijk aangeklede tram reed de hele maand door de straten van de stad. Daarnaast was het festival, met behulp van de reclamemasten en videoschermen van Ocean Outdoor, ook duidelijk zichtbaar bij veel stations buiten Amsterdam en langs de snelwegen.

Vlaggen

At 75, the Holland Festival Is Back and More Global Than Ever

The event, which focuses this year on the climate and issues of representation, is designed to introduce audiences to vital artistic voices.

Each summer [the Holland Festival](#) welcomes the world to Amsterdam with a monthlong performing arts lineup that is a highlight of the Dutch capital's cultural calendar. After two years of reduced offerings because of the coronavirus pandemic, this year's festival, [which runs through June 26](#), returns to full strength with a robust program to mark the event's 75th anniversary.

In the wake of World War II, the Holland Festival was established in 1947 as a project for peace and understanding between nations. A similar belief in the power of art to bridge cultures also led to the founding that year of the [Edinburgh International Festival](#) and the [Festival d'Avignon](#).

After three-quarters of a century, the Holland Festival is arguably more global than ever. This year's program, which focuses on the climate and issues of representation, features new and recent work from a varied roster of established artists from the United States, Europe, Africa and South America.

"I think we've never been mainstream," said the Holland Festival's director Emily Ansenk. In a recent phone interview, she explained that the event is designed to introduce Dutch audiences to vital artistic voices rather than line up superstars guaranteed to generate hefty box office receipts.

"We are not after the big names because they are big names," said Ms. Ansenk, 52. "The festival starts with a clean slate every year and you have to fill it in with the perfect mix," she added.

In its latter half, the festival features a combination of theater, dance, opera and music, including works by the French-Beninese singer Angélique Kidjo and the German theater director Nicolas Stemann, who are both artists-in-residence this year.

Ms. Kidjo performs in "[Yemandja](#)," her new musical theater piece about slavery and betrayal. The work, which had its world premiere at the Massachusetts Museum of Contemporary Art in March, is a magical realist panorama set in a 19th-century African village where the local ruler collaborates with a Brazilian slave trader.

“‘Yemandja’ is about how we might come together to heal the wounds caused by colonialism and slavery,” Ms. Kidjo said in an [interview available on the festival’s website](#). “Music plays a key part in this.”

On June 24, Ms. Kidjo is also scheduled to appear [in a concert with the Amsterdam Sinfonietta](#) and solo musicians in a program that includes her own songs and several others written for her by the American minimalist composer Philip Glass, as well as chansons by Edith Piaf and George Brassens.

Ms. Ansenk pointed to the concert as an example of the sort of cross-pollination that her festival encourages. “We put local ensembles or stars together with international ones and then something magical happens,” she said.

While assembling the program, Ms. Ansenk explained that she and her programmers wait to see what sort of themes and connections emerge from the lineup.

“It’s really what the artist wants to bring to the table and then we kind of weave a red thread through the festival program with it,” she said. “It’s nice also for the audience to kind of bundle it and say, this is what artists nowadays are working on.”

The question of accurate representation, a topic of much of Ms. Kidjo’s work, was front and center in [“Contre-enquêtes,”](#) which played at the festival earlier this week. The show is Mr. Stemann’s theatrical exploration of “The Meursault Investigation,” the Algerian writer Kamel Daoud’s post-colonial take on Albert Camus’ “The Stranger.”

“While I was busy with this project, the question arose: who are we to tell this story?” Mr. Stemann says in [an interview published on the festival’s website](#). “Who can play these characters? This is part of an important and highly current debate about identity politics. I wanted to consider these questions not as problems but as productive subjects for theater.”

The ethics of storytelling also lie at the heart of [“Der Ring des Nibelungen,”](#) an [irreverent reworking](#) of Wagner’s epic cycle written by Necati Oziri and directed by [Christopher Rüping](#), an in-house director at the Schauspielhaus Zurich, in Switzerland.

Mr. Oziri, a young German playwright, imagines the inner lives of Wagner’s mythological figures, with an emphasis on the exploited and marginalized among them, while Mr. Rüping wildly stages the monologues over an energetic and music-filled evening with a nearly four-hour running time.

Mr. Stemann, the co-artistic director of the Schauspielhaus Zurich, proposed Mr. Rüping for this summer’s lineup. As artist-in-residence, Mr. Stemann is showing three productions at the Holland Festival, in addition to a [sneak preview](#) of “Sonne,” a new play about climate change (told from the point of view of the sun) from the Austrian Nobel Prize-winning author Elfriede Jelinek. Mr. Stemann, who will stage the work [next season in Zurich](#), frequently collaborates with Ms. Jelinek.

The environmental theme carries through to “[Kein Licht](#),” an opera by the composer Philippe Manoury based on a text by Ms. Jelinek that will be staged by Mr. Stemann in the festival’s closing days.

Cheekily called a “Thinkspiel” by its composer, the musical theater piece conjures a desolate world after a [Fukushima-style](#) nuclear power plant disaster through instrumental, vocal and live electronic music — as well as a real howling dog.

“It starts with Fukushima but then expands into the theme of exploitation and the destruction of nature and the planet in general,” Mr. Stemann explained in the website interview. In Amsterdam, the director will present an updated version of the work, which premiered in 2017 at the Opéra Comique in Paris.

“Kein Licht” treats its bleak topics — stupidity and blindness leading to man-made apocalypse — with neurotic humor and a taste for the absurd. In this, the sense of outrage is counterbalanced by mischievousness. For Mr. Stemann, it’s important to find a way to confront timely themes without being propagandistic or preachy.

“Currently art is at great risk of being hijacked by political agendas,” Mr. Stemann said. And although he’s featured prominently in a festival that has chosen to highlight burning issues, the director feels that it’s necessary to “defend art’s autonomy.”

“I feel art loses its potency when it becomes too political,” he said.

A version of this article appears in print on June 16, 2022 in The New York Times International Edition.

4. DEVELOPMENT

Het Holland Festival werd in 2022 mogelijk gemaakt door bijdragen van subsidiënten, inkomsten van kaartkopers en de onmisbare steun van fondsen, bedrijfssponsors en particuliere schenkers. Het festival is alle Governors, Hartsvrienden, Beschermers, Begunstigers, Jonge Begunstigers, Liefhebbers, HF Businesspartners, sponsors en fondsen dankbaar, voor hun financiële bijdragen, maar ook voor hun grote betrokkenheid en het enthousiasme voor kunst, dat zij ook uitdragen in hun omgeving. Het was hartverwarmend om alle betrokken relaties na twee lastige coronajaren te zien terugkeren naar de theaters.

De afdeling Development is verantwoordelijk voor het vergroten en in stand houden van de inkomsten van fondsen, bedrijven en vrienden en het relatiebeheer dat daarbij hoort. Tijdens het festival kregen wij veel positieve reacties van Vrienden, Partners en potentiële donateurs. De voorstellingen, de ontvangsten en het contact en de service zijn goed ontvangen. Er zijn tijdens dit festival wederom vele bruggen gebouwd tussen verschillende generaties, genres en culturen. Op de festivallocaties zijn bijzondere prestaties geleverd die onmogelijk waren geweest zonder de steun van Productiepartner Ammodo, Hoofdbegunstiger Fonds 21, vele andere partners en uiteraard de grote groep enthousiaste Vrienden.

Ontmoetingen en ontvangsten

In 2022 was het voor het eerst weer mogelijk om elkaar persoonlijk te ontmoeten. In januari was er nog een gedeeltelijke lockdown, maar in aanloop naar het festival en in het festival zelf zijn een groot aantal activiteiten georganiseerd voor relatiebeheer en de werving van Vrienden en Partners. In februari bezochten de Governors, Hartsvrienden en Beschermers van het festival de stad Antwerpen, waar ze een uitgebreid programma kregen en een voorstelling bezochten van festivalkunstenaar Phia Ménard (2021). In maart werd de lancering van het programma gevierd met de Vrienden en Partners, in aanwezigheid van associate artists Angélique Kidjo en Nicolas Stemann. Dit was ons eerste grote live evenement in twee jaar tijd. Eerdere geplande ontvangsten in 2020 en 2021 moesten worden geannuleerd. In juni vond een volledig festival plaats met redelijk gevulde zalen met een gemiddelde zaalbezetting van 76%. Dat zorgde ervoor dat Vrienden en Partners op verschillende momenten

uitgenodigd konden worden om samen het festival te beleven. Ze kregen ontvangsten rondom voorstellingen en rondleidingen achter de schermen, introducties op het programma en ontmoetingen met makers. Ook werden potentiële schenkers en partners uitgenodigd om hen enthousiast te maken over het festival en de mogelijkheden om dit te steunen. Zo heeft het Vriendenbestuur gedurende het festival potentiële schenkers gericht meegenomen naar de voorstellingen. Ook het bezoek aan Galerie Ron Mandos voor de tentoonstelling *Dance in Close-Up: Hans van Manen seen by Erwin Olaf* was een goede toevoeging aan de activiteiten in het festival, een extra moment om buiten de voorstellingen (potentiële) relaties te enthousiasmeren.

Nazomerontvangst in de Hallen

Werving Euphoria en overige donaties

Voor de grote nieuwe film-muziekinstallatie *Euphoria* van Julian Rosefeldt, die aanvankelijk te zien zou zijn in het Holland Festival van 2022, werd een aparte wervingscampagne opgezet. Daarmee werd een groep enthousiaste donateurs bereikt. De productie werd een jaar uitgesteld, maar de overgrote meerderheid van de donateurs heeft toegezegd ook haar donatie door te zetten naar 2023.

In de speciale NRC- en VPRO-bijlagen over het Holland Festival zijn lezers via een advertentie opgeroepen om Vriend te worden. Daarnaast zijn er in aanloop naar en tijdens het festival ongeveer 300 losse kleinere donaties gedaan via de website (veelal in combinatie met de aankoop van tickets). Dit is een enorm waardevolle aanvulling op de inkomsten vanuit de Vrienden van het Holland Festival.

Vrijkaartenbeleid en herziening aanbod activiteiten

Een donatie aan het Holland Festival is een gift, dus 'om niet'. Volgens de richtlijnen van de Belastingdienst mag 10% van een gift gebruikt worden om iets als dank te organiseren/aan te bieden. 25% van

diezelfde gift mag gebruikt worden voor wervingsdoeleinden.

Indachtig bovenstaande is het uitgangspunt in de dank en service aan Vrienden dat Holland Festival hen biedt wat niet regulier te koop is. Bijvoorbeeld ontmoetingen met makers, kijkjes achter de schermen, persoonlijke tips voor de voorstellingen en de service dat ze eerder kaarten kunnen bestellen en in het geval van bijvoorbeeld *Governors* dat ook erg last minute nog kunnen doen. Tickets voor voorstellingen weggeven hoort daar eigenlijk niet bij. Holland Festival realiseert zich echter dat een deel van de Vrienden sinds jaar en dag gewend is aan vrijkaarten en kon dat daardoor vorig jaar niet zomaar afschaffen.

In 2021 is het beleid ingesteld dat Vrienden en Partners de optie wordt gegeven om af te zien van vrijkaarten. Een aanzienlijk deel maakte daar gebruik van. Ze komen wel naar het festival, maar betalen de normale prijs. Daarnaast is het aanbod van activiteiten herzien om het voor bestaande relaties verrassend en vernieuwend te houden. In navolging daarvan worden vanaf 2022 de Begunstigers en Jonge Begunstigers voortaan uitgenodigd voor de feestelijke lancering van het programma in het voorjaar. Ook krijgen ze de garantie dat er plaats voor hen is bij de jaarlijkse Vriendenvoorstelling in het festival (met betaalde kaarten) en een uitnodiging voor de feestelijke ontvangst na afloop van die voorstelling.

Nalaten aan cultuur

Het Holland Festival is deelnemer aan (en mede-oprichter van) het platform Nalaten aan cultuur. In de week van 31 oktober vond voor de tweede keer de Week van Nalaten aan cultuur plaats. Naast een mediacampagne vonden activiteiten door het hele land plaats. Samen met het Muziekgebouw, Amsterdam Sinfonietta en het Nederlands Kamerkoor organiseerde het festival op 2 november een ontvangst, waarbij aanwezigen werden geïnformeerd over hoe je kunt nalaten aan een culturele instelling, zoals het Holland Festival. Uit de vragen die de aanwezigen stelden, kwam naar voren dat er veel behoefte is aan informatie over dit onderwerp. Aansluitend werd in het Muziekgebouw een openbare repetitie bezocht van het nieuwe werk *Requiem* van de Nederlandse componist Joey Roukens.

HF Young

HF Young is het platform voor iedereen van onder de veertig met een brede culturele belangstelling. Het organiseert jaarlijks een groot aantal activiteiten. Het doel van HF Young is om de drempel naar het Holland Festival te verlagen en een jonger, vaak nieuw publiek op een aansprekende wijze kennis te laten maken met de thematiek en makers van het festival. Alle HF Youngactiviteiten worden aangekondigd en zijn integraal te volgen via social media, zoals Instagram, Facebook en LinkedIn.

HF Young Kickoff in Hotel Casa

Ook dit jaar bood HF Young speciale bijeenkomsten rondom het festivalprogramma. Leden kregen korting op een selectie aan voorstellingen. Die selectie, de HF Young Favourites, werd gemaakt door de HF Young Circle – tien vrijwillige culturfanaten tussen de 24 en 40 jaar. De acht voorstellingen die zij uitkozen waren: *Mother Nature*, *When Paths Meet*, *L'Olivier*, *Contre-enquêtes*, *The Murder of Halit Yozgat*, *MOBY DICK; or, The Whale*, *Porca Miseria* en *The Nation*. Voor deze Favourites konden bezoekers onder de veertig tickets kopen voor € 20. Op een later moment werden hier ook de twee clubavonden in Lofi aan toegevoegd. HF Young'ers konden daar voor €10 naartoe.

In aanloop naar het festival organiseerde HF Young de HF Young Kick-Off, waarin het Holland Festival-team samen met leden uit de HF Young Circle (25 personen) in Hotel Casa Amsterdam de HF Young Favourites heeft toegelicht. In bijzonder ingerichte hotelkamers konden 150 HF Young'ers zich onderdompelen in het Holland Festival programma. Tijdens het festival organiseerde HF Young een aantal speciale events voor jongere bezoekers. Zo was er na afloop van *L'Olivier* een HF Young After-party in het Muziekgebouw, waarbij jong en oud op de dansvloer stonden. Ook bezocht HF Young samen met de Jonge Begunstigers Galerie Ron Mandos voor een speciale rondleiding bij *Dance in Close-Up: Hans van Manen as seen by Erwin Olaf*. Daarnaast organiseerde HF Young een picknick bij *Opera in het park: Der Freischütz*.

Helden, boeken en first impressions

In HF Young Helden worden jonge kunstenaars uit het programma uitgelicht. Omar de Jong, lid van de HF Young Circle, ging in gesprek met acteur Fjodor Jozefzoon, die speelde in *The Nation*. Hij vertelde over zijn ervaringen als nieuw lid van het theatergezelschap, over de samenwerking met regisseur Eric de Vroedt en over het spelen in een marathonvoorstelling.

In de HF Young Bookclub bespraken HF Youngleden boeken die een link hebben met het programma, achtereenvolgens: Yaa Gyasi's *Weg naar huis*, Albert Camus' *De vreemdeling* en Kamel Daouds

Moussa, of de dood van een Arabier. In tegenstelling tot voorgaande jaren was de HF Young Bookclub dit jaar live. De boekbesprekingen vonden plaats bij De Nieuwe Liefde en in Splendor Amsterdam.

De HF Young TALKS van afgelopen jaren, een serie korte gesprekken op Instagram Live, werd dit jaar omgedoopt tot HF Young First Impressions. Dit is een serie korte video's, waarin jongere bezoekers hun enthousiasme over het festival en de voorstellingen deelden.

Voor de Favourites zijn dit jaar 745 HF Youngtickets verkocht. Daarnaast bezocht Jong DNB, de jonge medewerkers van HF Businesspartner De Nederlandsche Bank, met een groep van 15 personen op uitnodiging van HF Young *Ifé*. Ook nam Toni Pape uit de HF Young Circle een grote groep studenten mee naar *L'Olivier*. Hiervoor kochten zij studententickets. Dit brengt het totaal van HF Young bezoekers naar 790. De meeste HF Youngkaarten werden verkocht voor *The Murder of Halit Yozgat*, maar liefst 198 (mede door een grote afname van De Jonge Balie, die met 150 personen de voorstelling zouden bezoeken). Helaas is die productie niet doorgegaan wegens coronabesmettingen binnen het technische team van de voorstelling. Omdat de tickets wel zijn afgenomen, wordt ervoor gekozen deze ook mee te laten tellen in het aantal HF Youngbezoekers. Er is dit jaar voor gekozen om voor iedere speelavond van de Favourites HF Youngkaarten beschikbaar te stellen (in plaats van een specifieke avond voor elke Favourite). Dit is goed in de smaak gevallen en wordt volgend jaar voortgezet.

Cijfers

- HF Young trok 218 unieke bezoekers.
- 74% daarvan (161 personen) bezochten het festival voor het eerst.
- Een HF Youngbezoeker bezocht gemiddeld 1,2 HF Young Favourites.
- Een HF Youngbezoeker kocht gemiddeld 2 tickets.
- 21% van de HF Youngbezoekers bezocht buiten de Favourites ook nog andere voorstellingen uit het Holland Festivalprogramma.
- Deze HF Youngbezoekers bezochten gemiddeld 1,5 voorstellingen buiten de Favourites.
- De gemiddelde leeftijd van de HF Youngbezoeker was 35 jaar.
- De jongste bezoeker was 18 jaar.

Fondsen

In 2022 mocht het Holland Festival opnieuw een aantal nieuwe partners verwelkomen, naast de voortdurende partnerships met fondsen en cultureel instituten. Zij droegen met hun genereuze steun bij aan een kwalitatief hoogstaande internationale (context)programmering, die aansluiting zoekt bij een divers en groot publiek.

Als Hoofdbegunstiger verlengde Fonds 21 zijn steun tot en met 2023, en ondersteunt daarmee het festival met de ambitie om een artistiek inhoudelijk programma aan een zo breed mogelijk publiek te presenteren. Met de grote, meerjarige steun van Productiepartner Ammodo kon het Holland Festival in 2022 zes internationale coproducties presenteren. Het festival is verheugd dat Ammodo het partnership tot en met 2026 heeft verlengd. Naast Productiepartner Ammodo en Hoofdbegunstiger Fonds 21 dankt het Holland Festival ook onze partners Stichting Hartwig Foundation, VSBfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Fonds Podiumkunsten, Brook Foundation, Zadelhoff Cultuurfonds, Goethe-Institut Nederlande, Pro Helvetia, Institut français des Pays-Bas, dr. Hendrik Muller's Vaderlands Fonds, W.E. Jansenfonds, Gravin van Bylandt Stichting en partners die anoniem willen blijven voor hun grote steun en betrokkenheid.

Bedrijven

In 2022 startte het festival een nieuwe samenwerking met EY; het bedrijf maakte de voorstelling *Antarctica* als partner mede mogelijk. Daarnaast werkte het festival met plezier en succes samen met Hotel Casa Amsterdam, Automobielfabriek Van Vloten B.V., D. Hellingman en Zoon B.V., Beam Systems, De Nederlandsche Bank, DoubleTree by Hilton Amsterdam Centraal Station, G&S Vastgoed, Ledlease BV, Loyens & Loeff, Mertens AVR, Pension Homeland, Q-Park Nederland, ROEF Amsterdam, WestCord Art Hotel Amsterdam, Peitsman Licht en Geluid BV, Ampco Flashlight Sales, Events Light en Peak Audio.

5. FINANCIËN

De financiële realisatie van het Holland Festival in 2022 wijkt aanzienlijk af van de begroting voor 2022, zoals die in december 2021 door de raad van toezicht is vastgesteld. Dit heeft te maken met verschillende factoren, waaronder het noodgedwongen doorschuiven van de productie *Euphoria* van 2022 naar 2023 als gevolg van de uitbraak van de oorlog in Oekraïne, het moeten annuleren van *The Murder of Halit Yozgat*, lagere sponsorinkomsten en inkomsten uit private middelen, en tegelijkertijd de extra coronasteun van de overheid uit het vijfde steunpakket (februari 2022) voor de culturele sector.

A Play for the Living in a Time of Extinction, Floor Houwink ten Cate, Annelinde Bruijs, Théâtre Vidy-Lausanne, Frascati Producties

Een volledig festival en naweeën van de pandemie

Het Holland Festival vond in juni 2022 plaats, voor het eerst sinds 2019 zonder beperkende (overheids) maatregelen als gevolg van de coronapandemie. Wel waren de naweeën van de pandemie nog op meerdere vlakken voelbaar. Zo moest met pijn in het hart een productie (*The Murder of Halit Yozgat*) enkele dagen voor de eerste voorstelling, worden geannuleerd, vanwege corona-besmettingen in het technische productieteam. Op zo'n korte termijn was het onmogelijk om goede vervangers te vinden, vanwege een landelijk tekort aan (freelance) technici en de specifieke technische kennis die nodig was voor dit project. Het personeelstekort geldt niet alleen voor de podiumkunsten, maar in de volle breedte van de culturele sector. Een andere productie (*Yemandja*) werd uitgevoerd in een sobere versie, omdat een aantal containers met kostuums en decorstukken Amsterdam nooit bereikte. Dit was te wijten aan de problemen in de

wereldwijde transportsector vanwege de oorlog in de Oekraïne.

Het productieteam was, mede als een uitvloeisel van de coronapandemie, het hele jaar door niet op volle sterkte. Daardoor zijn in de eerste maanden van 2022 meer freelance producenten aangesteld dan in voorgaande jaren en hebben deze freelancers gemiddeld genomen ook meer dagen gewerkt. In het najaar, in aanloop naar het festival in 2023, is het productieteam uitgebreid met per saldo 1 extra FTE.

Net als in de voorgaande twee jaren zijn ook in 2022 een aantal (live)streams en registraties aan het festivalprogramma toegevoegd. Dit aanvullende, digitale aanbod geeft het festival een meer internationale uitstraling met bijbehorend publiek. Tevens zorgt het ook voor een beter toegankelijk festival voor publiek dat de diverse festivallocaties niet kan of (nog) niet wil bezoeken. Ook was deze toevoeging een extra bron van inkomsten. Omdat deze streams helaas pas laat gecommuniceerd konden worden, bleven deze inkomsten achter bij de begroting. De streams en registraties zorgden voor spin-offs van het festival, omdat ze op een later tijdstip in het jaar nogmaals aangeboden werden. Zo diende de registratie van *When Paths Meet* als basis voor een speciale, nieuwe albumuitgave (Sami Yusuf's *When Paths Meet: Live at the Holland Festival*) in december.

De eerder genoemde investeringen in de digitalisering van het festival zijn deels gefinancierd vanuit de ontvangen coronagelden van het ministerie van OCW. Details volgen in de jaarrekening onder de inhoudelijke toelichting op de aanvullende RAOC-CC subsidies (het vijfde coronasteunpakket OCW en saldo vorige steunpakketten) als onderdeel van de toelichting van de verschillen tussen realisatie en begroting van boekjaar 2022.

Toelichting bij het resultaat

In toelichting 7.6, verschillen tussen realisatie en begroting exploitatierekening 2022, is uiteengezet hoe de gerealiseerde cijfers van het jaar 2022 zich verhouden tot de vastgestelde begroting. Het jaar 2022 is begroot met een verwacht tekort van € 855.157 en wordt afgesloten met een tekort van € 306.213. Dat is een verschil van € 548.944 ten opzichte van het verwachte tekort. De verschillen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2022 van december 2021 zijn als volgt te verklaren:

Baten (- € 363.748 t.o.v. de vastgestelde begroting)

De publieksinkomsten waren uiteindelijk hoger dan de begroting, omdat de kaartverkoop in mei en juni beter ging dan van te voren ingeschat, dat laatste op basis van het veranderende koopgedrag van

30 appearances out of darkness, Arno Schuitemaker, Aart Strootman, Jean Kalman

bezoekers aan culturele evenementen. De inkomsten van de online voorstellingen kwamen lager uit dan begroot, aangezien die kaartverkoop door de complexe omstandigheden van die tijd pas laat op gang kwam. De vergoeding van coproducties kwam onder de begroting uit, als gevolg van het doorschuiven van productie *Euphoria* naar 2023. De sponsorinkomsten waren lager dan begroot, met name vanwege het op enig moment stopzetten van de deels aan *Euphoria* verbonden wervingscampagne 75 jaar Holland Festival.

De inkomsten uit private middelen waren lager om twee redenen. Enerzijds vanwege het hierboven al genoemde stopzetten van de wervingscampagne, anderzijds vanwege de lagere dan begrote bijdragen van private fondsen. Twee grote aanvragen zijn uiteindelijk niet toegekend. Tegelijkertijd is het binnenhalen van meer dan € 900.000 aan private middelen een knappe prestatie in deze tijd.

De structurele en incidentele subsidies vielen hoger uit dan begroot, respectievelijk door een hoger dan verwachte loon- en prijsbijstelling van de OCW-subsidie, en door een niet begrote eenmalige OCW subsidie uit het 5e steunpakket voor de culturele sector van € 340.500.

Lasten (€ 912.692 t.o.v. de vastgestelde begroting)

De activiteitenlasten materieel zijn iets meer dan € 900.000 lager uitgevallen dan begroot. Dit

heeft met name te maken met het doorschuiven van productie *Euphoria* naar 2023. De gerealiseerde coronagerelateerde kosten ('aansluiting met coronalijn') zijn hoger uitgevallen dan begroot. In het voorjaar van 2022 heeft de directie in samenwerking met de raad van toezicht besloten hoe het saldo aan ontvangen OCW coronagelden wordt aangewend in 2022 en de resterende jaren van deze Kunstenplanperiode. Dit betreft onder andere innovatie- en herstelkosten (onder andere investeringen in hybride uitingen) en het wederopbouwen en versterken van het productieteam. Tevens waren er eenmalige jubileumkosten (€ 63.305) buiten de festivalprogrammering om in het kader van het 75-jarig bestaan. De beheerlasten materieel zijn in totaliteit net onder het begrote bedrag uitgekomen. Dit is een combinatie van lagere kosten enerzijds (kosten met betrekking tot dienstreizen, representatie en kosten voor development) en hogere, deels eenmalige, bureaunkosten anderzijds (voor details zie hoofdstuk 7). De personeelskosten waren in lijn met de begroting en verwachte formatie voor het jaar 2022.

De subsidiënten, het ministerie van OCW en de gemeente Amsterdam betrachtten ook in 2022 coulantie voor wat betreft de te leveren kwantitatieve prestaties. Van het ministerie van OCW ontving het festival in 2022 zoals gezegd eenmaal een incidentele ambtshalve opgelegde coronasubsidie als aan-

vulling op de structurele BIS-subsidie. Conform de voorschriften die horen bij de bijbehorende beschikking, zal het festival dit bedrag aan de bestemmingsreserve OCW coronagelden toevoegen. Verdere details volgen in de jaarrekening onder de inhoudelijke toelichting op de aanvullende RAOC-CC subsidies als onderdeel van de toelichting van de verschillen tussen realisatie en begroting van boekjaar 2022.

Continuïteit

In juni 2021 heeft het Holland Festival bij zowel het ministerie van OCW als bij de gemeente Amsterdam een corona-addendum (in aanvulling op het meerjarenplan) ingeleverd met een aangepaste meerjarenbegroting voor de periode 2021-2024. In 2022 zijn de gevolgen van de coronapandemie tijdens het monitoringgesprek begin juni wederom besproken.

Voor 2022 stonden er geen ingrijpende wijzigingen op het gebied van de personele samenstelling gepland. Toch ontstonden er meerdere vacatures gedurende het tweede en derde kwartaal. Zie daarvoor hoofdstuk 6 Organisatie. Voor 2023 zijn er geen ingrijpende wijzigingen op het gebied van de personele samenstelling gepland. Wel kunnen als gevolg van natuurlijk verloop personele wisselingen plaatsvinden.

De directeur heeft in december 2022 aan de raad van toezicht een begroting voor 2023 voorgelegd. Deze is op 7 december 2022 door de raad van toezicht vastgesteld. De vastgestelde begroting kent een verwacht tekort van € 904.447. Dit tekort wordt opgevangen vanuit het eigen vermogen (diverse bestemmingsreserves). Het festival verwacht enerzijds dat de (financiële) impact van de coronacrisis ook in 2023 nog deels merkbaar zal zijn (minder publieksinkomsten dan pre corona) en anderzijds dat de OCW-subsidiekorting opgevangen dient te worden, terwijl het artistiek budget op niveau blijft en zelfs eenmalig verhoogd wordt, vanwege de productie Euphoria. De raad van toezicht is met de directeur van oordeel dat de huidige vermogenspositie voor de periode 2023-2024 toereikend is, ook in het licht van de (financiële) gevolgen van de coronapandemie en een toegekende BIS-subsidie voor de periode 2021-2024 die ultimo 2022 nog altijd € 168.249 lager is dan het subsidiebedrag van 2020 en € 397.835 lager dan de aangevraagde subsidie.

Het Holland Festival roept de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW op om in de volgende Kunstenplanperiode de enorme en onterechte korting te herstellen en deze weeffout teniet te doen.

De financiële positie van het Holland Festival kan als gezond worden aangemerkt, mits (1) de inzet van de al ontvangen subsidies uit het coronasteunpakket van het ministerie van OCW op voorgestelde wijze ingezet kunnen worden en (2) de structurele subsidie van het ministerie van OCW voor de

Informatiebalie met Holland Festival-tassen gemaakt van vlaggen uit voorgaande festivaljaren.

jaren na 2024 minimaal op het niveau van 2020 (€ 3,5 miljoen) zal zijn. Er ontstaat anders na 2024 een jaarlijks structureel tekort, wat in de volgende subsidieperiode 2025-2028 gerepareerd dient te worden. Anders komen de missie en positie van het Holland Festival in gevaar.

Risicobeheer en interne controle

Na het afsluiten van dit boekjaar met een tekort, begroot het Holland Festival voor 2023 zoals gezegd wederom een tekort, van € 904.447 (de toelichting staat verderop in dit hoofdstuk). Desondanks blijft de vermogenspositie meer dan voldoende van omvang om de komende financieel uitdagende jaren (2023 en 2024) en mogelijke financiële tegenvallers op te vangen. Dat neemt niet weg dat het Holland Festival de plicht heeft om risico's, voor zover die voorzienbaar zijn, te voorkomen of bestemmingsreserves of voorzieningen te treffen om mogelijke toekomstige risico's in financiële zin op te vangen. Bij het presenteren van de vastgestelde begroting 2023 heeft de directeur de raad van toezicht geïnformeerd over de mate waarin voorziene toekomstige inkomsten realiseerbaar zijn. De inkomsten worden gerangschikt in vier risicogroepen. Deze bevinden zich tussen risicovrije inkomsten en inkomsten met een hoog risico. De onderstaande begroting is aangevuld met die risico-inschatting. Gedurende de loop van een begrotingsjaar informeert de directeur de raad van toezicht over mogelijke wijzigingen van die risico-inschatting.

Het organiseren van een festival gaat gepaard met veel onzekerheden en risico's. Verzekeren van die risico's is kostbaar. Vanaf 2019 is jaarlijks in de begroting rekening gehouden met aanvullende verzekeringskosten, waarbij het 'premier risque' wordt afgedekt. Het is niet goed mogelijk om van te voren de verzekerde som van een festival te bepalen. Bij een 'premier risque'-dekking gelden de regels van onderverzekering niet en keert men uit tot maximaal het afgesproken verzekerde bedrag. Het Holland Festival kiest er in dit verband voor om het risico van een algehele annulering nihil te achten en het risico te maximeren op, bij benadering, een

derde deel van de productiekosten. In 2022 is, net als in 2021, deze verzekering uiteindelijk niet afgesloten, omdat is gebleken dat het festival zich niet kon of had kunnen verzekeren tegen de gevolgen van een corona-uitbraak. Pandemieën en (overheids-)maatregelen die daaruit voortvloeien zijn geen verzekerbare gebeurtenissen.

In het kader van de digitale transformatie van het Holland Festival is aan het begin van het jaar een cyber- en datariskverzekering afgesloten. Deze verzekert bedrijven tegen onder andere de gevolgen van hacking, systeeminbraak, verlies van data, gegevensdiefstal en cyber-aanvallen. Met de nieuwe IT-dienstverlener Reset is een verwerkerovereenkomst afgesloten en in het voorjaar is de Veeam Microsoft 365 cloud back-up succesvol door hen getest. Daarnaast heeft Holland Festival, in samenwerking met en met behulp van Reset, alle cybersecurity gerelateerde randvoorwaarden op orde die door de verzekeraar bij acceptatie geacht werden goed te zijn geregeld. In 2020 is door compliance specialist DMCC een privacy audit uitgevoerd. Met de ingebruikname van ticketing systeem Tixly, waarmee het interne digitaliseringstraject zo goed als afgerond is, kan eind 2022 geconcludeerd worden dat alle aanbevelingen zijn doorgevoerd en worden nageleefd. Financiële processen tenslotte, zijn beschreven en gedocumenteerd en worden jaarlijks tijdens de interim controle met de accountant besproken.

Energiecompensatie

In oktober heeft het Holland Festival een energiecompensatie uitbetaald aan haar medewerkers in loondienst. Dit als tegemoetkoming voor de sterk gestegen energieprijzen gedurende het jaar 2022. Tevens is er met de raad van toezicht gekeken naar de indexatie van de lonen per 1 januari 2023. Conform de CAO Toneel en Dans (die het Holland Festival volgt met betrekking tot de loonontwikkeling) zou het een indexatie betreffen van 2,5%, maar in lijn met een voorstel van de directie is in december besloten om meer te doen dan de CAO en per 1 januari 2023 de lonen te indexeren met 5%. Dit percentage is ook doorgevoerd ten aanzien van stagiairs en freelancers.

Board of Governors

In de meivergadering van de raad van toezicht is besloten dat de bijdragen van de individuele Board of Governors leden vanaf boekjaar 2023 niet langer geadministreerd worden in de Stichting Holland Festival maar in de Stichting Vrienden van het Holland Festival. Daarmee worden nu alle particuliere inkomsten op dezelfde plek geadministreerd. De nieuwe statuten van Stichting Holland Festival reflecteren deze wijziging.

Digitalisering

Uit het resultaat van 2021 is een extra bedrag

(€ 125.000) toegevoegd aan de bestemmingsreserve Digitalisering. Daaruit zijn in 2022 de volgende zaken gefinancierd: een nieuw boekhoudsysteem voor stichting Holland Festival (Visma.net), een noodgedwongen nieuw ticketingsysteem (Tixly), verbeteringen aan zowel Salesforce als de website en zogenoemde koppelingen tussen enerzijds Salesforce en Tixly en Salesforce en Visma.net (beiden via een API) en anderzijds Tixly en Visma.net (via een FTP server). Meer details over de financiële verantwoording van deze investeringen staat in de jaarrekening. Overigens wordt de administratie van stichting Vrienden van het Holland Festival nog altijd in AccountView gevoerd. Ten laatste in 2024 zal deze administratie ook overgaan naar Visma.net.

Begroting 2023

BATEN	
Eigen inkomsten	
Publieksinkomsten	537.050
Overige directe inkomsten	697.000
Totaal directe inkomsten	1.234.050
Bijdragen uit private middelen	1.527.500
Totaal eigen inkomsten	2.761.550
Subsidies	
Structurele subsidie ministerie OCW	3.512.344
Structurele subsidie gemeente Amsterdam	916.657
Totaal structurele subsidies	4.429.001
Incidente publieke subsidies	90.000
Totaal subsidies	4.519.001
TOTAAL BATEN	7.280.551
LASTEN	
Beheerslasten materieel	617.605
Beheerslasten personeel	1.263.155
Beheerslasten totaal	1.880.760
Activiteitenlasten materieel (inclusief € 352.623 uit coronalijn)	5.672.623
Activiteitenlasten personeel	631.615
Totaal activiteitenlasten	6.304.238
TOTAAL LASTEN	8.184.998
Verwacht exploitatieresultaat	-904.447

Dekking exploitatiesaldo

Bestemmingsreserve 75-jarig jubileum	475.000
Bestemmingsreserve OCW coronagelden	352.623
Bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024	76.824

904.447

Risicoinschatting inkomsten	in %	in EUR
Zekere inkomsten	60,8%	4.429.000
Inkomsten met een laag risico	26,0%	1.892.000
Inkomsten met een matig risico	5,8%	422.500
Inkomsten met een hoog risico	7,4%	537.050
Totaal inkomsten		<u><u>7.280.550</u></u>

Toelichting bij de begroting 2023

De belangrijkste zaken uit de begroting van 2023 zijn:

- Gezien een hoger aantal producties en voorstellingen dan in 2022 verwachten we meer publieksinkomsten;
- Coproductiebijdragen van Ammodo en Hartwig Art Foundation met betrekking tot respectievelijk de producties *Euphoria* en *Indra's Net*;
- In tegenstelling tot voorgaande (corona)jaren verwachten we geen aanvullende incidentele subsidie van het ministerie van OCW;
- Personeelskosten stijgen ten opzichte van vorig jaar doordat we vanaf 2023 een educatiemedewerker en een groter aantal ticketingmedewerkers in loondienst zullen hebben;
- Het artistieke budget is eenmalig hoger als gevolg van het noodgedwongen doorschuiven van de productie *Euphoria* van 2022 naar 2023;
- In lijn met hetgeen besproken met de raad van toezicht in 2022 zullen er in 2023 enkele uitgaven plaatsvinden als onderdeel van de coronalijn uit het saldo van de in voorgaande jaren ontvangen, maar nog niet in zijn geheel uitgegeven, aanvullende incidentele subsidies van het ministerie van OCW (bestemmingsreserve OCW coronagelden).

Komende jaren

Het eigen vermogen dat het festival in 2020 en 2021 heeft opgebouwd, wordt in de periode 2022-2024 gebruikt voor het financieren van de verwachte jaarlijkse begrotingstekorten, die het gevolg zijn van voornamelijk achterblijvende publieksinkomsten (als gevolg van de coronapandemie), de OCW-subsidiekorting in vergelijking met de vorige Kunstenplanperiode, toenemende (co)productie- en voorstellingskosten, hogere freelance tarieven en het op niveau houden van het artistieke budget. Enkel dan en met de extra steun van vaste partners, fondsen en private

scheningen kan het festival zowel internationaal, nationaal, als in de stad Amsterdam zijn onderscheidende en essentiële functie in de (internationale) keten behouden.

Het gemiddelde van de publieksinkomsten in de pre-corona jaren 2016, 2018 en 2019 (jubileumjaar 2017 niet meegerekend) was € 744.514. Door de onzekere (economische) omstandigheden in de wereld (als gevolg van onder andere inflatie, renteontwikkelingen, hogere kostprijzen van goederen en diensten etc.) en de uitwerking daarvan op eenieders koopkracht, verwacht. Daarnaast is het een bewuste keuze om een aantal grote evenementen in de publieke ruimte te programmeren die gratis toegankelijk zijn (bijvoorbeeld *Opera in het park*) of 'in het kader van' voorstellingen met partnerorganisaties (waaronder Nationale Opera & Ballet), waarbij de inkomsten niet terugvloeien naar Holland Festival.

Gelieerde rechtspersonen

De Stichting Vrienden van het Holland Festival is een gelieerde rechtspersoon. De raad van toezicht van het Holland Festival is vertegenwoordigd in de persoon van Gert-Jan van den Bergh. Het bestuur van de stichting heeft in 2021, evenals in 2020, geen bedrag aan het Holland Festival toegekend. Het positieve saldo uit bedrijfsvoering en de daaruit voortvloeiende financiële situatie van het Holland Festival maakte dat besluit toen mogelijk. Er is voor gekozen het geld in de Vriendenstichting te laten en aan te wenden voor toekomstige edities van het Holland Festival. In 2022 is de bijdrage van de Vriendenstichting aan stichting Holland Festival, voor het eerst sinds 2019, wel weer gestand gedaan. De financiële administratie van Stichting Vrienden van het Holland Festival wordt om niet verzorgd door de afdeling financiën van het Holland Festival. De financiële positie van de Stichting Vrienden van het Holland Festival kan als gezond worden beschouwd.

6. ORGANISATIE

Het Holland Festival is een stichting. Deze wordt geleid door een dagelijks bestuur dat bestaat uit een algemeen directeur. Als toezichthoudend orgaan opereert de raad van toezicht. De directeur is verantwoordelijk voor zowel het artistieke beleid als voor het financiële en organisatorische beleid. De uitvoering is in handen van de afdelingen, die worden geleid door afdelingshoofden. Deze vormen samen de staf. De vijf afdelingen zijn:

- Programmering (inclusief Educatie en Talentontwikkeling)
- Productie
- Communicatie & Marketing (inclusief Archief)
- Development (Fondsen-, Vrienden- en Sponsorwerving en relatiebeheer)
- Bedrijfsvoering (Financiën, Secretariaat, IT en HR)

Personeel

Het Holland Festival had op 31 december 2022 vijftieng medewerkers (20,8 FTE) in dienst. Deze hebben een dienstverband voor onbepaalde tijd, voor één jaar of korter dan een jaar. Dit aantal was hetzelfde op 31 december 2021, al waren er wel enkele personele wijzigingen in 2022.

Het interim hoofd productie is vervangen door een afdelingshoofd met een vaste aanstelling (de vacature is per 1 oktober intern ingevuld). Daarnaast worden de volgende functies door andere personen ingevuld: programmamanager theater en dans (in het kader van deze vacature zijn in juni tijdens het festival sollicitatiegesprekken gevoerd met diverse kandidaten), programmeur, medewerker development particulieren, online content marketeer en twee keer de functie producent. Een van de senior producenten is gepromoveerd tot hoofd productie, waardoor er een functie vrijkwam. Daarnaast is de productieafdeling uitgebreid met een extra producent. Omdat het voormalige hoofd productie en diens tijdelijke vervanger op 31 december 2021 allebei op de loonlijst stonden, is het aantal medewerkers ultimo 2022 ondanks de extra producent gelijk gebleven ten opzichte van 31 december 2021. Na de zomerperiode, aan het begin van een nieuwe festivalcyclus, hebben we twee freelance producenten in dienst genomen. Op dat moment, begin september, was er nog geen nieuwe hoofd Productie aangesteld (die is uiteindelijk per 1 oktober begonnen) en tevens was een van de producenten net begonnen met re-integreren na een periode van verzuim. De afgelopen jaren is daarnaast ook gebleken dat het voorbereidende productiewerk van het vaste team in hoeveelheid is toegenomen. In die context kon de afdeling versterking gebruiken. Medio 2023 zal – nadat het nieuwe hoofd Productie aan diens nieuwe rol ge-

Medewerkers Holland Festival

wend is geraakt – de samenstelling van de afdeling nogmaals tegen het licht gehouden worden. Annemieke Keurentjes heeft na een dienstverband van ruim 17 jaar gekozen voor een nieuwe uitdaging bij Fonds Podiumkunsten. Zij heeft in haar rol als programmamanager jarenlang een flinke en mooie stempel gedrukt op het jaarlijkse programma van het festival.

Programmamaker Ravian van den Hil is bijna 6 jaar in dienst geweest en heeft in die periode het context- en educatieprogramma een belangrijke plek gegeven binnen het festival. Het Holland Festival wenst beiden veel succes bij hun nieuwe werkgevers. Het team werd, zoals elk jaar, in de aanloop naar het festival uitgebreid met 85 freelance medewerkers, waaronder veel producenten en technici. Gedurende het festival werden daarnaast 77 oproepkrachten ingehuurd. Dit waren voor het grootste deel jonge mensen die ingezet werden bij publieksbegeleiding, kaartverkoop, transportdiensten en technische ondersteuning. Omdat de inzet van deze medewerkers gegarandeerd en van onberispelijke kwaliteit moet zijn, maakt het festival voor die functies geen gebruik van vrijwilligers, maar werft het veelal onder studenten en net afgestudeerden, daar waar het geen professionals betreft. Deze oproepkrachten worden via verloningsbureau Verloning.nl uitbetaald. Voor de uitvoering van archiefwerkzaamheden waren in 2022 een aantal oud-medewerkers als vrijwilliger verbonden aan het festival.

Naast de medewerkers in loondienst heeft het Holland Festival zoals gezegd in 2022 werk kunnen bieden aan freelance producenten en technici, tijdelijke medewerkers, stagiaires, oproepkrachten en vrijwilligers. In 2022 had het Holland Festival als werkgever de volgende inzet:

- 33 werknemers (27,5 FTE) in loondienst (€ 1.738.444). Zes functies zijn gedurende het jaar vacant gekomen en opnieuw ingevuld. Het aantal van 33 bevat zowel voormalige als de nieuwe medewerkers.
- 85 freelancers (producenten, technici, kleedsters etc.) op factuurbasis (€ 549.938).

Publiek bij *Porca Miseria*

- 9 stagiaires met een tijdelijk dienstverband (€ 14.291).
- 77 oproepkrachten tijdens het festival (€ 73.908) die samen 462 diensten hebben gedraaid.
- 6 vrijwilligers gedurende het jaar (5 archief en 1 data entry) en 22 vrijwilligers tijdens de maand juni (21 als onderdeel van productie *Le moindre geste* en 1 op het gebied van technische productie als onderdeel van diens arbeidsmarktre-integratie).

Diversiteit en inclusie

De afgelopen jaren zijn de vacatures in het vaste team ingevuld met aandacht voor diversiteit en kwaliteit. Het was goed om te constateren dat bij de sollicitaties op de vacatures veel kwalitatief en divers aanbod binnenkwam. Dat zegt iets over de positionering van het Holland Festival en de wijze waarop er is geworven. De kunst die door het Holland Festival wordt getoond zit dicht op de geest van de tijd, en is zelfs vaak zijn tijd vooruit. De thema's die door een verscheidenheid aan makers in verschillende vormen en disciplines worden getoond sluiten aan bij de actualiteit. De brede blik, open mind, intrinsieke motivatie, gedrevenheid en de verschillende achtergronden van de medewerkers van het Holland Festival zijn noodzakelijk om op een geloofwaardige en authentieke wijze het festival samen met de kunstenaars vorm te geven. Diversiteit en inclusie zijn daarbij kernbegrippen. Dit is tevens stevig ingebed in de organisatie door het werken met een vaste coach en volgens het RealDrives-systeem. RealDrives is een drijfveermeting voor individuen, teams en organisaties met als doel om als team effectiever te kunnen samenwerken. Het Holland Festival heeft deze tools ingezet, omdat het na een intensieve periode, met grote digitaliseringsprojecten en veranderingen en de naweeën van de coronaperiode, stil wilde staan bij de drijfveren, ontwikkeling en groei van alle medewerkers en afdelingen. Iedereen leert zijn eigen profiel kennen, en is zich meer bewust van zijn eigen drijfveren. Door dit vervolgens met elkaar te delen, is er veel meer ruimte gecreëerd om met elkaar te werken aan verbeterpunten in de communicatie en in het elkaar aanspreken over ieders

rol en verantwoordelijkheden. Het brengt ook heel duidelijk de diversiteit van het team in kaart. Dit is enorm waardevol voor het goed functioneren van de organisatie. Het geeft elkaar vertrouwen en ook ruimte om in een veilige omgeving verbeterpunten en uitdagingen openlijk te bespreken.

Daarnaast is er aandacht voor een aantal praktische zaken:

- Vacatures zijn uitgezet in nieuwe netwerken,
- De lengte van de responstermijn is uitgebreid
- Er is aandacht voor inclusief taalgebruik
- En aandacht voor onboarding en begeleiding van nieuwe medewerkers.

Personeelsregeling, ethische codes en onboarding

Het Holland Festival heeft een eigen personeelsregeling en een daaruit afgeleid reglement voor freelancers. In maart is de interne ethische code door de directie vastgesteld en mede ondertekend door de raad van toezicht, inclusief een paragraaf over hoe te handelen bij ongewenst gedrag en misstanden. Vaste medewerkers, tijdelijke medewerkers, freelancers, stagiairs, oproepkrachten en vrijwilligers onderschrijven deze code. Vanuit deze interne ethische code is vervolgens ook een externe ethische code opgesteld. Deze is gedeeld met onze samenwerkingspartners (locaties, hotels, leveranciers).

Voor de salarisontwikkeling is in 2022 de CAO Toneel & Dans 2022-2023 gevolgd. Het Holland Festival hanteert de pensioenregeling van Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). De personele bezetting is in de jaarbegroting begroot op basis van actuele salarissen en realistische inschattingen omtrent het aantal gewerkte uren. Begrotingen worden opgesteld vanuit de continuïteitsgedachte. Er is aandacht voor het inwerken en welkom heten van de nieuwe medewerkers. Naast reguliere (functionerings)gesprekken, zijn er welkomst- en kennismakingsgesprekken en informatiegesprekken over het festival. Ook tijdens de reguliere maandaglunches wordt de hele organisatie bijgepraat over ontwikkelingen en is er ruimte voor presentaties over allerhande onderwerpen.

Werkplek en digitalisering

Het Holland Festival is gehuisvest in een modern kantoor in het Muziekgebouw met goede IT-voorzieningen en veelal naar wens instelbaar meubilair. Begin 2022 zijn nieuwe bureaustoelen aangeschaft omdat een deel aan vervanging toe was, en aan het eind van het jaar is nog een investering in koptelefoons gedaan om het vele digitale vergaderen beter te faciliteren. Het festival biedt een moderne en gezonde werkomgeving en ontplooit allerlei activiteiten, van formeel tot informeel, die de onderlinge sfeer en samenwerking optimaliseren.

In het begin van het jaar was het Holland Festival goed in staat om te anticiperen op de toenmalige coronasituatie en -maatregelen in Nederland. De aanwezige IT-infrastructuur en de mogelijkheden die deze bood om op afstand te kunnen werken, zorgden ervoor dat het team makkelijk kon switchen tussen thuiswerken en werken op kantoor. Een open uitwisseling en transparante, interne informatievoorziening zijn daarbij blijvende speerpunten voor de organisatie. De eerdere ingebruikname van Salesforce is daar een belangrijk onderdeel van geworden. Aanvullend op Salesforce wordt er gebruikgemaakt van Microsoft 365 (Outlook, Teams en Sharepoint).

Vanaf het voorjaar kon de rest van het jaar op kantoor gewerkt worden. De vuistregel die de organisatie daarbij hanteerde was dat iedere werknemer maximaal 50% van zijn of haar aanstelling alsnog vanuit huis kon werken. Van januari tot en met maart heeft de organisatie maandelijks een thuiswerkvergoeding uitgekeerd van € 2 per medewerker per dag, conform de richtlijn van het NIBUD.

Digitale organisatie

Aan het einde van het eerste kwartaal zijn zowel de nieuwe website als het nieuwe boekhoudsysteem voor stichting Holland Festival (Visma.net) in gebruik genomen. De functionaliteiten van Salesforce zijn gedurende het jaar verder uitgebouwd en verbeterd, en na de zomer is begonnen met de implementatie van het nieuwe ticketingsysteem Tixly, dat ook door andere culturele instellingen wordt gebruikt. Op 22 november is het systeem live gegaan met de Vriendenverkoop vooruitlopend op de decembermailing. Tevens zijn er koppelingen gemaakt tussen enerzijds Salesforce en Tixly en Salesforce en Visma (API) en anderzijds Tixly en Visma (FTP server). De keuze voor een nieuw kaartverkoopsysteem was noodzakelijk, omdat het voormalige systeem van de firma SRO was, die zich heeft teruggetrokken uit de Benelux.

Het Holland Festival is getransformeerd naar een organisatie die klaar is voor de digitale toekomst. Met de ingebruikname van Visma.net en het beperkte lokale gebruik van AccountView (voor de boekhouding van de Vriendenstichting) konden de laatste servers uitgezet worden en werd Holland Festival medio mei in zijn geheel *cloud based*.

Personeelsvertegenwoordiging

Het Holland Festival heeft sinds 2021 (gewisseld van Personeelsvergadering naar PVT) een personeelsvertegenwoordiging (PVT). Deze bestaat uit drie leden. De PVT is er om het goed functioneren van de stichting te bewaken, door de belangen van de medewerkers en die van de organisatie te behartigen. De leden worden gekozen middels een anonieme stemming. In 2022 heeft de PVT diverse malen over uiteenlopende onderwerpen overleg gevoerd met de directie en advies uitgebracht over zaken als de

ethische codes, het thuiswerk-, kantoor- en coronaprotocol en het wervingsbeleid. Ook heeft de PVT een actieve rol gespeeld in het verder verbeteren van de interne samenwerking, onder meer door het organiseren en aanmoedigen van terugkerende mix-it-up dagen, waarin afdelingoverstijgend wordt gebrainstormd over diverse vraagstukken (zowel organisatiebreed, maar ook afdelingspecifiek). De directie heeft de hoogte van het persoonlijk opleidingsbudget in 2022 wederom vastgesteld op € 500 per medewerker. De niet gebruikte budgetten van 2021 konden, net als voorgaand jaar, meegenomen worden naar het nieuwe kalenderjaar. Voor 2023 is het budget vastgesteld op € 525 per medewerker.

Medewerkers en welzijn

De gevolgen van twee coronajaren hebben ook in 2022 hun tol geëist. Het heeft geleid tot uitval van een aantal collega's die allen weer langzaam gere-integreerd zijn, en na de zomer en per einde jaar weer voltijds en met plezier weer aan het werk zijn gegaan. Het welzijn van het overgrote deel van de Holland Festival medewerkers is redelijk tot goed en er is veel aandacht voor interne communicatie. Er worden gemeenschappelijke lunches en borrels georganiseerd en er wordt ruimte gemaakt voor bijvoorbeeld bedrijfsuitjes.

Er was ook dit jaar aandacht voor een veilige werkomgeving, een toegankelijk kantoor voor mensen met een fysieke beperking, adequate inwerkperiodes voor nieuwe medewerkers en raad van toezichtleden (Guikje Roethof) en begeleiding op de werkvloer. In mei hebben de voorzitter van de personeelsvertegenwoordiging en het hoofd bedrijfsvoering deelgenomen aan de conferentie Veilig de vloer op in cultuurhuis Amare in Den Haag. In juni is, tijdens het festival, het toegankelijkheidstraject van de gemeente Amsterdam en De Uitvoerders (gericht op het eigen personeel en op het publiek), waar Holland Festival aan deelnam, afgesloten met een slotconferentie in de Meervaart in Amsterdam. Als onderdeel van dit traject werden enkele voorstellingen in het festival dit jaar bezocht door mystery guests (zie voor een samenvatting hoofdstuk 3). In aanloop naar en tijdens het festival hebben we ten slotte voor alle medewerkers een *self care* pakket ter beschikking gesteld, waar alles in zat waar je in het festival behoefte aan kon hebben. Buiten festivaltijd wordt er op maandag samen geluncht met een door het festival verzorgde lunch. Tijdens het festival wordt de voorraad eten en drinken op peil gehouden, zodat iedereen gezond kan lunchen. Direct aansluitend op het festival evalueert het hoofd productie het festival met de afdeling en alle freelance producenten, en de oproepkrachtencoördinator (in samenwerking met het hoofd dienstencentrum) met alle oproepkrachten. Na de zomervakantie wordt het festival vervolgens per afdeling geëvalueerd en vervolgens komt dit alle-

maal samen in een evaluatie van de staf (directie, programma managers en afdelingshoofden). Dit dient vervolgens als input voor de kick-off in september van het volgende festival.

Vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is in 2022 driemaal op kantoor geweest; in maart tijdens een maandagmiddaglunch om haarzelf nogmaals te presenteren aan de medewerkers, in juni tijdens het festival om tevens ook een voorstelling bij te wonen en in december om de nieuwe medewerkers (die per 1 september of 1 oktober gestart zijn) te ontmoeten. Zij is er voor de vaste medewerkers, tijdelijke medewerkers, freelancers, stagiairs, oproepkrachten en vrijwilligers. Zij licht zelf haar werkwijze toe, waarbij zij benadrukt dat zij te allen tijde gebeld mag worden om te helpen bij een probleem of lastig gesprek. In 2022 is de externe vertrouwenspersoon twee keer gebeld. Zij heeft de betreffende personen te woord gestaan en handvatten gegeven voor het oplossen van een bepaalde situatie. Deze gesprekken zijn afdoende gebleken.

De in de personeelsregeling opgenomen paragraaf over hoe te handelen bij ongewenst gedrag en/of misstanden is in 2022, als bijlage, standaard onderdeel gaan uitmaken van de overeenkomst van opdracht die Holland Festival sluit met freelancers.

Duurzaamheid

Het onderwerp duurzaamheid kwam op meerdere momenten terug in het festivalprogramma in 2022, met onder meer de eigen energieneutrale productie (*A Play for the Living*), die in 2023 een vervolg krijgt met een productie van Jérôme Bel, en was er een hele week rondom het thema duurzaamheid met een vol en gevarieerd programma in De Kas (zie inzet in hoofdstuk 2).

Ook in de organisatie zelf is duurzaamheid een belangrijk onderwerp. Het festival heeft dit jaar een ambitieuze duurzaamheidsagenda opgesteld voor de komende jaren, de periode 2023-2030. In dat kader wordt eerst een nulmeting gemaakt van onze huidige ecologische voetafdruk. Deze nulmeting zal dienen als startpunt voor het opstellen van een stappenplan met tussentijdse, jaarlijkse doelen. Hoofddoel is een significante vermindering van de CO₂-uitstoot. Deze uitstoot heeft betrekking op de organisatie van het jaarlijkse festival en de samenwerking met onze partners (locaties, hotels, leveranciers), maar ook op de interne bedrijfsvoering van onze organisatie. Zo wil het festival onder andere:

- De CO₂-uitstoot als gevolg van de reizen van werknemers en de gezelschappen gaan compenseren.
- Naar een 100% vegetarisch festival toewerken.
- Gebruik gaan maken van herbruikbare producten ('reusables').
- Tijdens het festival de logistiek en mobiliteit van,

naar en in de stad slimmer (elektrisch) organiseren.

- Afval en materialen recycleren, hergebruiken en waar mogelijk verminderen.
- In 2023 wil het festival in ieder geval het zogenoemde laag hangende fruit plukken (onder meer catering, vervoer in de stad en een verbod op het gebruik van plastic flesjes), de dialoog aangaan met de diverse festivallocaties en een 'groene' paragraaf toevoegen aan de presentatiecontracten met de gezelschappen om heldere verwachtingen naar elkaar uit te spreken over duurzame aspecten bij het produceren van de voorstellingen.

Lidmaatschappen

Het Holland Festival is lid van Amsterdam & Partners (AFO, ACl), van Metropool Amsterdam Club (MAC; Holland Festival was aspirant-lid in 2022), van Kunsten '92, van de Verenigde Podiumkunsten Festivals, van de International Society of the Performing Arts (ISPA), van Informal European Theatre Meeting (IETM), van de European Festivals Association (EFA), Cultuurmarketing en van Stichting Nalaten aan Cultuur. Deze lidmaatschappen worden ingezet om de expertise te vergroten en/of te delen, netwerken te verstevigen en om samen het belang en de publieke financiering van kunst en cultuur onder de aandacht te brengen.

7. JAARREKENING

7.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN € NA RESULTAATBESTEMMING

ACTIVA		31 dec 2022	31 dec 2021
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	I	351.263	239.895
Materiële vaste activa	II	55.814	56.336
Totaal vaste activa		407.076	296.231
Vlottende activa			
Voorraden	III	66	133
Vorderingen	IV	580.160	373.621
Liquide middelen	V	3.543.578	4.117.851
Totaal vlottende activa		4.123.805	4.491.605
TOTAAL ACTIVA		4.530.881	4.787.836
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Algemene reserve	I	450.000	450.000
Continuïteitsreserve	II	300.000	300.000
Bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024	III	1.354.944	1.528.525
Bestemmingsreserve OCW coronagelden	IV	848.185	885.823
Bestemmingsreserve Digitalisering	V	375.464	470.457
Bestemmingsreserve 75-jarig jubileum	VI	475.000	475.000
Totaal eigen vermogen		3.803.592	4.109.805
Voorzieningen	VII	-	48.836
Kortlopende schulden			
Crediteuren	VIII.1	133.321	178.996
Belastingen en premies	VIII.2	106.258	35.756
Overige schulden en overlopende passiva	VIII.3	487.710	414.443
Totaal kortlopende schulden		727.289	629.195
TOTAAL PASSIVA		4.530.881	4.787.836

7.2

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

BATEN		Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
Eigen inkomsten					
<u>Publieksinkomsten</u>					
Kaartverkoop	1	530.987	452.662	497.270	204.742
Overig	2	7.451	2.500	2.500	-
Totaal publieksinkomsten	3	538.438	455.162	499.770	204.742
<u>Overige directe inkomsten</u>					
Sponsorinkomsten	4	37.500	72.188	100.000	12.500
Vergoeding coproducten	5	37.567	-	525.000	36.500
Overige	6	1.813	10.000	1.000	415
Totaal overige directe inkomsten		76.880	82.188	626.000	49.415
Totaal directe inkomsten		615.318	537.350	1.125.770	254.157
<u>Private middelen</u>					
Private middelen - Particulier	7	377.500	420.438	540.000	162.500
Private middelen - Private fondsen	8	943.708	1.132.438	1.000.000	1.033.855
Totaal uit private middelen		1.321.208	1.552.876	1.540.000	1.196.355
Totaal eigen inkomsten		1.936.526	2.090.226	2.665.770	1.450.512
<u>Subsidies</u>					
Structurele subsidie ministerie OCW	9	3.386.665	3.272.494	3.334.045	3.265.470
Structurele subsidie gemeente Amsterdam	10	854.219	841.595	855.902	841.595
Totaal structurele subsidies		4.240.884	4.114.089	4.189.947	4.107.065
Incidentele publieke subsidies	11	414.559	336.250	100.000	795.546
Totaal subsidies		4.655.443	4.450.339	4.289.947	4.902.611
TOTAAL BATEN		6.591.969	6.540.565	6.955.717	6.353.123

7.2

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

LASTEN		Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
Beheerlasten materieel	1	635.783	562.644	633.327	520.167
Beheerlasten personeel	2	1.292.179	1.248.238	1.232.608	1.110.741
Beheerlasten totaal		1.927.962	1.810.882	1.865.935	1.630.908
Activiteitenlasten materieel	3	4.507.428	4.592.775	5.394.715	3.206.662
Activiteitenlasten personeel	4	462.792	536.529	550.224	487.090
Activiteitenlasten totaal		4.970.220	5.129.304	5.944.939	3.693.752
TOTAAL LASTEN		6.898.182	6.940.186	7.810.874	5.324.659
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING		-306.213	-399.621	-855.157	1.028.463
Rentebaten en -lasten			-		-
EXPLOITATIERESULTAAT		-306.213	-399.621	-855.157	1.028.463
Bestemming resultaat					
Exploitatieresultaat		-306.213			1.028.463
Mutatie algemene reserve		-			-
Mutatie continuïteitsreserve		-			-
Mutatie bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024		-173.582			209.355
Mutatie bestemmingsreserve OCW coronagelden		-37.638			473.651
Mutatie bestemmingsreserve Digitalisering		-94.993			120.457
Mutatie bestemmingsreserve 75-jarig jubileum		-			225.000

Algemeen

Stichting Holland Festival is op 24 juni 1947 opgericht en is gevestigd in Amsterdam. De stichting heeft op grond van artikel 3 van de statuten als doelstelling ‘het coördineren en hoofdzakelijk in Amsterdam organiseren van bijzondere nationale en internationale manifestaties op het gebied van kunsten, waaronder het organiseren van het Holland Festival, het geven van bekendheid aan deze manifestaties en in het algemeen het verrichten van al datgene wat hiertoe in de ruimste zin van het woord bevorderlijk kan zijn, een en ander teneinde in een beperkte periode een zo groot mogelijk publiek kennis te laten nemen van ontwikkelingen op het gebied van kunsten in binnen- en buitenland, opdat daardoor stimulansen worden gegeven aan met name het reguliere podiumkunstenaanbod’.

Aanvulling vanwege de covid-19-pandemie

Het Holland Festival had ook in boekjaar 2022 te kampen met de gevolgen van de covid-19 pandemie, hetgeen zich met name voordeed in veranderd koopgedrag van haar bezoekers. Wel moest uiteindelijk een productie noodgedwongen geannuleerd worden. Net als in 2021 kon het festival live plaatsvinden, aangevuld met digitale (context)programmering, zonder een ‘Testen voor Toegang’ regime of iets soortgelijks. En evenals in 2021 ontving Holland Festival ook in 2022 (februari) eenmalige incidentele steun van OCW uit het 5^e steunpakket voor de culturele en creatieve sector. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening is de Covid-19 pandemie naar de achtergrond verdwenen. Echter, net als vorig jaar kan besluitvorming binnen en buiten Nederland (aangezien veel voorbereidingen buiten onze landsgrenzen plaatsvinden) mogelijk nog van invloed zijn op de verwezenlijking van het festival (in 2023). Tevens zouden er vanuit het buitenland reisbeperkingen opgelegd kunnen worden aan de bestemming Nederland. Indien er sprake zou zijn van gerede twijfel over de voortgang van festivaleditie 2023, als gevolg van (overheids)besluiten van dwingende aard, zal Holland Festival daar net als voorgaande jaren adequaat op inspelen.

Het Holland Festival gaat er in alle gevallen van uit dat de subsidievoorwaarden voor 2023 voor wat betreft de kwantitatieve prestatievoorwaarden niet behoeven te worden opgevolgd (de zogeheten coulance) ingeval besluitvorming van overheidswege de totstandkoming van het festival redelijkerwijs onmogelijk maakt. Holland Festival gaat hier ook van uit als het festival

wel doorgang kan vinden, maar dan in afgeslankte vorm (minder producties en voorstellingen) en waarbij er minder publiek aanwezig kan zijn als gevolg van eventuele beperkende (overheids)maatregelen inclusief coronaprotocollen.

Toegepaste standaarden

Richtlijn voor de waarderingsgrondslagen zijn het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, met name RJ 640 en de WNT, Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector. Verdeling van het resultaat vindt indien van toepassing plaats, en resultaten worden als gevolg daarvan (deels) toegekend of onttrokken aan (een van de) bestemmingsreserves of aan de algemene reserve.

Vergelijkende cijfers

De rubricering van opbrengsten en kosten zijn opgesteld overeenkomstig model II van het handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024. Het handboek *Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen* schrijft voor dat de kolom “begroting” overeen dient te stemmen met de goedgekeurde ingediende meerjarenbegroting. Voor die meerjarenbegroting zijn de begrotingen van 2021 en 2024 aangeleverd. In juni 2021 hebben wij echter op verzoek van de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW een corona addendum ingeleverd met een aangepaste meerjarenbegroting. Het gemiddelde van de jaren 2021 en 2024 uit die meerjarenbegroting, waarin de verwachte gevolgen van de coronapandemie zijn meegenomen, is in de kolom “begroting” opgenomen. Daarnaast is ook de voor het boekjaar 2022 opgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde begroting ter vergelijking opgenomen.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van het continuïteitsprincipe. Holland Festival ontvangt subsidie als onderdeel van de landelijke BIS (Basisinfrastructuur) van het ministerie van OCW gedurende het tijdvak 2021-2024 en als onderdeel van de A-BIS (Amsterdamse Basisinfrastructuur) van de gemeente Amsterdam gedurende datzelfde tijdvak. Daarmee is de continuïteit voor de komende jaren verzekerd.

Gelieerde partijen

De Stichting Vrienden van het Holland Festival is een

gelieerde rechtspersoon welke op 9 januari 1998 is opgericht in Amsterdam met als doelstelling 'het in de ruimste zin van het woord en in het kader van het beleid van de stichting Holland Festival financieel en anderszins ondersteunen van het Holland Festival'. Deze stichting heeft de culturele ANBI-status. In de statuten van de Vriendenstichting wordt opgesomd hoe de stichting haar doel tracht te bereiken. Het werven van fondsen en het geven van donaties aan de stichting Holland Festival is daar een voorbeeld van. In dat kader dient het bestuur van de Vriendenstichting jaarlijks (idealiter in de maand december, maar uiterlijk in de maand maart volgend op het boekjaar dat afgesloten wordt) te besluiten of en zo ja welk bedrag er gedoneerd wordt aan de stichting Holland Festival. Het voeren van de administratie en opstellen van de jaarrekening gebeurt in de praktijk door de medewerker financiële administratie van het Holland Festival onder de verantwoordelijkheid van het hoofd Bedrijfsvoering / Controller. Hier wordt geen vergoeding voor in rekening gebracht.

Er zijn in principe geen transacties van stichting Holland Festival naar stichting Vrienden van het Holland Festival. Uitzondering daarop waren in 2022 de donaties aan stichting Holland Festival (deels ten faveure van het realiseren van productie Euphoria in het kader van festival 2023) en verkochte lidmaatschappen. Deze donaties en lidmaatschappen zijn door Internationaal Theater Amsterdam (die in 2022 voor het laatst ondersteunde bij de kaartverkoop en financiële afhandeling ervan) opgenomen in de afrekening aan Holland Festival en vervolgens verrekend met de stichting Vrienden van het Holland Festival. Andersom is er in principe een enkele transactie, namelijk de jaarlijkse donatie (toekenning), indien het bestuur van de Vriendenstichting besluit deze uit te keren.

De bijdragen van Liefhebbers, Jonge Begunstigers, Begunstigers, Beschermers en Hartsvrienden worden jaarlijks geïncasseerd en komen rechtstreeks binnen op de bankrekening van de Vriendenstichting. Eenmalige donaties en eventuele nalatenschappen komen, via een rekening/courant verhouding met stichting Holland Festival, ook binnen op de rekening van de Vriendenstichting. Bijdragen van Governors stonden hier los van; deze kwamen altijd rechtstreeks binnen op de rekening van het Holland Festival. Directie en raad van toezicht hebben in 2022 echter besloten dat de bijdragen van Governors per 1 januari 2023 ook via de Vriendenstichting zullen lopen. Dit in lijn met doorgevoerde statu-

tenwijzigingen. Recetteinkomsten, sponsorbijdragen, fondsbijdragen, structurele subsidies (OCW en gemeente Amsterdam) en incidentele publieke subsidies komen binnen op de rekening van stichting Holland Festival.

Grondslagen van waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling en grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta's

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de exploitatierekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Transacties in vreemde valuta's

Transacties luidend in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen, de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten bij het Holland Festival vlottende activa, liquide middelen en kortlopende schulden. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen actuele waarde. Op vorderingen wordt een noodzakelijke geachte voorziening getroffen voor risico van oninbaarheid.

Materiële en immateriële vaste activa

De materiële en immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs die bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik, verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de geschatte economische levensduur. De afschrijvingspercentages zijn 20%, (5 jaar) 25% (4 jaar) of 33,3% (3 jaar), met een uitzondering in het verleden van 16,67% (6 jaar). Investerings in materiële vaste activa lager dan € 1.000 worden direct ten laste van het resultaat gebracht.

Vorraden

De voorraad wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Bij de waardering wordt op de balansdatum rekening gehouden met eventueel optredende waardeverminderingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief transactiekosten (indien materieel). Eventuele voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Treasury

Voor het beheer van liquide middelen waren de vol-

gende geldmarktinstrumenten in gebruik: een rekeningcourant bij een bank, kasgelden en een zakelijke spaarrekening. De kas- en banktegoeden worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Kasmiddelen in vreemde valuta's worden, indien aanwezig, gewaardeerd tegen de wisselkoers

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd, verliezen zodra ze voorzien zijn. Activiteitenlasten worden verantwoord in het jaar waarvoor de verplichtingen zijn aangegaan. Tot de beheerlasten worden gerekend alle personele en materiële lasten die samenhangen met het beheer van de organisatie (overheadlasten). Tot de activiteitenlasten behoren de lasten die direct samenhangen met de activiteiten van de instelling.

Pensioenlasten

Het Holland Festival kent voor zijn personeel een pensioenregeling op basis van het middelloonstelsel. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Het Holland Festival heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De pensioenlast in de staat van baten en lasten is gelijk aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als op de balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen.

Resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd, verliezen zodra ze voorzien zijn. Activiteitenlasten worden verantwoord in het jaar waarvoor de verplichtingen zijn aangegaan. Tot de beheerlasten worden gerekend alle personele en materiële lasten die samenhangen met

het beheer van de organisatie (overheadlasten). Tot de activiteitenlasten behoren de lasten die direct samenhangen met de activiteiten van de instelling.

Pensioenlasten

Het Holland Festival kent voor zijn personeel een pensioenregeling op basis van het middelloonstelsel. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Het Holland Festival heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De pensioenlast in de staat van baten en lasten is gelijk aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremie. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als op de balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen.

7.3

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN €

VASTE ACTIVA

I: Immateriële vaste activa	Digitalisering	Website	Huisstijl	Totaal
Stand aanvang boekjaar				
Aanschafwaarde	235.413	242.315	49.517	527.245
Cumulatieve afschrijving	-39.148	-200.840	-47.362	-287.349
Boekwaarde	196.265	41.475	2.155	239.895
Mutaties boekjaar				
Investeringen	86.653	100.080	-	186.733
Afschrijvingen	-56.967	-16.244	-2.155	-75.365
Netto mutaties boekjaar	29.686	83.836	-2.155	111.367
Stand einde boekjaar				
Aanschafwaarde	322.065	342.395	49.517	713.977
Cumulatieve afschrijving	-96.115	-217.083	-49.517	-362.715
Boekwaarde	225.951	125.312	0	351.263

Holland Festival heeft in 2022 € 186.733 geïnvesteerd in zijn digitale landschap; € 86.653 in het Salesforce-platform en het nieuwe ticketingsysteem Tixly, en € 100.080 in de website. Daarmee komt de totale investering in 2022 op € 482.705. Het digitaliseringsproject, dat in de zomer van 2020 is gestart, is ultimo 2022 afgerond. Holland Festival heeft daarmee nu een state of the art-landschap, waardoor zij de digitale toekomst met vertrouwen tegemoet ziet.

II: Materiële vaste activa	Automa- tisering	Inventaris	Totaal
Stand aanvang boekjaar			
Aanschafwaarde	101.339	166.177	267.516
Cumulatieve afschrijvingen	-90.176	-121.004	-211.179
Boekwaarde	11.163	45.173	56.336
Mutaties boekjaar			
Investeringen	28.832	2.176	31.008
Afschrijvingen	-21.782	-9.748	-31.530
Netto mutaties boekjaar	7.050	-7.572	-523
Stand einde boekjaar			
Aanschafwaarde	130.171	168.353	298.523
Cumulatieve afschrijvingen	-111.958	-130.752	-242.710
Boekwaarde	18.213	37.601	55.814

In aanvulling op de hierboven beschreven investeringen is er in 2022 tevens voor € 31.008 geïnvesteerd in een nieuw boekhoudsysteem (Visma.net), koppelingen tussen Visma.net en Salesforce, en tussen Visma.net en Tixly. Tevens zijn er enkele laptops aangeschaft, zowel voor nieuwe medewerkers als ter vervanging van afgeschreven laptops, en is er een Microsoft Teams Room-systeem in gebruik genomen in de grote vergaderruimte.

7.3

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN €

VLOTTENDE ACTIVA	31 dec 2022	31 dec 2021
III: Voorraden		
Vervoersbewijzen OV	66	58
Waardebonnen	-	75
Totaal voorraden	66	133
IV: Vorderingen		
Totaal vorderingen	580.160	373.621
De hieronder gespecificeerde vorderingen zijn opeisbaar binnen een jaar na balansdatum.		
Debiteuren	50.294	3.408
Het treffen van een voorziening voor oninbare debiteuren is niet noodzakelijk gebleken.		
Vooruitbetaalde kosten	31 dec 2022	31 dec 2021
Beheerlasten materieel 2022	-	32.787
Activiteitenlasten materieel 2023	60.064	-
Beheerlasten materieel 2023	42.825	-
Beheerlasten personeel 2023	3.528	-
Totaal vooruitbetaalde kosten	106.418	32.787
Vorderingen op subsidiënten en fondsen	31 dec 2022	31 dec 2021
Fonds 2I / Fonds 2I EXTRA	109.605	104.917
Stichting Ammodo	160.000	120.000
VandenEnde Foundation	35.000	-
Prins Bernhard Cultuurfonds	-	15.000
W.E. Janssen Fonds	7.500	-
Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Nederland	-	4.500
Gemeente Amsterdam	4.000	-
Totaal vorderingen op subsidiënten en fondsen	316.105	244.417
Overige vorderingen	31 dec 2022	31 dec 2021
Saldo vouchers afwikkeling kaartverkoop Holland Festival 2020	-	41.181
Omzetbelasting	107.047	43.488
Nog te ontvangen ziekengeld	-	6.271
Depots en waarborgen	297	1.327
Voorschotten personeel	-	300
Overig	-	443
Totaal overige vorderingen	107.344	93.009

7.3

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN €

V: Liquide middelen	31 dec 2022	31 dec 2021
Kas	2.944	2.956
Rabo rekening-courant	618.789	483.817
Rabo spaarrekening	2.921.846	3.631.078
Totaal liquide middelen	3.543.578	4.117.851

Stichting Holland Festival kan vrij over haar liquide middelen beschikken.

PASSIVA

Eigen vermogen	31 dec 2022	31 dec 2021
Totaal eigen vermogen	3.803.592	4.109.805

Resultaatbestemming

Het resultaat van € 306.213 negatief gaat ten laste van de bestemmingsreserves Kunstenplanperiode 2021-2024, OCW Coronagelden en Digitalisering zoals gespecificeerd in deze jaarrekening.

Het eigen vermogen is als volgt nader te specificeren.

I. Algemene reserve	31 dec 2022	31 dec 2021
Aanvang boekjaar algemene reserve	450.000	450.000
Resultaatbestemming 2021	-	-
Resultaatbestemming 2022	-	-
Saldo algemene reserve ultimo boekjaar	450.000	450.000

Bestemmingsreserves	31 dec 2022	31 dec 2021
II. Continuïteitsreserve	300.000	300.000

III. Bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024	31 dec 2022	31 dec 2021
Aanvang boekjaar Bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024	1.528.52	1.319.170
Resultaatbestemming 2022	-173.582	-
Resultaatbestemming 2021	-	209.355
Saldo Bestemmingsreserve Kunstenplan 2021-2024 ultimo boekjaar	1.354.944	1.528.525

7.3

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN €

	31 dec 2022	31 dec 2021
IV. Bestemmingsreserve OCW coronagelden		
Aanvang boekjaar Bestemmingsreserve OCW coronagelden	885.823	412.173
Resultaatbestemming 2022	-37.638	-
Resultaatbestemming 2021	-	473.651
Saldo Bestemmingsreserve OCW coronagelden ultimo boekjaar	848.185	885.823
Incidentele eenmalige subsidie ministerie OCW	340.500	758.700
Coronagerelateerde productiekosten	-224.380	-143.386
Quarantainegerelateerde productiekosten	-	-13.320
Kosten hybride uitingen	-153.758	-128.344
Totaal	-37.638	473.651
V. Bestemmingsreserve Digitalisering		
Aanvang boekjaar Bestemmingsreserve Digitalisering	470.457	350.000
Resultaatbestemming 2022	-	-
Resultaatbestemming 2021	-94.993	120.457
Saldo Bestemmingsreserve Digitalisering ultimo boekjaar	375.464	470.457
Reservering investeringen 2022	-	125.000
Fonds 2I EXTRA bijdrage	-	34.605
Afschrijvingen	-94.993	-39.148
Totaal	-94.993	120.457
VI: Bestemmingsreserve 75-jarig jubileum		
Aanvang boekjaar Bestemmingsreserve 75-jarig jubileum	475.000	250.000
Resultaatbestemming 2022	-	-
Resultaatbestemming 2021	-	225.000
Saldo Bestemmingsreserve 75-jarig jubileum ultimo boekjaar	475.000	475.000

Eigen vermogen

Ultimo 2022 bedraagt het eigen vermogen van Holland Festival € 3.803.592. De algemene reserve van € 450.000 en de continuïteitsreserve van € 300.000 zijn onveranderd gebleven. Dit totaal van € 750.000 vormt samen het weerstandsvermogen. Met de continuïteitsreserve wordt dekking gegeven aan vorderingen op gerealiseerde maar nog niet ontvangen subsidies en bijdragen van fondsen en op vooruitbetaalde kosten ten behoeve van toekomstige producties. De continuïteitsreserve is gevormd in 2008 en is toen vastgesteld op € 100.000. In 2014 is besloten om deze reserve te verhogen tot € 300.000. De vier bij de resultaatbestemming beschreven bestemmingsreserves completeren het eigen vermogen.

VII. Voorzieningen

	31 dec 2022	31 dec 2021
Vaststellingsovereenkomst personeel	-	48.836
	-	48.836

7.3

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 IN €

VIII. Kortlopende schulden	31 dec 2022	31 dec 2021
VIII.1: Crediteuren	<u>133.321</u>	<u>178.996</u>
VIII.2: Belastingen en premies	31 dec 2022	31 dec 2021
Loonbelasting en premies SVW	45.953	35.756
Pensioen	<u>60.305</u>	<u>-</u>
Totaal belastingen en premies	<u>106.258</u>	<u>35.756</u>
VIII.3: Overige schulden en overlopende passiva	31 dec 2022	31 dec 2021
Reservering op te nemen vakantiedagen	46.313	44.068
Reservering te betalen vakantiegeld	47.554	49.827
Persoonlijk opleidingsbudget	9.483	6.598
Vooruitontvangen bijdragen	275.248	105.685
Vooruitontvangen gelden kaartverkoop Holland Festival 2022	1.135	41.181
Rekening-courant Stichting Vrienden van het Holland Festival	26.200	4.111
Rekening-courant Netwerk Cultuurmecenaat	4.981	6.806
Vooruitontvangen gelden kaartverkoop Holland Festival 2023	1.484	-
Nog terug te betalen Holland Festival tegoed vouchergelden	4.141	-
Beheerlasten materieel aflopend boekjaar	20.842	20.820
Beheerlasten personeel aflopend boekjaar	16.886	13.764
Activiteitenlasten personeel aflopend boekjaar	-	1.811
Activiteitenlasten materieel aflopend boekjaar	32.700	57.356
Activiteitenlasten materieel komend boekjaar	-	62.108
Te verrekenen bedragen	<u>744</u>	<u>309</u>
Totaal overlopende passiva	<u>487.710</u>	<u>414.443</u>

Toelichting

- In het bedrag Vooruitontvangen bijdragen zitten voor het eerst ticketinginkomsten voor het festival van volgend (boek)jaar. In november is ons eigen en nieuwe ticketingsysteem Tixly live gegaan en hebben we voor het eerst sinds 2019 weer een december-mailing kunnen doen. De daaruit voortkomende ticketinginkomsten, die ook al op onze bankrekening zijn bijgeschreven, staan ultimo 2022 op de balans.

- De Vooruitontvangen gelden kaartverkoop Holland Festival 2022 hoorden bij de vordering (op de ITA) genaamd saldo vouchers afwikkeling kaartverkoop Holland Festival 2020. Een groot deel van de vouchers is aangewend in het kader van festival 2022.

Niet gebruikte vouchers zijn goeddeels terugbetaald. Er resteert nog een klein saldo, dat uiteindelijk ook uitbetaald zal worden.

- De toename van de R/C met de Stichting Vrienden van het Holland Festival betreft de bijdrage van een Governor voor 2023 en 2024. Per 1-1-2023 gaan de bijdragen van de Governors via de administratie van de Vriendenstichting en niet langer via die van stichting Holland Festival.

- Vooruitontvangen gelden kaartverkoop Holland Festival 2023 is een bedrag verbandend houdend met verkochte tickets voor festival 2023, die ultimo 2022 nog op onze rekening moeten worden bijgeschreven door Mollie, Paypal etc.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen**Ministerie van OCW - Subsidie Cultuurnotaperiode 2021-2024**

Het ministerie van OCW heeft op 25 september 2020 het “Besluit subsidie BIS 2021-2024”, met referentie I47767/25096633, kenbaar gemaakt waarin aan het Holland Festival een jaarlijkse instellingssubsidie wordt verleend van € 3.199.422. Het ministerie van OCW heeft op 17 juni 2021 de “Wijziging hoogte BIS-subsidie 2021-2024 (indexering 2021), met referentie I47767/28212810, kenbaar gemaakt aan het Holland Festival. Als gevolg van een loon- en prijsbijstelling is de instellingssubsidie voor 2022 vastgesteld op € 3.386.665 (was € 3.265.470 in 2021). Ten tijde van het publiceren van dit jaarverslag is nog onduidelijk of het subsidiebedrag voor 2023 hoger zal uitvallen ten opzichte van 2022 – als gevolg van een eventuele loon- en prijsbijstelling – of gelijk zal blijven.

Gemeente Amsterdam - Subsidie Kunstenplanperiode 2021-2024

Gemeente Amsterdam heeft de “Beschikking subsidieverlening Kunstenplan 2021-2024” middels een schrijven met kenmerk SBA-O22844 kenbaar gemaakt. Het verleende subsidiebedrag is volgens dat besluit op € 841.595 per jaar vastgesteld. Voor 2023 zal het subsidiebedrag verhoogd worden met 7,3% tot € 916.657 (was: € 854.219 in 2022) zo heeft de gemeente Amsterdam kenbaar gemaakt middels de “Kennisgeving subsidie 2023 (Kunstenplan 2021-2024) met kenmerk 2022/O5864.

Fonds 21 - Bijdrage 2023

Fonds 21 heeft in januari 2022 kenbaar gemaakt dat zij € 300.000 toekent voor Holland Festival 2023, met referentie 202111617. Met deze bijdrage verbindt Fonds 21 zich als hoofdbegunstiger aan Holland Festival 2023.

Stichting Ammodo - Productiepartnerschap 2023-2026

Holland Festival en stichting Ammodo zijn in mei 2022 een productiepartnerschap overeengekomen voor de periode 2023-2026. Naast een maximale bijdrage van € 1.600.000 (maximaal € 400.000 per festival) is er ook een additionele bijdrage overeengekomen van maximaal € 500.000 (maximaal € 250.000 voor festival 2023 en € 250.000 voor festival 2024).

Ernst von Siemens Music Foundation - Bijdrage 2023

Ernst von Siemens Music Foundation zal in 2023 de productie Indra's Net financieel ondersteunen met € 25.000.

VandenEnde Foundation - Bijdrage 2023

VandenEnde Foundation zal in 2023 de productie Disintegration Loops financieel ondersteunen met € 40.000.

Huurverplichting huisvesting

Het gebruik van de kantoorruimte Piet Heinkade 5 is vastgelegd in een huurovereenkomst tussen Stichting Beheer Accommodatie Muziekgebouw en Bimhuis en Stichting Holland Festival. De huurperiode van 5 jaar eindigend op 28 februari 2010 is na verstrijken voortgezet in een overeenkomst voor onbepaalde tijd. Voor opzegging dient een termijn van één jaar in acht te worden genomen. De huurprijs is bij aanvang vastgesteld op € 170,84 per vierkante meter en de huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. Het gehuurde omvat oorspronkelijk 299 vierkante meter. Sinds maart 2017 is het huuroppervlak uitgebreid met 35,5 m² (samen 334,5 m²). De huurprijs per meter bedroeg in 2022 € 226,22. Daarnaast huurt Holland Festival een opslagruimte van 25,5 m² met een huurprijs 2022 van € 86,52. De totale huursom in Muziekgebouw bedraagt hiermee € 77.880. Er is geen bankgarantie afgegeven. Op 22 december 2022 is een huurprijsverhoging per I-I-2023 kenbaar gemaakt van 7%.

Mantelovereenkomst IT

Per 1 september is de overeenkomst met Reset opengebroken en aangepast naar een 'care free' totaaloplossing met een maandelijkse financiële verplichting van € 2.054 ex btw. De duur van de overeenkomst is, per genoemde datum, wederom een jaar en wordt telkens stilzwijgend voor de duur van de oorspronkelijk overeengekomen periode verlengd. In mei heeft Reset, na de ingebruikname van het nieuwe cloud based boekhoudpakket Visma.net Financials per 1 april, de toen nog aanwezige fysieke server ontmantelt. Vanaf dat moment is Holland Festival volledig werkzaam 'in the cloud'. In december werd duidelijk dat de cyber en data risk-verzekering (afgesloten bij Hiscox) met 50% duurder zou worden. We zijn toen gelijk gaan onderzoeken of we, bij (min of meer) gelijkblijvende voorwaarden, naar een andere verzekeraar konden overstappen met een scherpere premie. Ultimo 2022 was dit onderzoek nog niet afgerond.

7.4

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
BATEN				
Directe opbrengsten				
Publieksinkomsten				
1. Kaartverkoop				
Live voorstellingen	501.327	452.662	464.500	175.926
Online voorstellingen (livestreams, streams en registraties)	29.660	-	32.770	28.816
Totaal kaartverkoop	530.987	452.662	497.270	204.742
2. Overige publieksinkomsten				
Omzet horeca	35.595	20.000	20.000	-
Omzet programma's en merchandise	843	12.500	12.500	-
Af: inkoopwaarde van de omzet	-28.987	-30.000	-30.000	-
Totaal overige publieksinkomsten	7.451	2.500	2.500	-
3. Totaal publieksinkomsten	538.438	455.162	499.770	204.742
4. Sponsorinkomsten				
Totaal sponsorbijdragen	37.500	72.188	100.000	12.500
5. Vergoeding coproductanten				
Totaal vergoeding coproductanten	37.567	-	525.000	36.500
6. Overige directe inkomsten				
Advertenties	-	10.000	1.000	-
Rechten en licenties	-	-	-	254
Vergoeding deelname digitale paneldiscussie	1.113	-	-	161
Reisbeurs	700	-	-	-
Totaal overige directe inkomsten	1.813	10.000	1.000	415
7. Private middelen - particulieren				
Totaal particulieren	377.500	420.438	540.000	162.500
8. Private middelen - private fondsen				
Totaal private fondsen	943.708	1.132.438	1.000.000	1.033.855

Met uitzondering van Fonds 21 en Stichting Ammodo zijn bijdragen van fondsen in de regel eenjarig.

7.4

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
Subsidies				
9. Structurele subsidie ministerie OCW				
Cultuurnota 2021-2024	3.386.665	3.272.494	3.334.045	3.265.470

Het ministerie van OCW heeft op 25 september 2020 het "Besluit subsidie BIS 2021-2024", met referentie I47767/25096633, kenbaar gemaakt waarin aan het Holland Festival een jaarlijkse instellingssubsidie wordt verleend van € 3.199.422. Dit bedrag bestaat uit het door de Raad voor Cultuur (hierna: de Raad) geadviseerde bedrag van € 3.000.000,- (prijsspeil 2018), vermeerderd met een loon- en prijsbijstelling (resp. 3,237% en 1,447%) over 2019 van € 81.750,- en met loon- en prijsbijstelling (resp. 3,379% en 1,753%) over 2020 van € 89.902,-. Het ministerie van OCW heeft op 15 juni 2022 de "Wijziging hoogte subsidie art. 3.22 voor 2022 (indexering 2022), met referentie I47767/32464105, kenbaar gemaakt aan het Holland Festival. Als gevolg van een loon- en prijsbijstelling is de instellingssubsidie voor 2022 vastgesteld op € 3.386.665 (was € 3.265.470 in 2021).

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
10. Structurele subsidie gemeente Amsterdam				
Amsterdam Kunstenplan 2021-2024	854.219	841.595	855.902	841.595

Gemeente Amsterdam heeft de "Gewijzigde beschikking subsidieverlening Kunstenplan 2021-2024" middels een schrijven met kenmerk SBA-O34535 kenbaar gemaakt. Het verleende subsidiebedrag is volgens dat besluit op € 854.219 (was € 841.595 in 2021) per jaar vastgesteld.

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
11. Incidentele publieke subsidies				
binnenland	383.500	311.250	70.000	771.200
buitenland	31.059	25.000	30.000	24.346
Totaal incidentele publieke subsidies	414.559	336.250	100.000	795.546

Op 25 februari 2022 is kenbaar gemaakt middels brief met kenmerk I47767/31248115 dat aan Holland Festival – conform een ambtshalve genomen besluit – aanvullende incidentele subsidie is verleend van € 340.500 (uit het vijfde coronasteunpakket). Het Holland Festival heeft geen andere aanvullende coronagerelateerde subsidie ontvangen en ook geen gebruik gemaakt van de NOW-regeling of andere door de Nederlandse overheid in het leven geroepen regelingen als gevolg van de covid-19-uitbraak.

7.4

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
LASTEN				
I. Beheerlasten materieel				
Huisvesting				
Huur	75.569	78.687	77.877	76.344
Overige huisvestingskosten	8.027	7.650	7.650	7.517
Totaal huisvesting	83.596	86.337	85.527	83.861
Bureaunkosten				
Kantoorbenodigdheden	7.991	7.000	2.000	1.998
Contributies & abonnementen	22.079	26.000	29.500	43.789
Drukwerk	516	4.500	1.500	-
Porti- en koerierkosten	-28	7.000	2.500	2.121
Kopieerkosten	5.968	6.500	5.000	5.235
Telefoonkosten	6.297	5.000	5.000	4.323
Onderhoud kantoormachines	1.659	750	-	-
Bankkosten en betaalde rente	13.582	2.200	17.200	20.777
Salarisadministratie	4.883	5.850	5.850	4.661
Accountant	20.070	16.500	18.350	18.350
Adviseurs	11.672	15.000	10.000	44.488
Verzekeringen	13.712	7.000	8.150	8.857
Wervingskosten personeel	10.016	5.000	5.000	4.114
Systeembeheer en onderhoud IT	105.819	67.198	90.000	102.505
Afschrijvingskosten:				
- Inventaris	8.598	11.750	15.000	15.788
- Automatisering	21.782	2.500	6.500	2.342
- Website, app en database	16.244	24.000	3.250	4.268
- Huisstijldrukwerk en promotiemateriaal	3.305	2.525	20.000	2.730
- Salesforce & Tixly	56.967	39.000	50.000	39.148
Levensmiddelen (voorheen: Koffie/thee)	10.948	10.200	5.500	2.371
Bestuurskosten	3.574	2.500	2.500	9.237
Totaal bureaunkosten	345.652	267.973	302.800	337.101

De kosten voor **kantoorbenodigdheden** zijn eenmalig hoger uitgevallen door het aanschaffen van bureaustoelen en van koptelefoons voor de vaste medewerkers.

De kosten voor **contributies & abonnementen** zijn in tegenstelling tot vorig jaar zonder eenmalige bedragen en/of dubbele kosten. Het lidmaatschap van NAPK hebben we begin 2022 niet verlengd.

Telefoonkosten zijn hoger uitgevallen door het afsluiten van enkele extra abonnementen.

Bankkosten en betaalde rente zijn nog steeds aan de hoge kant, maar in ieder geval al lager dan vorig jaar. We verwachten dat deze daling zich doorzet.

7.4

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

Accountantskosten zijn hoger uitgevallen als gevolg van de toegenomen inflatie en een significante investering in opleiding, controlewerkzaamheden en dossiervorming aan de kant van de accountant (grondig herziene controlestandaard 315).

Verzekeringskosten zijn toegenomen als gevolg van nieuwe verzekeringen (cyber risk & data en een werknemersschadeverzekering, deze laatste ter vervanging van een wegas/wegam verzekering).

Wervingskosten personeel zijn hoger uitgevallen door het verloop in 2022 en het als gevolg daarvan uitzetten en invullen van vacatures.

Systeembeheer en onderhoud IT-kosten zijn hoger uitgevallen dan begroot. Naast enkele eenmalige kosten in het kader van de digitalisering, werkten we tot 1 september (aanvang 'care free'-oplossing) met een relatief duur strippenkaartensysteem (voor contact met de servicedesk van Reset).

De **afschrijvingskosten** zijn in lijn met de gedane investeringen en bijbehorende afschrijvingstermijnen.

De kosten voor **levensmiddelen** zijn op het niveau van voor de coronacrisis (2019), toen er ook het jaar rond op kantoor gewerkt werd. Het vastgestelde begrote bedrag ging nog uit van in totaal een half jaar (zes maanden) werken op kantoor.

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
Verwervingskosten				
Dienstreizen en representatie	55.391	52.084	75.000	37.492
Totaal verwervingskosten	55.391	52.084	75.000	37.492
Kosten Development				
Kosten Holland Festival Vrienden en Board of Governors	13.639	5.800	5.800	770
BTW op recettederving vrijkaarten	-	2.900	2.900	-
Recettederving vrijkaarten	15.940	35.000	35.000	7.297
Kosten verantwoording aanvragen	2.602	2.900	2.900	-
Materiaalkosten	-	950	950	-
Kosten relatieontvangsten en vriendenavond	34.439	30.500	39.250	1.476
Kosten opening	18.980	18.200	23.200	-
Totaal kosten Development	85.600	96.250	110.000	9.543
Kosten Communicatie & Marketing				
Kosten corporate communicatie	65.544	60.000	60.000	52.169
Totaal kosten Communicatie & Marketing	65.544	60.000	60.000	52.169
Totaal beheerlasten materieel	635.783	562.644	633.327	520.167

Personele bezetting per 31 december 2022

Per 31 december 2022 is de personele bezetting van het Holland Festival als in onderstaand schema. Het Holland Festival hanteert een eigen functie- en salarishuis en personeelsregeling, en volgt op het gebied van salarisontwikkeling de CAO Toneel & Dans. Het Holland Festival heeft de pensioenen ondergebracht bij Pensioenfonds Zorg & Welzijn.

Bezetting per 31 december 2022 (exclusief stagiairs)		Aantallen	FTE
Directie	Beheer	1	1,00
Bedrijfsvoering	Beheer	4	3,20
Development	Beheer	5	3,90
Communicatie & Marketing	Beheer	8	5,90
Productie	Activiteit	4	3,80
Programmering	Activiteit	3	3,00
Totale bezetting 31 december 2022		25	20,80

7.4

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2022 IN €

	Exploitatie 2022	Begroting beleidsplan	Vastgestelde begroting RvT	Exploitatie 2021
2. Beheerlasten personeel				
Directie	193.486	197.971	192.537	190.158
Bedrijfsvoering	283.924	288.865	272.048	227.277
Development	248.303	271.408	245.712	234.272
Communicatie & Marketing	566.466	489.994	522.311	459.034
Totaal beheerlasten personeel	1.292.179	1.248.238	1.232.608	1.110.741

De medewerker met de dubbelrol secretariaat en coördinator ticketing wordt begroot binnen de afdeling Bedrijfsvoering, maar de werkelijke kosten zijn verdeeld tussen de afdelingen Bedrijfsvoering en Communicatie & Marketing.

3. Activiteitenlasten materieel

Productie- en voorstellingskosten

Honoraria/uitkoopsommen	1.166.425	PM	PM	766.716
Reis-, verblijf- en hotelkosten	596.356	PM	PM	282.275
Technisch/algemeen personeel	508.292	PM	PM	398.131
Zaalkosten	450.307	PM	PM	501.886
Materiaal, decors en technische apparatuur	570.702	PM	PM	372.314
Overige productiekosten	291.434	PM	PM	203.347
Totaal productie- en voorstellingskosten	3.583.517	3.759.975	4.094.115	2.524.669

Zie onderdeel 7.5 voor een specificatie van de productie- en voorstellingskosten 2022.

Overige materiële activiteitenlasten

Specifieke kosten Communicatie & Marketing	449.294	455.300	445.600	382.576
Theaterbesprekkosten	50.692	52.500	60.000	17.021
Diverse baten/lasten voorgaand boekjaar	-17.518	-	-	-2.653
Totaal overige materiële activiteitenlasten	482.468	507.800	505.600	396.943
75-jarig jubileum buiten programmering om	63.305	-	75.000	-
Aansluiting met coronalijn 2020-2024	378.138	-	-	-
Coronagerelateerde productiekosten	-	125.000	75.000	143.386
Quarantainegerelateerde productiekosten	-	100.000	-	13.320
Kosten hybride uitingen	-	100.000	120.000	128.344
Euphoria	-	-	525.000	-
Totaal activiteitenlasten materieel	4.507.428	4.592.775	5.394.715	3.206.662

Sinds voorjaar 2022 spreken we intern van aansluiting met de coronalijn (2020-2024), waarmee we de besteding van het saldo OCW coronagelden bedoelen. Bijbehorende kosten worden geboekt met segmentwaarde Corona, Afgelasting of Hybride.

4. Activiteitenlasten personeel

Programmering	233.670	293.793	290.507	255.984
Productie	226.886	242.736	259.717	231.106
Ticketing	2.236	-	-	-
Totaal activiteitenlasten personeel	462.792	536.529	550.224	487.090

7.5

SPECIFICATIE PRODUCTIE- EN VOORSTELLINGSKOSTEN IN €

<i>Mother Nature</i>	205.344
<i>HF x Lofi (3 juni)</i>	26.059
<i>Antarctica</i>	121.802
<i>When Paths Meet</i>	218.579
<i>Altamira 2042</i>	25.427
<i>Bolodjo Plus</i>	69.952
<i>Symbiosis</i>	15.809
<i>30 appearances out of darkness</i>	130.714
<i>Circulus/Coro</i>	245.414
<i>Der Besuch der alten Dame</i>	112.827
<i>La Cerisaie (De Kersentuin)</i>	204.452
<i>Le moindre geste</i>	50.972
<i>L'Olivier</i>	78.305
<i>Contre-enquêtes</i>	54.692
<i>Opera in het park</i>	64.212
<i>The Murder of Halit Yozgat (geannuleerd)</i>	-
<i>Yemandja</i>	225.482
<i>A Play for the Living in Times of Extinction</i>	166.856
<i>MOBY DICK; or The Whale</i>	77.699
<i>Porca Miseria</i>	125.466
<i>A House of Call. My Imaginary Notebook</i>	170.742
<i>Melkweg x Holland Festival present</i>	29.272
<i>Casting</i>	15.998
<i>Der Ring des Nibelungen</i>	143.782
<i>The Nation</i>	105.367
<i>Ifé</i>	137.414
<i>Kein Licht. (2011/2012/2017)</i>	509.651
<i>HF x Lofi x CTM (24 juni)</i>	53.594
<i>Context & educatie</i>	97.895
<i>Associate artists</i>	38.155
<i>Soft Valkyrie</i>	786
<i>Algemene en overige kosten</i>	60.797
Totaal productie- en voorstellingskosten	3.583.517

Het ministerie van OCW schrijft dit subsidietijdvak voor dat de begroting die dient te worden meegenomen ter vergelijking van de exploitatiecijfers gelijk moet zijn aan het gemiddelde van de jaarbegrotingen van de jaren 2021 en 2024 van het ingediende beleidsplan. Wij achten dit bezwaarlijk vanwege het financiële uitgangspunt van die begroting, die is opgesteld op basis van het prijspeil van 2018. Het meerjarenplan is in het najaar van 2019 opgesteld en in het voorjaar van 2020 ingediend. De afstand in tijd en in financiële omstandigheden is naar ons oordeel te groot om die beleidsplanbegroting in de loop van dit subsidietijdvak jaarlijks als referentie te blijven gebruiken bij de verschillenanalyse. Zoals in paragraaf 7.3 beschreven gaan we in de jaarrekening daar waar staat 'begroting beleidsplan' ook niet uit van die oorspronkelijke meerjarenbegroting, maar de meerjarenbegroting horende bij het in juni 2021 bij het ministerie van OCW en gemeente Amsterdam ingediende corona-addendum.

De oorspronkelijk ingediende begroting voor het beleidsplan sloot budgetneutraal terwijl de werkbegroting 2022 zoals die is voorgelegd aan en goedgekeurd door de raad van toezicht sloot met een te verwachten tekort van € 855.157. De onderstaande analyse beperkt zich tot de verschillen met de door de raad van toezicht in december 2021 vastgestelde begroting van 2022. Een eventuele vergelijking met vorig jaar (2021) is slechts ten dele opportuun, aangezien festival 2021 plaatsvond onder het toenmalige Testen voor Toegang-regime (met beperkte zaalcapaciteiten als gevolg) en minder producties en voorstellingen dan in 2022.

BATEN

Publieksinkomsten

De totale publieksinkomsten, die nog altijd duidelijk lager zijn dan een pre corona festivaljaar, zijn uiteindelijk hoger uitgevallen dan de vastgestelde begroting door de raad van toezicht. Ondanks het veranderde – en daardoor minder voorspelbare – koopgedrag van theaterbezoekers in het algemeen en podiumkunstenbezoekers in het bijzonder, hebben onze marketing- en communicatieactiviteiten zich uitbetaald. Het door onszelf gestelde ticketverkoopdoel van € 32.770 met betrekking tot de (live)streams en registraties hebben we echter niet behaald, met name vanwege het door de complexe omstandigheden van die tijd pas laat op gang komen van de kaartverkoop van deze programmaonderdelen. Bijdragen van NTR en VPRO maken ook nog

onderdeel uit van deze inkomsten.

Van de vouchers (met een waarde d.d. 31 december 2021 a € 41.181) – waarvoor naar aanleiding van de annulering van het fysieke festival in 2020 geopteerd kon worden – is veel gebruik gemaakt in 2022. Aan het eind van het festival stond er nog een voucherwaarde van € 5.276 open. Alle voucherhouders met een nog openstaand bedrag zijn benaderd, zodat we deze resterende bedragen terug konden betalen. De directie van Holland Festival heeft besloten dat, in het licht van de ingebruikname van een nieuw ticketingsysteem, openstaande saldi niet meegenomen kunnen worden naar 2023 om te gebruiken voor Holland Festival 2023.

Sponsorinkomsten

De gerealiseerde sponsorinkomsten zijn in 2022 boven het niveau van 2021 maar onder de vastgestelde begroting uitgekomen. Naast bestaande sponsors (DNB, Loyens & Loeff, G&S Vastgoed) is er in 2022 een nieuwe sponsor (Ernst & Young) bijgekomen. De reden voor het onder de vastgestelde begroting uitkomen is grotendeels toe te schrijven aan de covid-19-pandemie en de bijbehorende onzekere economische situatie. Tevens stond er in de begroting een bedrag als gevolg van een wervingscampagne 75 jaar Holland Festival. Deze wervingscampagne, die zich richtte op productie *Euphoria*, is op enig moment gestopt en zal in 2023 een vervolg krijgen. Dit omdat *Euphoria* is verplaatst van 2022 naar 2023.

Vergoeding coproductenten

Dit betreft de bijdragen van ITA, Frascati en Askol-Schönberg met betrekking tot respectievelijk *La Cerisaie (De Kersentuin)*, *A Play for the Living (in times of extinction)* en *Antarctica*. In de begroting stond ook een bedrag met betrekking tot productie *Euphoria*. Omdat deze productie is verplaatst van 2022 naar 2023 is het bedrag aan vergoeding coproductenten lager uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

Private middelen – particulieren

Het aantal leden van de Board of Governors is met een (1) afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Het aantal nieuwe vriendschappen (lidmaatschappen) is lager uitgevallen dan begroot en gelijk gebleven ten opzichte van 2021. Ook hier zijn de naweën van de covid-19 pandemie en de bijbehorende onzekere economische situatie debet aan. De bijdrage van de Stichting Vrienden van het Holland Festival is in 2022 wel weer gestand gedaan, aangezien deze bijdrage nodig bleek te zijn gegeven het negatieve exploitatieresultaat.

Private middelen – fondsen

De bijdragen van hoofdbegunstiger Fonds 21 en productiepartner stichting Ammodo zijn conform begroting. Twee grote fondsen die waren opgenomen in de begroting, hebben in 2022 uiteindelijk niet financieel bijgedragen aan het festival. Daardoor komt het bedrag voor fondsbijdragen lager uit dan begroot.

Subsidies OCW en gemeente Amsterdam

Als gevolg van een hoger dan verwachte loon- en prijscorrectie was de structurele subsidie OCW € 52.620 hoger dan begroot. De hoogte van de structurele subsidie van de gemeente Amsterdam was conform begroting. Tevens ontvingen we eenmalige incidentele subsidies van OCW vanuit het vijfde corona-steunpakket voor de BIS instellingen uit de culture sector voor in totaal € 340.500. Het deel dat niet is uitgegeven in 2022 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve OCW Coronagelden. We zullen deze reserve in de komende jaren (2023 en 2024) uitgeven aan eventuele recettederving en diverse productie- en voorstellingskosten met het oog op innovatie en herstel na de coronapandemie.

Incidentele publieke subsidies

Naast een bijdrage van Fonds Podiumkunsten (voor een compositieopdracht) en gemeente Amsterdam (*Opera in het park*) ontvingen we in 2022 ook een aantal subsidies van buitenlandse organisaties en instellingen gerelateerd aan diverse producties (Institut Français), de producties van een van de associate artists Nicolas Stemann (Goethe Institut) en specifiek voor *Der Besuch der alten Dame* (Pro Helvetia).

LASTEN

Personele lasten beheer en activiteiten

De personeelskosten zijn hoger dan vorig jaar (als gevolg van salarisverhogingen en inflatie-indexaties) en in lijn met de begroting. Het aantal medewerkers per 31-12-2022 (25) is gelijk aan vorig jaar ultimo december. Zoals beschreven in hoofdstuk 6 hebben we wel een aantal wisselingen plaatsgevonden gedurende het jaar. Daarnaast zijn de aanstellingen van enkele vaste medewerkers, binnen de bestaande formatie, tijdelijk opgehoogd in 2022 om het op sommige momenten vele werk het hoofd te kunnen bieden.

Beheerlasten materieel

Deze kosten zijn in totaliteit onder de begroting uitgekomen als gevolg van lagere verwervings- en development kosten. De bureaunkosten kwamen anderzijds wel boven de begroting uit als gevolg van hogere systeembeheer en onderhoud IT-kosten (onder andere als gevolg van extra Salesforce-licenties en het ontmantelen van de fysieke servers), verzekeringskosten (als gevolg van een nieuwe cyber & data risks-verzekering, en de wegam/wegas-verzekering is vervangen door een werknemersschadeverzekering), accountantskosten (als gevolg van inflatiecorrectie en toegenomen kosten door herziening controlestandaard 315), telefoonkosten (als gevolg van drie extra mobiele abonnementen afgesloten) en kosten voor levensmiddelen op kantoor (het begrote bedrag was te laag, kosten zijn in lijn met pre-corona-jaren waarin alle medewerkers het jaar rond op kantoor waren).

Activiteitenlasten materieel – productie- en voorstellingskosten

De productie- en voorstellingskosten zijn lager uitgevallen dan begroot, met name als gevolg van het doorschuiven van productie *Euphoria* van 2022 naar 2023. *Euphoria* was begroot voor ruim € 800.000. Daarnaast is productie *The Murder of Halit Yozgat* geannuleerd (beschreven in hoofdstuk 5) en is het aantal voorstellingen van productie *L'Olivier* kort voor het festival teruggebracht van 2 naar 1.

Activiteitenlasten materieel – jubileum en coronalijn 2020-2024

In het kader van het 75-jarig jubileum in 2022 waren er apart jubileumkosten begroot voor activiteiten buiten de festivalprogrammering om. Dit budget is aangewend voor een bijeenkomst in de Hermitage voorafgaand aan de openingsvoorstelling in Carre, voor een speciale NRC-bijlage, voor een posterroute door de stad (Amsterdam) en voor eenmalige aanvullende communicatie uitingen (o.a. grote digitale borden op diverse NS stations). De werkelijke kosten kwamen uit op een kleine € 65.000, begroot was € 75.000. Begin 2022 is er een corona'lijn' opgesteld voor het restant van de huidige Kunstenplanperiode, om zo – in afstemming met de raad van toezicht – helder te hebben hoe de ontvangen coronagelden in de komende jaren besteed gaan worden. In 2022 zijn de gelden ingezet om recettederving op te vangen, om extra freelance producenten aan te nemen, om het vaste productie-team uit te breiden, om (live)streams en registraties te

kunnen aanbieden en ter financiering van enkele corona-gerelateerde productie- en voorstellingskosten. Meer details hierover vindt u in onderstaand kader.

Inhoudelijke toelichting bij aanvullende RAOCCC-subsidies

In februari 2022 heeft Holland Festival een ambtshalve toegekende coronasubsidie van het ministerie van OCW ontvangen. Dit betrof een bedrag van € 340.500.

Ondanks dit extra steunpakket is de balanspositie van de bestemmingsreserve OCW coronagelden afgenomen ten opzichte van ultimo 2021:

- **Bestemmingsreserve**
OCW coronagelden d.d. 31-12-2021 € 885.823
- Coronasubsidies 2022
(5^e steunpakket) + € 340.500
- Uitgaven 2022
conform coronalijn - € 378.138
- **Bestemmingsreserve**
OCW coronagelden d.d. 31-12-2022 € 848.185

De aanvullende middelen zijn in 2022 voor een totaalbedrag van € 378.138 besteed aan:

- € 153.758 voor (live)streams en registraties als aanvulling op het live programma
- € 102.315 voor (tijdelijke) uitbreiding van het vaste productieteam en voor het aannemen van extra freelance producenten voor festival 2022;
- € 103.661 voor corona gerelateerde productie- en voorstellingskosten;
- € 12.303 voor het opvangen van recetederving (als gevolg van de annulering van *The Murder of Halit Yozgat*); en
- € 6.100 voor corona gerelateerde bureau kosten.

Net als in 2021 heeft naast het ministerie van OCW ook de gemeente Amsterdam als subsidiënt cou-lance getoond voor wat betreft de prestatieafspraken horende bij de subsidie. Het Holland Festival heeft naast de corona steunpakketten van het ministerie van OCW geen andere incidentele aanvullende subsidies ontvangen en heeft nooit

gebruik gemaakt van de NOW-regeling of andere door de Nederlandse overheid in het leven geroepen regelingen.

De live voorstellingen tezamen hebben 52.587 bezoekers opgeleverd. Naar de (live)streams, registraties (van voorstellingen die ook 'live' te bezoeken waren) en andere digitale content hebben 26.913 kijkers gekeken en/of geluisterd. Het context- en educatieprogramma trok tenslotte 19.409 kijkers/bezoekers. Het totaal kwam daarmee uit op 98.909.

De aanvullende contextprogrammering werd voor een deel online aangeboden (inclusief podcasts in samenwerking met De Groene Amsterdammer en Dipsaus en films in samenwerking met Cinetree en Pepr), met uitzondering van de programmering in De Kas (parkeerdek van Q-Park Westergasfabriek) een tentoonstelling in de Melkweg Expo (*The Ways of Water*), een voorstelling in de Tolhuistuin en een avond in de Balie met Kamal Daoud (gerelateerd aan de voorstelling *Contre-enquêtes*). Van het online aanbod werden met name de podcasts in samenwerking met De Groene Amsterdammer goed beluisterd. Het educatieprogramma, zoals beschreven in hoofdstuk 2, vond in zijn geheel fysiek (offline) plaats in aanloop naar en tijdens het festival.

De afgelopen jaren hebben, deels door de coronapandemie, geleid tot zaken die mogelijk nog voor een langere periode voor (financiële) onzekerheid zorgen. Het koopgedrag van het publiek is veranderd, het voor een langere tijd binden van sponsors blijft onverminderd lastig, of en hoe de OCW-korting wordt hersteld is nog onduidelijk en daarnaast zijn de productionele kosten (als ook de bureaunkosten) mede door een hoge inflatie flink gestegen. Gekoppeld aan het op niveau willen houden van het artistieke budget, inclusief artistiek inhoudelijke experimenten, zorgt dit ervoor dat er ook in de komende jaren van de organisatie en haar medewerkers creativiteit, veerkracht en flexibiliteit gevraagd wordt.

7.7

PRESTATIEVERANTWOORDING MODEL III FESTIVALS

	2022	Beleidsplan	2021			
	aantal	aantal	aantal			
Producties						
Producties	20	14	9			
Coproducties	7	6	12			
Producties derden	4	4	3			
Online producties (streams)	3	-	6			
Totaal	34	24	30			
Voorstellingen						
	2022		Beleidsplan		2021	
	voorst.	bezoekers	voorst.	bezoekers	voorst.	bezoekers
- Kernactiviteiten live tijdens festivalperiode	107	52.587	70	80.000	82	14.271
- Kernactiviteiten live buiten festivalperiode	-	-	-	-	11	208
- Kernactiviteiten online	49	26.913	-	-	13	13.228
- Schoolgebonden	-	-	-	-	-	-
- Waarvan PO	-	-	-	-	-	-
- Waarvan VO	-	-	-	-	-	-
- Waarvan Overig (MBO/HO)	-	-	-	-	-	-
Totaal voorstellingen	156	79.500	70	80.000	106	27.707
Specificatie bezoekers						
	2022	Beleidsplan	2021			
	aantal	aantal	aantal			
- Gratis (live)	3.536	16.000	3.370			
- Gratis (online)	26.682	64.000	10.528			
- Betaald (live)	49.051	64.000	11.109			
- Betaald (online)	231	2.700	2.700			
Totaal bezoekers	79.500	80.000	27.707			
Overige bezoeken						
	2022	Beleidsplan	2021			
	aantal	aantal	aantal			
- Bezoekers website totaal	145.358	358.000	172.307			
- Aantal unieke bezoekers website	116.286	260.500	143.876			

7.7

PRESTATIEVERANTWOORDING MODEL III FESTIVALS

	2022 aantal		Beleidsplan aantal		2021 aantal	
	activiteit	bezoekers	voorst.	bezoekers	voorst.	bezoekers
Overige activiteiten						
- Schoolgebonden activiteiten	7	245	3	200	-	-
- Openbare activiteiten*	47	19.164	-	-	78	50.198
Totaal overige activiteiten	54	19.409	3	200	78	50.198

Voorstellingen

De 49 kernactiviteiten betreft een 34-tal video's die online zijn gepresenteerd via HF Digital (YouTube), de 12 resterende afleveringen van podcastserie *Soft Valkyrie* en 3 (live)streams, te weten *Der Besuch der alten Dame*, *Mother Nature* en *Contre-enquêtes*

Bezoekcijfers

Gratis live = vrijkaarten live voorstellingen en bezoekers *Opera in het park*

Gratis online = video content via HF Digital (YouTube) en *Soft Valkyrie*-podcasts

Betaald live = betaalde kaarten live voorstellingen

Betaald online = betaalde kaarten (live)streams en registraties (*Der Besuch der alten Dame*, *Mother Nature* en *Contre-enquêtes*)

In 2022 kende het festival naast de vele live voorstellingen ook een stevig online aanbod, waardoor de bezoekcijfers wederom als zodanig zijn uitgesplitst.

Overige activiteiten

Schoolgebonden activiteiten = educatieprogramma zoals beschreven in hoofdstuk 2 van het jaarverslag

Openbare activiteiten = context programmering in De Kas, de Tolhuistuin, de Melkweg Expo, de Balie, Meet the Artists op diverse locaties, podcasts van De Groene Amsterdammer en Dipsaus en het online filmaanbod via Cinetree en Picl/Pepr.

7.8

WNT VERANTWOORDING 2022

Emily Ansenk, algemeen directeur	2022	2021
Aanvang en einde functievervulling	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband	1	1
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Individueel WNT Maximum	216.000	209.000
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	162.511	154.758
Beloning betaalbaar op termijn	16.122	15.254
Subtotaal	178.633	170.012
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	178.633	170.012

De leden van de raad van toezicht verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd.

8. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan: de raad van toezicht van stichting Holland Festival

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de in dit rapport op pagina 40 tot en met 64 opgenomen jaarrekening 2022 van stichting Holland Festival te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van stichting Holland Festival op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1) de balans per 31 december 2022;
- 2) de staat van baten en lasten over 2022; en
- 3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse Controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Onze

verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van stichting Holland Festival zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf betreffende overige aangelegenheden

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid I, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiele afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 64O Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiele afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2021-2024.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiele fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Hilversum, 15 maart 2023

Ref: BvH.2023.164000

KAMPHUIS & BERGHUIZEN

Accountants/Belastingadviseurs

drs. B.G.W. van Heusden RA RV MBV CIA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024, de Regeling Controleprotocol WNT 2022 ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

international
performing arts
amsterdam

join us
june 2022

HOLLAND 75 FESTIVAL

productiepartner

hoofdbegunstiger

A
M
D
O

FONDS 21

Bijlage I.

COPRODUCTIES EN SAMENWERKINGEN

Coproducties

Coproducties zijn belangrijk voor het Holland Festival. Ze zorgen ervoor dat het festival een serieuze speler op het wereldpodium blijft en ze bestendigen de onderscheidende positie in Nederland. Coproducties zorgen ervoor dat het festival voorstellingen naar Nederland kan halen, die hier anders niet te zien zouden zijn geweest. Door de samenwerking van meerdere (internationale) partijen en de bundeling van bijdrages kunnen kunstenaars ambitieuze plannen verwezenlijken. Zo kan het Holland Festival unieke podiumkunst van wereldformaat tonen.

Coproducenten

De Kersentuïn (La Cerisaie)

Odéon-Théâtre de l'Europe, Teatro Nacional D. Maria II, Théâtre National Populaire de Villeurbanne, Comédie de Genève, La Coursive Scène nationale de la Rochelle, Wiener Festwochen, Comédie de Clermont Ferrand, National Taichung Theater (Taiwan), Teatro di Napoli – Teatro Nazionale, Théâtre de Liège, DC&J Création, Holland Festival, Internationaal Theater Amsterdam, Soutien Fondation Calouste Gulbenkian, Tax Shelter du Gouvernement Fédéral de Belgique et de Inver Tax Shelter, Fondazione Campania dei Festival – Napoli Teatro Festival Italia
A Play for the Living in a Time of Extinction
Théâtre Vidy-Lausanne, Frascati Producties, R.B. Jérôme Bel (Parijs), Réseau des Théâtres en Transition: Dramaten Stockholm, MC2: Maison de la Culture de Grenoble, National Theater & Concert Hall, Taipei, NTGent, Piccolo Teatro di Milano – Teatro d'Europa, Teatro Nacional D. Maria II, Théâtre de Liège, Lithuanian National Drama Theatre, National Theatre of Croatia Zagreb, Slovene National Theatre Maribor, Trafo

Antarctica

Asko|Schönberg, Sydney Chamber Opera, Holland Festival

Yemandja

Holland Festival, MassMoCA, Arts Emerson, The Broad Stage at Santa Monica College, Brown Arts Institute, Cal Performances, Ruth and Stephen Hendel, The John F. Kennedy Center for the Performing Arts, Yale Schwarzman Center

The Nation

Het Nationale Theater, Holland Festival

The Murder of Halit Yozgat

Staatsoper Hannover, Schauspiel Hannover, Holland Festival

Porca Miseria (deel 2 van deze trilogie)

Manchester International Festival, Schauspielhaus Zürich, Onassis Stegi, Kampnagel, Holland Festival, Barbican, Dance Umbrella, NYU Skirball, Berliner Festspiele, The Arts Center at NYU Abu Dhabi

Sonne

Schauspielhaus Zürich

Samenwerkingspartners

Amsterdams Andalusisch Orkest, Amsterdam Sinfonietta, Arts Emerson, Asko|Schönberg, Bloei & Groei, Bodemzicht, Brown Arts Institute, Cal Performances, Cappella Amsterdam, Cinetree, Comédie de Clermont Ferrand, Comédie de Genève, De Balie, DC&J Création, De Warme Winkel, De Nationale Opera, Eurosonic Noorderslag, FIBER, Fondazione Campania dei Festival – Napoli Teatro Festival Italia, Frascati Producties, Green Events, Groot Omroepkoor, Het Nationale Ballet, Het Nationale Theater, Internationaal Theater Amsterdam, La Coursive Scène nationale de la Rochelle, Lofi, MassMoCA, Melkweg, National Taichung Theater (Taiwan), Odéon-Théâtre de l'Europe, Pepr, Polymorf, R.B. Jérôme Bel, Réseau des Théâtres en Transition (Dramaten Stockholm, MC2: Maison de la Culture de Grenoble, National Theater & Concert Hall, Taipei, NTGent, Piccolo Teatro di Milano – Teatro d'Europa, Teatro Nacional D. Maria II, Théâtre de Liège, Lithuanian National Drama Theatre, National Theatre of Croatia Zagreb), ROEF, Ruth and Stephen Hendel, SHARP/ArnoSchuitemaker, Stedelijk Museum Amsterdam, Soutien Fondation Calouste Gulbenkian, Sydney Chamber Opera, Tax Shelter du Gouvernement Fédéral de Belgique et de Inver Tax Shelter, The John F. Kennedy Center for the Performing Arts, Teatro Nacional D. Maria II, Teatro di Napoli – Teatro Nazionale, The Broad Stage at Santa Monica College, Slovene National Theatre Maribor, Staatsoper Hannover, Théâtre de Liège, Théâtre National Populaire de Villeurbanne, Théâtre Vidy-Lausanne, Trafo, Wiener Festwochen, Yale Schwarzman Center

Compositie-opdrachten

Circulus – Robin de Raaff

A Play for the Living in a Time of Extinction – Annelinde Bruijs

Bijlage 2.

PROGRAMMA

HOLLAND FESTIVAL 2022

Regard Noir

Holland Festival x Pepr

Samen met filmpodium Pepr presenteert het Holland Festival twee producties die verband houden met het werk van associate artist Angélique Kidjo.

Above Water, Aïssa Maïga

In deze documentaire wordt de twaalfjarige Houlaye gevolgd. Ze woont in een dorp in Tatis, Niger en loopt elke dag kilometers om water te halen.

Regard Noir, Aïssa Maïga

Actrice en regisseur Maïga gaat op een internationale reis met als vraag: waarom is er zo weinig ruimte voor diversiteit in de film- en televisiewereld?

Africa's Great Civilizations, Henry Louis Gates Jr

Een nieuwe kijk op de geschiedenis van Afrika. Gates Jr reist door heel Afrika om de epische geschiedenis van het continent te verkennen.

Holland Festival x Cinetree

Samen met online filmplatform Cinetree presenteert het Holland Festival een serie films die thematisch verband houden met het werk van de associate artists van dit jaar, Angélique Kidjo en Nicolas Stemann

Woman, Arthus-Bertrand en Anastasia Mikova

Een wereldomvattend project waarin tweeduizend vrouwen uit vijftig verschillende landen zijn geportretteerd.

Tomorrow, Cyril Dion, Mélanie Laurent

Een feelgood-verhaal vertellen... dat is misschien wel de beste manier om de ecologische, economische en sociale crises die de wereld doormaakt op te lossen.

The Salt of the Earth, Juliano Ribeiro Salgado, Wim Wenders

De laatste 40 jaar reisde fotograaf Salgado naar alle uithoeken van de wereld, in het voetspoor van een steeds veranderende mensheid.

Soft Valkyrie

David Kanaga

Een hedendaagse podcastversie van Wagners *Die Walküre* met een atypische cast en onverwachte geluidseffecten. Tijdens het festival van 2021 zijn de vier afleveringen van de eerste akte uitgebracht. De tweede en derde akte zijn uitgebracht tijdens het festival van 2022.

Mother Nature

Angélique Kidjo, Yemi Alade, Zeynab Abib, Blue Lab Beats, Ghetto Boy, Jeangu Macrooy

Tijdens het openingsconcert van het Holland Festival 2022 kreeg Angélique Kidjo met haar energieke podiumpersoonlijkheid heel Carré aan het dansen en zingen. Kidjo nodigde jonge sterren uit Afrika of met Afrikaanse roots uit op het podium. Het concert werd later in het festival ook gestreamd.

The Ways of Water

The Ways of Water

Suzette Bousema, Jana Romanova, Koos Buster, Mazen Al Ashkar, Frank Bloem, Tina Farifteh, The Water School, Elise 't Hart

Verschillende kunstenaars maken uiteenlopend werk over de vele gezichten van water en de relatie tussen water en mens in deze tijd.

Der Freischütz

Kirill Serebrennikov, De Nationale Opera

Serebrennikov regisseerde een opera over een riskante deal met de duivel.

Antarctica

Mary Finsterer, Sydney Chamber Opera, Askol|Schönberg

Hedendaagse opera over het geheimzinnige zuidelijke continent. Wereldpremière

When Paths Meet

Sami Yusuf, Amsterdams Andalusisch Orkest, Cappella Amsterdam

Een grenzeloze viering van muziek uit het hart.

Bolodjo Plus

Zeynab et son Groupe

Een opwindende, ritmische voorstelling uit Benin

Altamira 2042

Gabriela Carneiro da Cunha

Het noodlottige verhaal van een ingedamde rivier in een bezwerende installatie.

Altamira 2042

30 appearances out of darkness

Arno Schuitemaker, Aart Strootman, Jean Kalman

Een radicaal nieuwe voorstelling over verdwijnen. En verschijnen.

Hans van Manen Festival

Hans van Manen, Het Nationale Ballet, Wiener Staatsballett, het Ballett am Rhein Düsseldorf-Duisburg, Stuttgart Ballett, Nederlands Dans Theater 1, Nederlands Dans Theater 2, Introdans

De internationale danswereld verzamelde zich om een eerbetoon te brengen aan de grootmeester van het Nederlandse ballet.

Symbiosis

Polymorf

Deze virtual reality-ervaring is een unieke belevenis voor alle zintuigen. Het publiek kon ervaren hoe het is om een ander wezen te zijn, in een andere versie van de werkelijkheid.

Circulus/Coro

Robin de Raaff, Luciano Berio, Matthias Pintscher, Ralph van Raat, Radio Filharmonisch Orkest, Groot Omroepkoor

Een pianoconcert als een uurwerk van Robin de

Raaff en een werk dat Luciano Berio zelf in 1977 in het Holland Festival dirigeerde.

Der Besuch der alten Dame

Nicolas Stemann, Friedrich Dürrenmatt, Schauspielhaus Zürich

Tragikomisch toneelstuk over de grens tussen rechtvaardigheid en wraak. Deze voorstelling was ook in een live stream te zien.

Manifesto for the living in a time of extinction

Anne van Leeuwen, Nicolas Stemann, Bloei & Groei

Achtdaags programma over het antropoceen, klimaatcrisis en de rol van de mens in een speciaal voor dit programma neergezette kas op het dak van parkeergarage Q-Park Westergasfabriek.

Manifesto bestond uit:

The Ways of Water, Manifest Kick-off, Workshop Balkongroente & geneeskruiden, Workshop tuinieren & leren over de kracht van kruiden, Workshop The All Rivers And Species Act, Sonne en Manifest Final Day

Workshop Balkongroente & geneeskruiden en Workshop tuinieren & leren over de kracht van kruiden

Bloei & Groei

Verschillende workshops voor de stadsbewoner waarin er o.a. werd geleerd over wat de kracht van kruiden en planten is.

L'Olivier

Abd Al Malik, Wallen

Van de Middellandse Zee tot de Franse banlieus, een muzikaal manifest over broederschap.

Le moindre geste

Selma Ouissi, Sofiane Ouissi

Een uitnodiging om de betekenis van kleine gebaren te ontdekken.

Contre-enquêtes

Nicolas Stemann, Théâtre Vidy-Lausanne

Een denkbeeldige ontmoeting tussen de hoofdpersonen van twee romans; *De vreemdeling* van Albert Camus en *Moussa, of de dood van een Arabier* van Kamel Daoud. Deze voorstelling was ook in een live stream te zien.

Workshop: The All Rivers and Species Act

Jemma Woolmore, Ibelisse Guardia Ferragutti, Nayeli Vega, Jenny Handley, Lily Mccraith, Gabriela Carneiro da Cunha, FIBER Festival

Workshop waarin deelnemers de 'stem' van het water met artistieke methoden verkenden en versterkten.

Rock to jolt [ ] stagger to ash

Alexis Blake

Performance als hedendaagse ode aan de klaagzang.

Yemandja

Angélique Kidjo, Cheryl Lynn Bruce, Naïma Hebrail Kidjo, Kerry James Marshall
Muziektheater over liefde, verraad en het onrecht van de slavernij.

Moby Dick; or the Whale

Wu Tsang / Moved by the Motion, Caroline Shaw, Schauspielhaus Zürich
Met dit onderwerp neemt de groep Moved by the Motion een van de 'Great American Novels' onder handen.

Afro Beats; from High Life to Amapiano

Angelo Bromet
Gesprek over de ontwikkeling van afrobeat tot hedendaagse Afrikaanse club beats.

A House of Call. My Imaginary Notebook

Heiner Goebbels, Ensemble Modern Orchestra
Een orkestraal spektakelstuk als eerbetoon aan de menselijke stem

Who's talking?

Kamel Daoud, Nazmiye Oral, Yoei Albrecht
Een gesprek over het belang van representatie en de bijbehorende do's en don'ts.

Casting

De Warme Winkel (voorheen toneelgroep Amsterdam)
Een gespannen en ongemakkelijke auditie.

Casting

Der Ring des Nibelungen

Christopher Rüping, Necati Öziri, Black Cracker, Schauspielhaus Zürich
Een rectificatie van Wagners legendarische opera waarin door Wagner weggelaten verhalen alsnog een plek krijgen.

Ifé

Angélique Kidjo, Maki Namekawa, Tunde Jegede, Amsterdam Sinfonietta
Ontmoeting tussen Afrika en westerse klassieken.

Kein Licht. (2011/2012/2017)

Philippe Manoury, Nicolas Stemann, Elfriede Jelinek, Opéra Comique
Een 'Thinkspiel' over de mens die zijn grip op de wereld kwijtraakt.

The Nation

Eric de Vroedt, Het Nationale Theater
Theaterthriller over een op hol geslagen samenleving.

In conversation with...

Deze gesprekken bieden een inkijkje in werk en achtergrond van de festivalkunstenaar. Gesprekken zijn er onder andere met de twee associate artists: Angélique Kidjo en Nicolas Stemann. Verder waren te gast:

Mary Finsterer, componist van de hedendaagse opera *Antarctica*

Christopher Rüping, regisseur van *Der Ring des Nibelungen*

Abd Al Malik van het concert *L'livier*

Gabriela Carneiro da Cunha, regisseur van *Altamira 2042*

In conversation with Nicolas Stemann

Podcast-inleidingen

De Groene Amsterdammer

Een serie podcasts waarin voorstellingen worden uitgelicht en makers aan het woord komen.

HF Young Helden

HF Young Circle-lid Omar de Jong sprak met acteur Fjodor Jozefszoon die te zien was in *The Nation*.

Bijlage 3.

PRESTATIEOVERZICHT 2022

PER PRODUCTIE

<u>productie</u>	uitvoeringslocatie	voorstellingen	bezoekers
Naam productie (live)			
<i>Mother Nature</i>	Carre	2	2.396
<i>Der Freischütz</i>	DNO	8	9.725
<i>HF x Lofi</i>	Lofi	1	194
<i>Antartica</i>	Muziekgebouw	2	957
<i>When Paths Meet</i>	Concertgebouw	1	1.892
<i>Altamira 2042</i>	Frascati	2	234
<i>Bolodjo Plus</i>	Muziekgebouw	1	311
<i>Symbiosis</i>	Frascati	15	344
<i>Hans van Manen Festival</i>	DNO	12	19.637
<i>30 appearances out of darkness</i>	Transformatorhuis	4	900
<i>Circulus/Coro</i>	Gashouder	1	808
<i>Der Besuch der alten Dame</i>	ITA	3	962
<i>La Cerisaie (De Kersentuin)</i>	ITA	3	1.517
<i>Le moindre geste</i>	Frascati	2	148
<i>L'Olivier</i>	Muziekgebouw	1	386
<i>Contre-enquêtes</i>	ITA	2	727
<i>Rock to jolt, stagger to ash</i>	Stedelijk Museum	4	500
<i>Opera in het park: Der Freischütz</i>	Park Frankendael	2	900
<i>The Murder of Halit Yozgat (geannuleerd)</i>	Muziekgebouw	0	-
<i>Yemandja</i>	ITA	3	1.405
<i>A Play for the Living in a Time of Extinction</i>	Frascati	3	368
<i>MOBY DICK; or The Whale</i>	Muziekgebouw	2	879
<i>Porca Míseria</i>	ITA	6	548
<i>A House of Call. My Imaginary Notebook</i>	Het Concertgebouw	1	637
<i>African MC's</i>	Melkweg	1	407
<i>Casting</i>	De Sloot	15	893
<i>Der Ring des Nibelungen</i>	ITA	2	570
<i>The Nation</i>	ITA	3	1.085
<i>Ifé</i>	Concertgebouw	1	1.780
<i>Kein Licht. (2011/2012/2017)</i>	Muziekgebouw	3	882
<i>HF x Lofi x CTM</i>	Lofi	1	595
		<hr/> 107	<hr/> 52.587

Studenten en leerlingen die de voorstellingen *Antarctica*, *30 appearances out of darkness* en *Der Besuch der alten Dame* bezochten worden onder het kopje Educatie genoemd.

Streams en online aanbod

Naam stream (online)	uitvoeringslocatie	aantal streams	kijkers/luisteraars
HF Digital en YouTube** (Holland Festival 2022 specifieke content)	Online	34	20.027
<i>Soft Valkyrie</i> (podcast; afleveringen i.p.v. streams)**	Online	12	6.655
<i>Der Besuch der Alten Dame (stream)</i>	Online	1	96
<i>Contre-Enquetes (stream)</i>	Online	1	76
<i>Mother Nature (stream)</i>	Online	1	59
		49	26.913

Het totale aantal HF Digital weergaven in 2022 was 68.928. Ook in 2023 wordt de HF Digital content en worden de *Soft Valkyrie* podcasts nog goed bekeken en beluisterd. Als onderdeel van twee VPRO-uitzendingen genaamd '75 jaar Holland Festival' werd *Mother Nature* ook deels op tv uitgezonden. Op 12 juni was het kijkcijfertotaal 245.000 en op 19 juni 302.000. Het gemiddeld aantal kijkers was respectievelijk 53.000 en 80.000. *When Paths Meet* werd op 26 juni 2022 uitgezonden op de NTR. Het kijkcijfertotaal was 243.000, met gemiddeld 81.000 kijkers.

Context	uitvoeringslocatie	projecten	kijkers/luisteraars
Deelnemers contextactiviteiten			
<i>Workshop Balkongroente & Geneeskruiden</i>	De Kas	4	48
<i>Cinetree</i>	Online	3	140
<i>Picl / Pepr</i>	Online	2	20
<i>Afrobeats</i>	Tolhuistuin	1	68
<i>The All Rivers... workshop</i>	De Kas	2	30
<i>Sonne</i>	De Kas	1	40
<i>Manifest kick-off</i>	De Kas	1	45
<i>Future Festivals meet-up</i>	De Kas	1	25
<i>Manifest final day</i>	De Kas	1	25
Meet the artists na afloop van de voorstelling (<i>Contre-enquêtes, Yemandja, Kein Licht. (2011/2012/2017)</i> en <i>La Cerisaie</i>)	Diverse locaties	4	226
Meet the artist Kamal Daoud	De Balie	1	39
Podcasts De Groene Amsterdammer**	Online	23	15.124
Podcasts Dipsaus**	Online	2	2.803
<i>The Ways of Water*</i>	Melkweg Expo	1	531
		47	19.164

Het aantal bezoekers/kijkers bij activiteiten met een * zijn schattingen gebaseerd op een geformaliseerde procedure voor visuele waarnemingen ter plaatse.

Het aantal kijkers/luisteraars bij activiteiten met een ** is de stand per 31-12-2021.

De podcastserie *Soft Valkyrie* krijgt nog een vervolg in 2022 en vele context activiteiten staan nog online.

Educatie	uitvoeringslocatie	projecten	kijkers/luisteraars
Deelnemers educatieve activiteiten			
Leerlingen van het Hyperion Lyceum (op maat gemaakt programma en workshops)	Tijdens het festival	1	110
Aspirant muziekprofessionals Herman Brood Academie (inleiding op en bezoek aan voorstelling <i>A House of Call. My Imaginary Notebook</i>)	Het Concertgebouw	1	25
Studenten AHK (in gesprek met Trajal Harrell)	ITA	1	11
Leerlingen Deutsche International Schule (bezoek aan voorstelling <i>Der Besuch der alten Dame</i>)	ITA	1	38
Studenten HVA (bezoek aan voorstelling <i>30 appearances out of darkness</i>)	Transformatorhuis	1	50
Leerlingen Stedelijk Gymnasium Amersfoort (bezoek aan voorstelling <i>Antarctica</i>)	Muziekgebouw	1	7
Immerse (kunstenaars uit binnen- en buitenland die aan het begin van een internationale carrière staan)	Tijdens het festival	1	4
		7	245
Totaal		210	98.909

Het aantal bezoekers/kijkers bij activiteiten met een * zijn schattingen gebaseerd op een geformaliseerde procedure voor visuele waarnemingen ter plaatse.

Het aantal kijkers/luisteraars bij activiteiten met een ** is de stand per 31-12-2022.

Bijlage 4.

OVERZICHT MEDEWERKERS 2022

Organisatie

Raad van toezicht

Carolien Gehrels (voorzitter), Gert-Jan van den Bergh, Tom de Swaan, Astrid Helstone, Clarice Gargard, Guikje Roethof

Directie

Emily Ansenk, directeur

Programmering

Annemieke Keurentjes, programmamanager theater & dans (t/m 31 juli)
Kasia Tórz, programmamanager theater & dans (per 1 september)
Jochem Valkenburg, programmamanager muziek & muziektheater
Katinka Enkhuizen, programmeur (per 1 oktober)
Ravian van den Hil, programmamaker (t/m 31 juli)

Bedrijfsvoering

Pieter Haex, hoofd bedrijfsvoering & controller
Joke van der Helm, medewerker financiële administratie
Rianne Meehan, directiesecretaresse
Marian van Wijngaarden, secretaresse & ticketing coördinator
Ellen Bijsterbosch, salarisadministrateur

Communicatie & marketing

Norbert Bode, hoofd communicatie & marketing
Tessa Bosma, social media & contentmarketeer (t/m 30 juni)
Evelien Lindeboom, tekstschrijver
Gertjan Pruijm, medewerker sales & marketing
An De Ridder, medewerker archief (t/m 31 december)
Thomas Ingelse, online content marketeer (per 1 oktober)
Runa Stam, data- en applicatiebeheerder
Erna Theys, print & design coördinator
Zuwena Venhuis, perscoördinator

vrijwilligers archief:

Sigi Giesler, Henny Knap-Go, Marja Molewijk, Monica van Steen, Oriza Taufani

vrijwilliger data entry: Ingrid Prinssen

Development

Mathilde Smit, hoofd development
Fayola Antonius, medewerker development & research
Sam Kailani, medewerker development particulieren (per 1 september)

Liza Meulenbroek, medewerker development fondsen

Manon Schreurs, HF Young coördinator
Harsono Sokromo, medewerker development particulieren (t/m 31 juli)

Productie

Han van Poucke, hoofd productie (t/m 31 mei)
Miriam Duiker, hoofd productie ad interim (t/m 31 juli)
Hidde Bisschop, producent en hoofd productie (per 1 oktober)
Rosa Hendriks, producent (per 1 september)
Ad van der Koog, producent
Esmee Verschuur, producent (per 19 september)

Technische productie

Wannes van der Veer, technisch coördinator (t/m 31 oktober)
Siemen van der Werf, technisch coördinator (per 21 oktober)
Peter Romkema
Cedric van Daalen
Maarten van Burken

Tijdelijke medewerkers

Israel Angerami, Leonie Baars, Kimberley van den Berg, Timo Bibo, Berend Boot, Erik Borgman, Michiel Brongers, R. Brouwers, Tijmen van Burken, Andrea van Bussel, Joanie Croes, Luca van Deurzen, Julia de Dreu, Serhan Efe, Grass Audio, Fabien Gruau, Floortje Halters, Edith den Hamer, H. Hazenberg, Lee Hayes, Rebecca Heikamp, Rosa Hendriks, Mart Hielema, Jeroen Hoekstra, Djoere de Jong, Inge Jongerman, Sam Kailani, Angela van Kalsbeek, Colin Kassies, Koen de Kruijf, Sebastiaan Kruijs, Victoria Lim, Pieter Loman, Pernille Lønstrup, Tom van de Loo, Saskia van der Meer, Fleur Mesman, Michael Moortheamer, Arjen Mulder, Jacqueline Nugteren, OEK Producties, Y. van Paridon, Peter Peereboom, Rick Ploeg, Sarah Faye van der Ploeg, Peter Poel, Yrjana Rankka, Rick Schaap, Sander Schaart, Merle Scheske, Tijmen Schreuder, Sam Schwab, Tim Senden, Niek Snel, David Spierings, Berthe Spoelstra, Amber Stallenberg, Rianne Super, Sjoerd Taekema, Dimphey Tese, Paul Thurlby, Gerco van Veenen, Ruben Venema, Eva Verboon, D.N. Verhaeg, Floris Vermist, Esmee Verschuur, Marija Voitenkova, Minke Voorn, Wendy de Vos, Zita de Vos, Michel van der Weijden, Sander van der Werff, Daan Westendorp, Teun Westhoff, Tiedo Wildschut, Jacco Windt

Stagiairs

communicatie: Aisté Alisauskaite, Orange Zhao
development: Jasmijn Kremer
productie: Joy Bijster, Dominique Sikkema, Wouter Stoppelenburg
bedrijfsvoering: Dasha Zhembrovska

Tijdelijke medewerkers tijdens het festival

Zakaria Abdelmoula, Ahmad Almouhmad, Mathilde Baillarger, Claud Biemans, Eric de Boer, Tomas Boto, Nuno Blijboom, Timothy van den Boom, Jannes Boot, Pippi Braam, Pepa Canel, Gabrielle Cepella, Filip Degernäs, Elly van Doorn, Naomi Dorothea, Barbara Driessen, Marcel Duiverman, Wouter Frantsen, Evelien Frenkel, Harry van Gemert, Noortje de Gier, Wouter Frantzen, Marianka Halters, Frank Harding, Emma Hollander, Cecilia Huijsman, Djohan Irawan Keppy, Frank Klaver, Eef van Koersveld, Maarten de Leede, Lea Links, Inge-Vera Lipsius, Frank Lunenburg, Thijs van der Mark, Sara Meijer, Jan Willem Mulder, Marianne Noorlander, Titus Nouwens, Maria Onnink, Eric van de Put, Diederik Van de Raa, Martine Rademakers, Yvonne Rienks, Saul Roosendaal, Ellis Scheer, Willem Smit, Norbert Smulder, Daniël Steneker, Greta Stripp, Dennis Stroucken, Steven Termeulen, Branca van der Toorren, Fay Toxopeus, Paul van der Veer, Simone Verbeek, Jacob Vermeule, Laura de Vroom, Rob Volders, Baaf Vonk, Rob Vugs, Hannah Whittle, Winter Wieringa, Angelo Zwaaneveld

HF Young Circle

Arnoud Haverlag, Omar de Jong, Andrea Kristić, Toni Pape, Martha Visser, Sheila Verdegaal, Norman Vladimir, Guillaume Brooks, Che-Sheng Wu, Basak Layic

Bijlage 5.

NEVENFUNCTIES

Raad van toezicht

Carolien Gehrels is op 1 maart 2021 benoemd tot voorzitter van de raad van toezicht. Zij was van 1997 tot 2006 verbonden aan managementadviesbureau Berenschot en daarna (2006–2014) wethouder van de gemeente Amsterdam. Bij ontwerp-, advies- en ingenieursbureau Arcadis is ze momenteel Global Director Energy Transition. Daarnaast heeft ze toezichthoudende rollen bij TU Delft (tot 1 juli 2023) en EBN. Ook is ze voorzitter van de stichting Méér Muziek in de Klas, voorzitter raad van toezicht Female Economy en lid van het stichtingsbestuur van het Koninklijk Concertgebouw Orkest.

Gert-Jan van den Bergh is een van de oprichters van Bergh Stoop & Sanders NV Advocaten te Amsterdam en voorzitter van het Bestuur van de Stichting Jan Pietersz. Huis en bestuurslid van de Stichting Institute for Human Activities (Renzo Martens). Op 4 januari 2016 is Gert-Jan van den Bergh benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Tot 2004 was hij werkzaam bij Stibbe, de laatste vier jaar als partner in de praktijkgroep Intellectuele Eigendom. Gert-Jan was raadsheer plaatsvervanger Hof Amsterdam, voorzitter bestuur Prins Bernhard Cultuurfonds afdeling Amsterdam, lid bestuur van de Stichting Het Rembrandthuis Amsterdam, lid bestuur Amsterdam Sinfonietta, lid bestuur Vrienden van het Nexus Instituut, lid bestuur van het Vlaams Cultuurhuis de Brakke Grond en lid van het bestuur van The International Gustav Mahler Foundation. Sinds eind 2022 is Gert-Jan bestuurslid van de Stichting tot Behoud van de Krijtberg. Dat is een stichting die zich bezig houdt met het ondersteunen van onderhoudsprojecten ten behoeve van de katholieke kerk De Krijtberg op het Singel in Amsterdam.

Tom de Swaan is voorzitter van de Raad van Commissarissen van de ABN AMRO Bank N.V. Op 8 juli 2016 is hij benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Hij is voorzitter bestuur Stichting Fondsen Nederlands Kanker Instituut. Voorzitter van het bestuur Stichting Nationale Opera & Ballet Fonds, lid van het bestuur Stichting Liszt Concours en daarnaast lid Advisory Board Akbank. Tevens is hij lid Raad van Advies, Stichting tot Instandhouding van de Diergaarde van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap Natura Artis Magistra. De heer De Swaan was in het verleden, naast zijn professionele werkzaamheden, actief bestuurlijk betrokken bij vele theater-, muziek- en culturele organisaties, zoals onder andere het Joods Museum,

Hans van Manen Festival, Het Nationale Ballet

De Nationale Opera, het Concertgebouworkest, het Muziektheater en de Vereniging Hendrick de Keyser.

Astrid Helstone is advocaat en partner bij advocatenkantoor Stibbe in Amsterdam. Zij is gespecialiseerd in arbeidsrecht. Tevens is zij Certified Pension Lawyer (CPL). Op 12 december 2018 is zij benoemd tot lid van de raad van toezicht van Stichting Holland Festival. Astrid maakt deel uit van verschillende commissies binnen haar kantoor en vervulde uiteenlopende toezichthoudende en bestuursfuncties in de culturele sector. Zij is tevens vaste Annotator Jurisprudentie Arbeidsrecht (JAR) en hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Arbeidsrecht in Context. Daarnaast is ze sinds voorjaar 2021 voorzitter Bestuur van de Stichting Cello Biennale. Tevens maakt zij deel uit van het bestuur van de Stichting Anner Bijlsma Award die de internationale oeuvreprijs uitreikt aan een persoon of instantie die zich op een uitzonderlijke manier verdienstelijk heeft gemaakt voor de cello of het cellorepertoire.

Clarice Gargard is per 1 oktober 2019 toegetreden tot de raad van toezicht van het Holland Festival. Clarice Gargard is journalist, columnist, film- en programmamaker, werkzaam bij de VPRO en geweest bij SALTO Omroep Amsterdam, MTNL, AT5, NTR en BNNVARA. Ze was columnist bij NRC en correspondent Verzet bij De Correspondent. Clarice is medeoprichter van feministisch journalistiek platform Lilith Magazine, vicevoorzitter van Black Pride NL, een grassrootsorganisatie en emancipatiebeweging voor zwarte LGBTQIA+ personen, onderdeel van de Raad van Advies van de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties en bestuurslid bij het Prins Claus Fonds.

Guikje Roethof is per 1 mei 2022 toegetreden tot de raad van toezicht van het Holland Festival. Guikje is bestuursadviseur Deelnemingen bij de gemeente

Publiek bij *Circulus/Coro* in de Gashouder

Amsterdam. Van 2011 tot 2021 was zij algemeen secretaris van de Amsterdamse Kunstraad. Eerder was ze bestuurder bij Radio Nederland Wereldomroep, Internet Society Nederland en Seniorweb. Van 1994 tot 1998 was zij lid van de Tweede Kamer. Guikje begon haar loopbaan als actrice en ontwikkelde zich van daaruit tot journalist. Zij was redacteur bij de Groene Amsterdammer en maakte radio-programma's voor de VPRO, de VARA en Human. Op dit moment is ze lid van de raad van toezicht bij ProDemos, Huis voor Democratie en Rechtstaat en is ze voorzitter Stichtingsbestuur Raad voor de Journalistiek.

Directie/Staf

Emily Ansenk is sinds 1 september 2019 algemeen directeur van Stichting Holland Festival. Zij is lid van de ACI waarin het Holland Festival een positie op naam heeft. Zij is lid van diverse kunstcommissies en jury's, zoals de jury van de Sacha Tanja Penning en lid van de Raad van Advies van Art Rotterdam. Ook is zij lid van het bestuur van de Job Dura Charity Foundation. Daarnaast is ze lid van de raad van toezicht van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, lid bestuur Ron Mandos Young Blood Foundation en lid van de 70-years EFA thinking group en jurylid van EFFE (European Festivals Fund for Emerging Artists). In 2016 heeft zij deelgenomen aan het Getty Leadership Programme aan de Claremont University in Los Angeles en heeft zij bij DeNieuweCommissaris deelgenomen aan Tafel Next voor toezichthouders en commissarissen.

Medewerkers

Enkele vaste medewerkers van het Holland Festival zetten naast hun werkzaamheden voor het festival, hun expertise in bij andere instellingen, organisaties of evenementen.

Annemieke Keurentjes is bestuursvoorzitter bij de Stichting Urland en lid van de raad van toezicht en auditcommissie bij Schouwburg Amstelveen. Zij is

tevens verkenner voor het Fast Forward programma van het Fonds Podiumkunsten en voorzitter van de commissie voor de Gieskes-Strijbis Podiumprijs.

Norbert Bode is voorzitter bij de Overvoorde Gordon Stichting / Pauwlof Fonds en lid van de raad van toezicht van Stichting DEN Kennisinstituut cultuur & digitalisering

Pieter Haex is penningmeester bij de stichting Molen van Sloten (t/m uiterlijk 30-6-2023) en lid van een Lions Club in Amsterdam. Binnen Lions Nederland is hij penningmeester van stichting Lions Quest (t/m 30-6-2023) en van Lions district IIO A Noord. Daarnaast is Pieter penningmeester van Stip Theaterproducties sinds de zomer van 2022.

Ravian van den Hil is adviseur voor de gemeente Rotterdam in de commissie podiumkunsten en coach in het nieuwe makers traject van Silbersee.

Jochem Valkenburg is lid van de adviescommissie Pitch New Works (International Society for the Performing Arts) en lid van de adviescommissie International Promotion Programme (Dutch Performing Arts/Fonds Podiumkunsten) en bestuurslid van de Oudervereniging Vrijeschool Kairos (tot 1 juli 2022).

Mathilde Smit is lid van het bestuur van de Stichting Nalaten aan Cultuur.

Katinka Enkhuizen is bestuurslid bij Stichting Grande Loge, WAT WE DOEN en PrintRoom. Daarnaast is ze adviseur bij het Fonds Podiumkunsten (voor diverse commissies/regelingen).

Bijlage 6.

HOLLAND FESTIVAL IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR

Governors

Ronald Bax en Frank Lunenburg, G.J. van den Bergh en C. van den Bergh-Raat, Rob Defares, Arent Fock, H.J. ten Have en G.C. de Rooij, J. Kat en B. Johnson, Françoise van Rappard-Wanninkhof, M. Sanders, Tom de Swaan, Elise Wessels-van Houdt

Governors die anoniem wensen te blijven.

Hartsvrienden

Mavis Carrilho, Kommer en Josien Damen, Astrid Helstone en Diederik Burgersdijk, Bernard en Ineke Dijkhuizen, Nienke van den Hoek en Alexander Ribbink, Isaïc en Francien Kalisvaart, Kristine Kohlstrand, Joost en Marcelle Kuiper, Roland Kupers, Emma Moloney, Robert Jan en Mélanie van Ogtrop-Quintus, Marsha Plotnitsky, H.J. ten Have en G.C. de Rooij, Anthony en Melanie Ruys, Coen Teulings en Salomé Bentinck, Patty Voorsmit, Hans Wolfert en Marijke Brinkman, Wolbert en Barbara Vroom-Cramer

Hartsvrienden die anoniem wensen te blijven.

Beschermers

B. Amesz & E. Boswijk, M. Appeldoorn, Lodewijk Baljon en Ineke Hellingman, R.F. van den Bergh, Maarten Biermans en Helena Verhagen, S. Brada, Frans en Dorry Cladder-van Haersolte, Philip Drost, Sabine Vroom, J. Docter en E. van Luijk, Huub A. Doek, L. Dommering-van Rongen, Marianne Eisma, E.L. Eshuis, E. Granpré Molière, M. Grotenhuis, V. Halberstadt, S. Haringa, W. en J. Jansen-Straver, Luuk H. Karsten, Monique Laenen en Titus Darley, Ton en Jannie Liefwaard-van Dijk, A. van der Linden-Taverne, Sijbolt Noorda en Mieke van der Weij, Ben Noteboom, G. van Oenen, Pim en Antoinette Polak, Lisette Schuitemaker en Jos van Merendonk, C.W.M. Schunck, Ingeborg Snelleman en Arie Vreugdenhil, A.N. Stoop en S. Hazelhoff, P. Wakkie, O.L.O. en Tineke de Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven

Beschermers die anoniem wensen te blijven.

Begunstigers

Nigel Bagley and Lorraine Dean, Ilonka van den Bercken, Ellen Birnie, Co Bleeker*, Femke Blokhuis, Jasper Bode, K. Bodon, Jan Bouws, E. Bracht, D. de Bruijn, G. van Capelleveen, Marie Hélène Cornips, M. Daamen, Prof. Cees Dam, J. Dekker, M. Doorman, Sylvia Dornseiffer, Chr. van Eeghen*, Ruud Emous, Monica Galer, Caroline van Gelderen,

Susan Gloudemans, E. de Graaff-Van Meeteren, F. Grimmelikhuisen, D. Grobbe, Bureau Groen – Nicole Groen, Meike Hartelust en Just In't Velt, Ann van der Haven, Annelies Heidstra en Renze Hasper, Hagar Heijmans, B. Heijse en A.M. Heijse-Verbeek, Servaas Hensen, G. van Heteren, L. van Heteren, S. Hodes, J. Hopman*, J. Houtman, Roos Huls, E. Hummelen, Wendy van Ierschoot, P. Jochems, Jan de Kater, R. Katwijk, Ytha Kempkes, J. Keukens, E. Kocken, Aron Kovacs, Casper van der Kruk, A. Ladan, Cees Lafeber, Hilde Laffeber-Nicolaï, M. Le Poole, M. Leenaers, M. Levenbach, A. Ligeon, T. Lodder, R. Mackenzie, D. van der Meer, E. van der Meer-Blok, Christa Meindersma, E. Merckx, Jaap Mulders, H. Nagtegaal, La Nube, Kay Bing Oen*, E. Overkamp en A. Verhoog, Jill Pisters, P. Price, F. Racké, J. Rammeloo, Jet de Ranitz, Wessel Reinink, Richard van Remmen, Peter Ruys, Inge Schmitt, A. Schneider, H. Schnitzler, G. Scholten, Joanne Schouten, Ronald Siemers – in herinnering -, P. Smit, G. Smits, A. Sonnen, W. Sorgdrager en F. Lekkerkerker*, K. Spanjer, Reinout Steenhuizen, C.P.-M.H.-L. Tegelaar, C. Teulings, H. Tjeenk Willink, A. Tjoa, M. Tjoe-Nij, Y. Tomberg, David van Traa, Tamara Trotman, Kurt Tschennett en Sasha Brunsmann, Frank Uffen, M. Verhoeff-Neef, Truus Visser, A. van Vliet, M.M. de Vos van Steenwijk, A. Wertheim, M. Witter, M. van Wulfften Palthe, M. Yazdanbakhsh, M.J. Zomer, P. van Zwieten en N. Aarnink

Begunstigers die anoniem wensen te blijven.

* extra bijdrage

Jonge Begunstigers

Helene Bakker, Aram Balian, Quirijn Bongaerts, Jonne ter Braak, Jasmin Farag, Joost Gorter, Brendon Humble, Judith Lekkerkerker, Eva Moerbeek, Pieter Nootgedagt, Guus Schaepman, Eerke Steller, Rosanne Thesing & Melle Kromhout, Bart Truijens, Esther van der Veldt, Frank Verschoor, Tristen Vreugdenhil, Lonneke van der Waa

Jonge Begunstigers die anoniem wensen te blijven.

Liefhebbers

Alle 657 Liefhebbers.

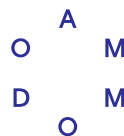

ONZE SUPPORTERS

subsiënten

productiepartner

hoofdbegunstiger

sponsors, fondsen, instellingen

mediapartners

HF Business

ONZE SUPPORTERS

partners

amsterdams
andalusisch
orkest

Amsterdam
Sinfonietta

Arno
Schuitemaker

AskoSchönberg

cappella
amsterdam

deBALIE

FIBER

•FRASCATI PRODUCTIES•

green
events

GROOT
OMROEPKOOR

Het
Nationale
Theater

cofi

MELKWEG

POLYMORE

festivallocaties

deBALIE

CARRÉ

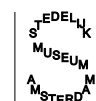
•FRASCATI•

MELKWEG

THEATERBROEDPLAATS
DE SLOOT

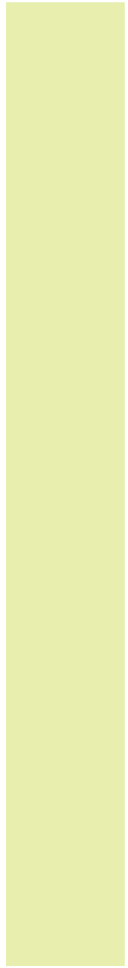
W E S
T E R
G A S

Holland Festival is lid van

Postercampagne

Stichting Holland Festival

Piet Heinkade 5, 1019 BR Amsterdam
t +31 (0)20 - 788 21 00
info@hollandfestival.nl

